

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Η' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 20 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1959 | ΑΡΙΘ. 24

Η ΑΛΗΘΗΣ ΧΑΡΑ

«Ίδου γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτὴρ...»
(Λουκ. β', 10 - 11).

Κατὰ τὴν ἁγίαν νύκτα τῆς Γεννήσεως, εἰς τοὺς φωτοπλημμυρισμένους οὐρίζοντας τῆς Βηθλεέμ, τὸ αἶλον καὶ ἄσαρκον ἀγγελικὸν στόμα ἔφερεν εἰς τοὺς ἀγραυλοῦντας ποιμένας τὸ γλυκὸν μήνυμα, ὅτι διὰ τῆς Γεννήσεως τοῦ Αυτορωτοῦ θὰ ἀνατελεῖ «παντὶ τῷ λαῷ» χαρὰ μεγάλη. Πράγματι! Διὰ Χριστοῦ Ἰησοῦ, ὅστις εἶναι «ὁ μόνος ἱστορικός πραγματικὸς Θεάνθρωπος», ὁ ἄνθρωπος εἶρε «τὴν μόνην ἀληθῆ θρησκείαν» καὶ τοιοτοτρόπως «ἀνασυνεδέθη πρὸς τὸν Θεὸν Πλαστοργόν του», πρῶγμα πού εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα, ὅτι ἐτερματίσθη ἡ περίοδος τῆς θλίψεως, δηλαδή τοῦ χωρισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἡ ἐπανασύνδεσις Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου ἐπανεφέρειν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀληθῆ χαρὰν καὶ εὐτυχίαν.

Πᾶσαι αἱ πτυχαὶ τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ εἶναι οἱ φορεῖς τῶν ὑψίστων πνευματικῶν ἀξιών, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ μορφοποιήσουν τὸ ἄμορφον χάος τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιθέσεων καὶ δυσαρμονιῶν καὶ νὰ ἐγκαθιδρῶσουν ἐντὸς τῶν ψυχῶν τὴν εἰρήνην καὶ τὴν χαρὰν τῆς λυτρώσεως. Πλησίον τοῦ Χριστοῦ ὁ ἄνθρωπος ἀποτινάσσει ἐκ τῆς ψυχῆς του τὴν νόρκην καὶ τὴν σκωρίαν τῆς ἀκαθάρτου ζωῆς, ἀποτοξινώνει τὸν ψυχοσωματικὸν ὄργανισμὸν του ἀπὸ τὰς τοξίνας καὶ τὰ δηλητήρια τῆς ἁμαρτίας καὶ αἰσθάνεται θυμαστὴν εὐεξίαν καὶ χαρὰν.

Ὁ Χριστιανισμὸς, — ἂν καὶ εἶναι ἡ θρησκεία τῆς συνειδησεως τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τοῦ σταυροῦ, τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς ἐλπίδος περὶ τῆς μετὰ θάνατον μακαριότητος—, εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἡ θρησκεία τῆς ἐπὶ γῆς χαρᾶς. Ὁδὸς διαποτίζει, ἐξαγιάζει καὶ ἐξυψώνει καὶ τὰς πλέον λεπτεπιλέπτους ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, καθιστῶν αὐτὰς συντελεστάς εὐτυχίας καὶ χαρᾶς.

Εἰς οὐδὲν ἄλλο βιβλίον γίνεται τόσον πολλὰς φορὰς λόγος περὶ τῆς χαρᾶς, τῆς ἀγαλλιάσεως, τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης καὶ γαλή-

νης, ὅσον γίνεται εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην. Ὁ Σωτὴρ ἐπανελημμένως, — καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐσπέραν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου —, ἂν καὶ ἀνέμενον αὐτὸν φορικτὰ πάθη, ὠμίλει περὶ τῆς χαρᾶς. «Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἢ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῆ» (Ἰωάν. ιε', 11). «Πάλιν δὲ ὄφρομαι ὑμᾶς καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ὑμῶν» (Ἰωάν. ιε', 22). Ὡς ἔλεγεν ὁ Σωτὴρ, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν οὐράνιον πατέρα Του, «ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχῃσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς» (Ἰωάν. ιε', 13).

Ἡ χριστιανικὴ δὲ χαρὰ, ποῦ ἀποτελεῖ ζῶσαν πραγματικότητα, εἶναι ὠλοκληρωμένη, πλήρης, διαρκῆς καὶ μόνιμος. Οὐδεὶς δύνатаι νὰ ἀφαιρέσῃ ταύτην ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ Χριστιανοῦ. Ἀκόμη καὶ ὅταν οὗτος φέρῃ ράκη καὶ ζῆ ἔντος πτωχικῆς καλύβης· ἀκόμη καὶ ἂν πορευέται «ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου»· ἀκόμη καὶ ὅταν ὁ θάνατος πτερυγίξῃ ὑπεράνω αὐτοῦ ἢ ἀφαρπάξῃ ἀπὸ τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ προσφιλεῖς καὶ πεφιλημένας ὑπάρξεις —, καὶ τότε ἡ χαρὰ πλημμυρίζει τὴν ψυχὴν του. Οἱ ἀπόστολοι ἐντὸς τῆς ὕγρᾶς καὶ σκοτεινῆς φυλακῆς ἔχαιρον καὶ ἔμνον τὸν Θεὸν (Πράξ. ιε', 25). Ἐκ τῆς φυλακῆς ὁ Παῦλος ἔγραφε: «χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἔρω, χαίρετε» (Φιλιπ. δ', 4). Καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν, ἂν καὶ οἱ χριστιανοὶ κατεδιώκοντο καὶ ὡς πρόβατα ὠδηγοῦντο εἰς τὸν τόπον τῆς σφαγῆς καὶ τοῦ μαρτυρίου, ἐν τούτοις δὲν ἐφύοντο εἰς τὰς ψυχὰς των αἱ ἀκανθαὶ τῆς ἀπελπισίας, τῆς ἀπαισιοδοξίας, τῆς ἀπογοητεύσεως, ἀλλὰ τὰ κριναὶ καὶ τὰ ῥόδα τῆς χαρᾶς, τῆς εἰρήνης, τῆς αἰσιοδοξίας, ὡς ἀποδεικνύουν αἱ συμβολικαὶ τοιχογραφίαι τῶν κατακομβῶν (εἰκόνας τοῦ ἰχθύος, τοῦ καλοῦ ποιμένου, τοῦ ἀμνοῦ — τὰ σύμβολα τῆς περιστερεᾶς, τῆς ἐλαίας, τοῦ φοίνικος, τῆς ἐλάφου κ.λ.π.).

Ὡστε ἐν τῷ Χριστιανισμῷ ἀντιμετωπίζεται ἱκανοποιητικῶς καὶ αὐτὸ τὸ πρόβλημα τοῦ πόνου. Οἱ Χριστιανοί, γνωρίζοντες, ὅτι καὶ ὁ Ἄρχηγὸς αὐτῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ τῶν παθημάτων «εἰσῆλθεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ» (Λουκ. κδ', 26), «χαίρουσιν ἐν τοῖς παθήμασιν» αὐτῶν (Κολ. α', 24) καὶ «κονχῶνται ἐν ταῖς θλίψεσι, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ κατασχύνει» (Ρωμ. ε', 3-4). Οὕτως οἱ Χριστιανοὶ παρουσιάζονται «ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες» (Β' Κορ. ζ', 10), ὡς ἥρωες ἀληθεῖς, ἀντιμετωπίζοντες ἀποτελεσματικῶς καὶ νικηφόρως τὸν πόνον καὶ τὰς ἀντιξοότητες τῆς ζωῆς. Καὶ δι' αὐτὸν τὸν θάνατον οἱ Χριστιανοὶ δὲν λυποῦνται ὡς «οἱ λοιποὶ, οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα» (Α' Θεσσ. δ', 13).

Ἡ πανανθρώπινη πίστις καὶ ἐλπίς εἰς τὴν μετὰ θάνατον

ζωὴν κορυφούται ἐν τῷ Χριστιανισμῷ «εἰς θεσπέσιον καὶ ἑναρμόνιον ἄσμα θριαμβευτικῆς χαρᾶς, συνοδεῶν τοὺς λεγομένους νεκροὺς εἰς τὸν τάφον, τὴν γέφυραν ταύτην πρὸς τὴν πραγματικὴν ζωὴν, καὶ γλυκαῖνον καὶ παρηγοροῦν ἡμᾶς τοὺς ἐπιζῶντας».

Ἐπομένως ἡ χριστιανικὴ χαρὰ καὶ εὐτυχία δὲν εἶναι τὸ ἀπλόως εὐάρεστον, φαιδρὸν, τερπνὸν καὶ εὐθυμον, ἀλλ' ἡ ἐσωτερικὴ εὐδαιμονία καὶ μακαριότης, ἡ ὁποία διαποτίζει τὴν ψυχὴν ἕως τὰ τρίσβαθὰ της, τὴν γεμίζει ἀπὸ μακαριότητα καὶ καταγωγάζει ὅλας τὰς πράξεις καὶ ἐνεργείας της. Ἡ χαρὰ αὕτη εἶναι «καρπὸς τοῦ Πνεύματος» (Ἐφεσ. ε', 9), ἀπόρροια καὶ στέφανος τῆς ἐν Χριστῷ πνευματικῆς ζωῆς. Ὡς ὁμολογεῖ ὁ λογοτέχνης Θεοτοκᾶς, «ἡ προσπάθεια, ποὺ δίνει ἓνα νόημα στὴν ὑπαρξήν, ποὺ γεμίζει τὶς ἄδειες ὧρες μὲ τὸ ἀστεῖρευτο βουητό της, ποὺ ἀπορροφᾷ τὰ τυραννικὰ ὄνειροπολήματα, ποὺ ἐπουλῶνει τὶς ἐσωτερικὰς πληγὰς, ἡ μόνιμη ἐπιστροφάτευσίς τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς πρὸς ἓνα σκοπὸ, αὕτη εἶναι ἡ εὐτυχία μιᾶς πνευματικῆς ζωῆς».

*

Τὸ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν θρησκεία τῆς χαρᾶς φαίνεται κατ' ἀπαράμιλλον τρόπον ἐντὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Οἱ πατέρες της πάντοτε ὁμιλοῦν περὶ τῆς πνευματικῆς χαρᾶς, τῆς αἰσιοδοξίας, τῆς ἐσωτερικῆς ἰσορροπίας καὶ ἰκανοποιήσεως, θεωροῦντες τὴν λύπην, τὴν ἀπελπισίαν καὶ τὴν ἀπαισιοδοξίαν ὡς βαρύτερον ἁμάρτημα. Οἱ ὕμνογράφοι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὕμνοῦν τὴν χαρὰν, καλοῦντες εἰς ἀγαλλίασιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἀκόμη καὶ τὰ ἄνυχα κτίσματα. Διαρκῶς ὁμιλοῦν περὶ «ἀγαλλιάσεως», περὶ «ἀλήκτου εὐφροσύνης», περὶ πνευματικῆς τερπνότητος καὶ φαιδρότητος, περὶ ἐσωτερικῆς ἠδύτητος καὶ πνευματικοῦ «γλυκασμοῦ», περὶ «μυστικῆς ἀγαλλιάσεως», περὶ «ἀγίας τροφῆς» κ.ο.κ.

Ὁ Γερμανὸς Καθηγητὴς τῆς Προτεσταντικῆς Θεολογίας Ernst Benz δὲν διστάζει νὰ ὁμολογήσῃ τὰ ἐξῆς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας: «Ἡ Ὁρθοδοξία, — λέγει —, ἔχει διαφυλάξει τὸν πρωταρχικὸν χαρακτῆρα τῆς ἀτμοσφαιρας τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, τ.ἔ. τὴν χαράν, ἡ ὁποία εἰς τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης περιγράφεται ὡς τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ τῆς ζωῆς τῆς ἀρχαιοτάτης Ἐκκλησίας. Ἡ χαρὰ αὕτη παρέμεινεν ἐντὸς τῆς Ὁρθοδοξίας ὡς ὁ θεμελιώδης τόνος τῆς λατρείας: ἡ χαρὰ τῆς ἐνώσεως μετὰ τοῦ ζῶντος Κυρίου. Ἐν τῇ χαρᾷ ταύτῃ ἐκδηλοῦται ἡ ἀγαλλίασις ἐκ τοῦ ὅτι αἱ δυνάμεις τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου συνετροίβησαν, οἱ δαίμονες ἐνικήθησαν,

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΤΟΣ 1959 : ΕΞΑΡΣΙΣ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Η ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΝΟΡΙΑΣ

Ἀνεκωιώθη ἤδη ἐν καιρῷ ἡ ὑπὸ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου ἐγκρισίς τοῦ «Καταστατικοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς ἐν τῇ Ἐνορίᾳ Ἐκκλησιαστικῆς δράσεως», ὅστις συνετάχθη εἰς ἐκτέλεσιν τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως τῆς Σ. Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς ὑπ' Αὐτῆς ὀρισθείσης εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς. Ὑπεγραμμίσθη δὲ εἰς προηγούμενον φύλλον τοῦ «Ἐφημερίου» ἡ ἰδιαιτέρα σημασία, τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν μας ζωὴν τὸ γεγονός τοῦτο, θεωρούμενον — καὶ πολὺ δικαίως — ὡς ἀφετηρία καὶ θεμελιώδης ἀπαρχὴ τοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὰς σημερινὰς ἀνάγκας τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐκσυγχρονισμοῦ καὶ συντονισμοῦ τοῦ πνευματικοῦ Τῆς ἔργου καὶ εἰς αὐτὰ τὰ «κύτταρα» τοῦ ὄργανισμοῦ τῆς, ὅπως πολὺ ὀρθῶς καὶ χαρακτηριστικῶς ὀνομάζονται καὶ θεωροῦνται αἱ Ἐνορίαι. Ἡ πραγματοποιήσις ὁμῶς τῶν ἱερῶν σκοπῶν, τοὺς ὁποίους καταστοχάζεται ἡ Ἐκκλησία καὶ ἐπιδιώκει διὰ τῆς ἐνεργείας ταύ-

τὸ βασίλειον τοῦ Σατανᾶ διελθῆ, τὸ κακὸν ἤδη κατ' οὐσίαν ἐξεμηδενίσθη καὶ διὰ τὸν ἀναγεννηθέντα ἄνθρωπον ἤδη ἔχει ἀνατελεῖ ὁ νέος αἰὼν τῆς θείας ζωῆς, δόξης καὶ ὠραιότητος, ἡ ζωὴ τῆς νέας δημιουργίας καὶ τοῦ καινοῦ κόσμου».

Ἀκριβῶς ἡ ἀνατολὴ τοῦ νέου αἰῶνος καὶ τῆς νέας ταύτης ζωῆς εἶναι ἡ Γέννησις τοῦ Σωτῆρος. Ἀληθῶς αὕτη εἶναι ἀφορμὴ «χαρᾶς μεγάλης, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ». Δι' αὐτὸ

«ἄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ,
καὶ ἐν εὐφροσύνῃ,
ἀνυμνήσατε λαοί, ὅτι δεδόξασται»

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, δ. Θ.
Ἐφηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

της, δὲν ἐξαρτᾶται, βεβαίως, μόνον ἀπὸ τὴν ὀρθὴν καὶ πρέπουσαν θεωρητικὴν θεμελίωσιν καὶ καταστατικὴν τακτοποίησιν τοῦ ἔργου, ἀλλὰ ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς πιστῆς καὶ μετὰ πίστεως καὶ θέρμης ἐφαρμογῆς ὑπὸ πάντων τῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς δραστηριότητος, τῶν Συνοδικῶς θεσπισθέντων καὶ ὅλως ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῶν ἀμέσως ὑπευθύνων διὰ τὴν διαποίμανσιν τῶν εἰς αὐτὰς ἐμπειπιστευμένων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, οἳ εἶναι οἱ Ἐφημέριοι ὅλων τῶν Ἐνοριῶν τῆς Ἐπικρατείας, εἰς τὰς ὁποίας κατανέμονται ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι Ἕλληνες τοπικῶς καὶ διοικητικῶς. Διότι αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ σκοπὸς τῆς εἰς Ἐνορίας διοικητικῆς διαιρέσεως τῶν Ἱ. Μητροπόλεων: Ὁ καταμερισμὸς τῆς ποιμαντορικῆς φροντίδος πρὸς εὐκολωτέραν καὶ ἀποτελεσματικωτέραν διεξαγωγὴν αὐτῆς. Ἐὰν ἐφαρμόζεται εἰς ἐκάστην Ἐνορίαν ἰδιαιτέρως — καὶ εἰς ὅλας ὁμοῦ — ὅ,τι ἀπαιτεῖ ἡ ὀρθὴ χριστιανικὴ ποιμαντορία, τότε ὁλόκληρος ἡ τοπικὴ Ἐκκλησία, τὴν ὁποίαν ἀποτελοῦν αὐταὶ αἱ Ἐνορίαι, θὰ ἔχη νὰ παρουσιάσῃ πραγματικῶς ζῶσαν ὀρθόδοξον χριστιανικὴν κίνησιν καὶ δρᾶσιν, ἀληθινὴν δηλ. καὶ πραγματικὴν ζωὴν.

Ὅπως ἐδηλώθη ἤδη καὶ εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν προγενεστέραν ἀνακοίνωσίν μας, τὰ σχετικὰ πρὸς τὸ ἐνοριακὸν ἔργον καὶ τὴν ὀργάνωσίν του βασικὰ κείμενα θὰ τεθῶσιν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν εἰς χεῖρας παντὸς ἐνδιαφερομένου. Ταῦτα δέ—προσθετέον—θὰ ἐπακολουθήσουν καὶ λεπτομερέστεραι ὁδηγίαι, ἀναφερόμεναι εἰς τὰ καθ' ἕκαστον μέρη τῆς ὅλης ἐργασίας, αἱ ὁποῖαι θὰ περιληφθοῦν εἰς τοὺς συντασσομένους, ἐν τῷ μετὰξύ, διαφόρους εἰδικούς Κανονισμούς, τοὺς ὁποίους, ἐπίσης, προβλέπει ὁ ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου ἐγκριθείς, ὡς ἀνωτέρω, «Καταστατικὸς Ὄργανισμός». Ἀλλὰ καὶ διὰ πᾶσαν, τυχόν, σχετικὴν πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν ταύτην λογικὴν ἀπορίαν θὰ ὑπάρξῃ — ἐπαναλαμβανόμεν — ἡ δυνατότης νὰ παρέχωνται αἱ ἐκάστοτε ἐπιβαλ-

λόμεναι ειδικώτεροι απαντήσεις. 'Εκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦδε ἐπιβάλλεται νὰ τονισθῆ, εἶναι, ὅτι, διὰ τῆς ὑπ' ὄψιν ἐργασίας, ὁ 'Εφημέριος ἀποκαθίσταται εἰς τὴν πραγματικὴν του θέσιν, ὡς ποιμένος καὶ πνευματικοῦ παράγοντος, καὶ ἀπὸ αὐτὸν πλέον ἐξαρτᾶται νὰ κρατήσῃ ὅ,τι τοῦ ἀνήκει.

Αἱ δυσχέρειαι εἶναι εἰς ὅλους γνωσταὶ καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναφερθοῦν εἰς τὸ παρὸν σημεῖωμα. 'Αλλὰ ἀκριβῶς ὅλαι αὐταὶ αἱ δυσκολίαι εἶναι δυνατόν νὰ ὑπερ-νικηθοῦν, ὅταν θὰ ὑπάρξῃ ἡ πίστις εἰς τὸ ἔργον καὶ ἡ ἀπόφασις διὰ τὴν διεξαγωγὴν του. Καὶ οὐδεὶς ἀμφιβάλλει, ὅτι ὁ 'Εφημεριακός μας Κληρὸς, ὅταν θελήσῃ, εἶναι ἰκανὸς καὶ νὰ θαυματοργήσῃ ἀκόμη. Διότι καὶ μὲ τὴν παλαιότεραν του ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς λίαν προσφάτους θυσίας του — καὶ μέχρις αἵματος ἀκόμη — ἀπέδειξεν, ὅτι εἶναι πολὺ ἀνώτερος ἀπὸ ὅσον συνήθως θεωρεῖται ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι βλέπουν μόνον τὴν ἐπιφάνειαν τῶν πραγμάτων ἢ — ὅπως συμβαίνει πολὺ συχνὰ — εὐρίσκονται καὶ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν ἀκόμη, καὶ μήτε αὐτὴν δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἴδουν. 'Αλλὰ καὶ ἡ ἀπ' εὐθείας ἐπαφή μας μὲ Κληρικούς, προερχομένους ἀπὸ τὸν ἐφημεριακὸν κόσμον ὅλων τῶν 'Επαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος, μᾶς ἔπεισεν, ἐκ τοῦ φυσικοῦ, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, περὶ τοῦ δυναμικοῦ, τὸ ὁποῖον κρύπτεται εἰς τὸ βάθος ὅλων αὐτῶν τῶν λειτουργῶν τῆς 'Εκκλησίας μας, ἀνεξαρτήτως τῶν μορφωτικῶν των προσόντων. Ἡ δὲ κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ εἰς διαφόρους 'Επαρχίας κτηθεῖσα πείρα ἔχει ἀποδείξει, ὅτι, ὅταν ἀντιληφθοῦν οἱ — οἰασδήποτε, ἔστω, μορφώσεως—Κληρικοὶ μας καὶ ἐνστερνωσθῶν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐργασίας, εὐρίσκουν τὸν τρόπον, διὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὰς ὑποχρεώσεις των καὶ εἰς περιπτώσεις, ἀκόμη, εἰς τὰς ὁποίας οἱ ἴδιοι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτελέσουν ὠρισμένα πράγματα. Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς προσπαθοῦν μὲ ζῆλον καὶ ἐπιτυχάνουν

να ἀνεύρουν τὰ κατάλληλα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα καὶ ἐνισχύουν μὲ τὴν ἀγάπην καὶ μὲ τὸ ἱερατικόν των κῦρος, διὰ νὰ ἀναπληρώσουν τὰ ἐλλείποντα, ὅπως συμβαίνει π.χ. μὲ τὸ θ. Κήρυγμα, τὰ Κατηχητικά Σχολεῖα, καὶ τὴν Ἱ. Ἐξομολόγησιν. Διότι ἀναγνωρίζουν, ὅτι ἔχουν εὐθύνην ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν ἐπαναπαύονται εἰς τὴν ἀδυναμίαν των, διὰ νὰ καθησυχάσουν τὴν συνείδησίν των.

Τὸ πολλάκις ἐπαναλαμβανόμενον περὶ τοῦ ἀδυνατόν, δῆθεν, τῆς τακτοποιήσεως καὶ ἀναδιοργανώσεως τοῦ Ἐφημεριακοῦ - Ἐνοριακοῦ ἔργου, ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς ἀριθμοῦ Κληρικῶν μὲ ἐπαρκῆ μορφωτικά προσόντα, δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀποτελέσῃ πραγματικὴν καὶ βásiμον δικαιολογίαν διὰ τὴν ἐπὶ πλέον ἀναβολὴν τῆς τόσον ἀπαραιτήτου ἐνεργείας ταύτης. Καὶ ἀποτελεῖ, πράγματι, εὐτύχημα τὸ ὅτι ἡ Σ. Ἱεραρχία μας ἔλαβε τὰς ἐν προκειμένῳ ἀποφάσεις της, χωρὶς νὰ ἐπηρεασθῆ ἀπὸ τὰς ἀντιρροήσεις αὐτάς, καλῶς καὶ ὀρθῶς σταθμίσασα τὰ πράγματα. Ἄλλωστε, ὑπάρχον ἤδη καὶ εὐκαιρία συμπληρωματικῆς ἐπιμορφώσεως καὶ δύνανται καὶ ἄλλαι τοιαῦται κατ' Ἐπαρχίας νὰ οργανωθῶσιν, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρξῃ ὁ θέλων μὲν, μὴ δυνάμενος ὅμως νὰ ἐργασθῆ. Τὸ ὑπάρχον ἔμψυχον ὑλικὸν πρέπει νὰ ἀξιοποιηθῆ ἀντὶ πάσης θυσίας, αὐτὴ δὲ ἡ ἀξιοποίησις θὰ ἐπιτευχθῆ, ἀκριβῶς, ἐν τῇ προσπαθείᾳ πρὸς σκόπιμον καὶ ἐπωφελῆ χρησιμοποίησίν του. Καὶ αὐτὸ ἀπαιτεῖ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον τῶν ἰδίων τῶν Ἐφημεριῶν, εἰς τοὺς ὁποίους παρέχεται ἤδη πρὸς τοῦτο μία ὑψίστης σπουδαιότητος καὶ μοναδικῆ, πράγματι, εὐκαιρία πρὸς ἀξιοποίησιν τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας ἐγκλείουν εἰς τὰς ψυχὰς των. Οὐδεὶς εἶναι ἄχρηστος, ἐφ' ὅσον θέλει νὰ εἶναι χρήσιμος, διότι ὁ Κύριος ἐξήτησε λόγον καὶ ἀπὸ τὸν λαβόντα τὸ «ἐν τάλαντον», παρὰ τοῦ ὁποίου ἀνέμενεν ἀνάλογον ἐπίδοσιν καὶ ἀπό-

δοσιν καὶ τὸν ὅποιον, δι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ἤλεγξε καὶ κατεδίκασεν ὡς «πονηρὸν δοῦλον καὶ ὀκνηρὸν»· διότι εἶχε νομίσει, ὅτι, δῆθεν, δὲν εἶχεν ὑποχρέωσιν καὶ δυνατότητα νὰ ἐργασθῆ καὶ διὰ τὸ «ἐν», ὅπως οἱ ἄλλοι εἰργάσθησαν διὰ τὰ «πέντε» καὶ διὰ τὰ «δύο».

Τὸ ἔτος αὐτὸ, τὸ ὅποιον ἐχρησιμοποιήθη, ὅσον ἦτο δυνατόν, διὰ τὴν μεταξὺ τοῦ Χριστεπανύμου πληρώματος ἔξαρσιν τοῦ πνεύματος τῆς Ὁρθοδοδοξίας, ἀπέρχεται καταλείπον εἰς τοὺς ἐργάτας αὐτοῦ τοῦ πνεύματος μίαν κληρονομίαν, τὴν ἐντολὴν καὶ τὴν δυνατότητα τῆς συνεχοῦς ἐργασίας πρὸς συστηματικὴν καλλιέργειαν τῆς ὀρθοδόξου ζωῆς. Αὐτὴ δὲ θὰ πραγματοποιηθῆ διὰ τῆς συστηματικῆς διοργανώσεως τοῦ ἐν τῇ Ἐνορίᾳ ποιμαντικοῦ ἔργου, περὶ τοῦ ὁποίου τόσον ἐμφαντικῶς ἀπεφάνθη ἡ ἀνωτάτη Διοικοῦσα καὶ Ποιμαίνουσα Ἐκκλησιαστικὴ μας Ἀρχή. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ὅλοι θὰ πειθαρχήσουν εἰς τὴν φωνὴν Τῆς, ἣ ὁποία ἐρμηνεύει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν μεθόδων τῆς ἐκτελέσεως τῆς ὑποχρέωσιν ταύτης θὰ ἔχωμεν ἄλλας ἐυκαιρίας νὰ ὁμιλήσωμεν πολὺ προσεχῶς, καὶ μάλιστα κατὰ σύστημα καὶ ἐν συνεχείᾳ, διότι οὐδεὶς Ἐφημέριος πρέπει νὰ μείνη ἀκατατόπιστος καὶ ἀκαθοδήγητος ἐπὶ τοῦ τόσον σοβαροῦ τούτου ζητήματος.

(ΕΚ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ)

Ἡ Γέννησίς σου Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν,
ἀπέτειλε τῷ κόσμῳ τὸ φῶς τὸ τῆς γνώσεως·
ἐν αὐτῇ γὰρ οἱ τοῖς ἀστροῖς λατρεύοντες,
ὑπὸ ἀστέρος ἐδιδάσκοντο,
Σὲ προσκυνεῖν, τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης,
καὶ Σὲ γινώσκειν, ἐξ ὕψους Ἀνατολῆν.
Κύριε, δόξα σοι.

Η “ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ,, ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΕΩΣ

Πολὺς λόγος ἔγινεν εἰς τὸ παρελθόν, γίνεται δὲ ἀκόμη καὶ σήμερον περὶ ἐναρμονίσεως τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, ἣτις (ἐναρμόνισις) ἐθεωρήθη ὑπὸ πολλῶν ὡς μία μέση λύσις τοῦ προβλήματος τῆς ἐν τῇ λατρείᾳ μουσικῆς, λύσις ἐξοικονομήσεως. Ἄλλ’ ἐν πρώτοις πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἡ λεγομένη ἐναρμόνις καταρτᾶ κατ’ οὐσίαν τετραφωνία. Καὶ μάλιστα κακῆς ποιότητος. Διότι παρουσιάζει μορφήν καντάδας, ἡ ὅποια, «οὔτε Βυζ. εἶναι, οὔτε ἁρμονία». Πρόκειται, ὡς ἐλέχθη λίαν παραστατικῶς, περὶ ἑνὸς ἐξοργιστικοῦ συννοηλεύματος ἑτερογενῶν στοιχείων, εἶδος χιμαίρας, ὁμηρικῆς, («πρόσθεν λέων, ὀπίσθεν δὲ δράκων, μέση δὲ χιμαῖρα»). Ὁμολογεῖται δέ, ὅτι ἡ τοιαύτη ἐναρμόνις ἱκανοποιεῖ «καὶ συγχρόνως διαφθερίζει τὸ μουσικὸν αἶσθημα τῶν λαϊκῶν μαζῶν». Διὰ τοῦτο, ὅπως θὰ ἐνθυμῆται ἴσως ὁ ἀγαπητὸς ἀναγνώστης, εἰς τὸ πρῶτον σημεῖωμα τῆς σειρᾶς αὐτῆς, ἐγράφομεν, ὅτι οἱ πολέμιοι τῆς Β.Μ. ἠλεκτριζοῦνται καὶ ἐκστασιάζονται εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς λέξεως «ἁρμονία». Ἡ λέξις, ὄχι τόσον τὸ πρᾶγμα, εἶναι ἐκεῖνο πὸν τοὺς συγκινεῖ. Αὐτὴν προφέρουσι μὲ στόμφον καὶ δονοῦνται ὀλόκληροι. Τῇ ἀληθείᾳ, πολὺ ἀμφιβάλλομεν περὶ τοῦ ἂν ἔχουν, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν τὴν ἔννοιαν τῆς ἀληθινῆς ἁρμονίας. Ὁρθῶς ἔχει παρατηρηθῆ, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας «ἔχομε, ὡς φαίνεται, χάσει τὸν ἑαυτό μας καὶ προσπαθοῦμε νὰ ξεγελαστοῦμε κι’ ἐμεῖς καὶ οἱ ἀδυναμίες μας μὲ μιὰ ἐξωραϊσμένη ποιικιλία τόνων, πὸν δὲν ἀποτελεῖ ὅμως, παρὰ μόνον ἐξωτερικὸ καὶ ἐντελῶς ἐξωθηρικὸν στοιχεῖον».

Ἡ λεγομένη ἐναρμόνις, λοιπόν, εἶναι κατ’ οὐσίαν τετραφωνία, ὃ δὲ ὄρος οὗτος καὶ οἱ παρόμοιοι ἀποτελοῦν ἀπλήρην προσπάθειαν συγκαλύψεως τῆς πραγματικότητος.

Ἄλλ’ ἀνεξαρκῆτως τοῦτον, ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι εἰς τὴν σκέψιν πολλῶν γίνεται μία σύγχυσις ἐν προκειμένῳ. Καὶ ἐξηγούμεθα. Ἡ ἁρμονία δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς στάδιον ἐξελιξέως καὶ τῆς Β. Μ., ὡς ἐὰν κάθε μουσική, διὰ νὰ λέγεται ἐξελιγμένη, εἶναι ἀπαραίτητον δῆθεν νὰ ἔχη ὅπωςδήποτε ἁρμονίαν (πολυφωνίαν). Ἡ Β. Μ. ἀνήκει εἰς εἶδος μουσικῆς βασικῶς διάφορον τῆς πολυφωνίας. Ὑπάρχει εἰς ἰδίους ἀποτελεῖς καλλιτεχνικοὺς νόμους, ὡς θὰ ἐξηγήσωμεν ἐν καιρῷ, παρὰ τὰ περὶ τοῦ ἀντιθέτου λεγόμενα. Ὑπ’ αὐτὸ δὲ τὸ πνεῦμα ἀκριβῶς διευτυπώθη ὑπὸ δια-

κεκριμένον στοχαστοῦ ἢ παρατήρησις, ὅτι «θὰ εἶναι μέγα δυστύχημα νὰ μὴ ἔχη ἴδιον μουσικὸν χρῶμα καὶ ἴδιαν μουσικὴν φυσιογνωμίαν καὶ ἔκφρασιν ἢ Ἑλλάς, χώρα μεγάλου παρελθόντος, εἰς πᾶσαν ἐκδήλωσιν καὶ ἐπομένως καὶ εἰς τὴν μουσικὴν». Ἀκόμη καὶ ὁπαδοὶ τῆς ἐν τῇ λατρείᾳ εἰσαγωγῆς τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολυφωνίας καὶ δὴ καὶ συνθέται τοιοῦτων μελωδιῶν, ὁμολογοῦν, ὅτι «ἢ Β.Μ. πρέπει νὰ μείνῃ ἄθικτος.. διότι δὲ ν ἐ ν α ρ μ ο ν ἰ ζ ε τ α ι. Δὲν δύναται νὰ ὑποταχθῇ εἰς τοὺς κανόνας τῆς πολυφωνίας, διότι διάφορος ἢ διαίρεσις τῆς μιᾶς, ἀλλοία δὲ ἢ τῆς ἄλλης». Καὶ αὐτὰ γράφει ὁ πολὺς Πολυκράτης. Κατανοεῖ βεβαίως ὁ ἀναγνώστης ποίαν σημασίαν ἔχει ἡ ὁμολογία του!

Ἐπιπροσθέτως ὁμως εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ «ἑναρμονισταὶ» δὲν κατέστη δυνατόν νὰ συμφωνήσουν μεταξὺ τῶν εἰς σοβαρά τινα σημεῖα, τῶν μὲν ἰσχυριζομένων λ. χ. ὅτι ὅλαι αἱ βυζαντιναὶ μελωδίαὶ ἐπιδέχονται ἑναρμόνισιν, τῶν δὲ ὅτι μόνον ὠρισμένα. Τὸ γεγονός πάντως εἶναι, ὅτι ἐρωτοτροποῦντες πρὸς τὴν «ἁρμονίαν», ὅπως τὴν ἐννοοῦν βεβαίως αὐτοὶ, μεταβάλλουν τὴν σεμνὴν καὶ ἱεροπρεπεστάτην ὕμνωδιαν εἰς «κοινὴν καντάδα γένους ματζόρε ἢ μινόρε, μὲ πρίμο καὶ σεγκόντο» κ.τ.τ., τὰ ὁποῖα «τραγουδοῦν» μὲ τὰ «κόρα» τῶν, διὰ νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὴν προσφιλεῖ εἰς αὐτοὺς ὁρολογία. Ἡ ὁρολογία μάλιστα αὕτη — τουλάχιστον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ κακόζηλον, καὶ ἀνευλαβὲς ἐκεῖνο «τραγουδοῦν» — συνοδεύεται οὐχὶ σπανίως καὶ μὲ τὴν ἀνάλογον ἀνευλάβειαν εἰς τὴν στάσιν καὶ τὴν ὄλην παράστασιν (*).

(*) Ἀπο δημοσιευθεῖσαν κατ' αὐτὰς εἰς Ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα ἐπιστολὴν Καθηγητοῦ φιλολόγου περιοριζόμεθα νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα μικρὸν μόνον περικοπὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν χορωδίαν κεντρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν: «.. Ἀνεβασμένη (ἢ χορωδία) εἰς τὸν κεντρικὸν Γυναικωνίτην ἐταλαιπώρησε καὶ τὴν ἀκοὴν καί, πρὸ παντός, τὴν ὄρασιν τῶν ἐκκλησιαζομένων. Ἀφίνω, ὅτι αἱ μελοδραματικά ἀγριοφωνάρες ἐξέσχιζαν κάθε τόσο τὰ ἀυτιά μας, ἀφίνω τὴν ἀρία τοῦ «Σὲ ὕμνοῦμεν», τὸ Χερουβικό, πὸν ἦτο ἐπ' ἀνέκδοσις τῆς «Τόσκας», τὸ πολυχρόνιον πὸν ἦτο σωστὸ «Ρέκβιεμ», ἀλλ' εἰς ἐπίμετρον καὶ ἐκεῖνη ἢ ἐμφάνισις τῶν χορωδιῶν ἦτο ἀντιθρονησκειτικὴ, ἀντι-αἰσθητικὴ. Ἄλλοι γελέκο χωρὶς σακκάκι, ἄλλοι σακκάκι χωρὶς γελέκο, ἄλλοι μὲ μόνον τὸ πονκάμισο χωρὶς γραβάτα, ἄλλοι μὲ γραβάτα, ἄλλοι κατὰ τρόπον τετυμπουκόν, ἄλλοι μόνον μὲ ζιλέ, ὁ δὲ μαέστρος ὑπερβάλλον τὰ μέλη τοῦ θιάσου εἶχεν ἐστραμμένα τὰ νῶτα του πρὸς τὴν Ὄρ. Πόλην χωρὶς σακκάκι καὶ μὲ τίς τιράντες σταυροειδῶς (ἐπειδὴ εὐρίσκειτο ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας..). Ἐθεάθη καὶ ἓνας χορωδὸς ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν διάσκεψιν «ἐκτελέσεως» ὕμνον θυμήθηκε νὰ βγάλῃ τὸ σακκάκι του. Πρὸς Θεοῦ πρὸς τί αὕτη ἢ ἐντονος ἀνομοιομορφία, πὸν δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε εἰς τοὺς αἰοδούς τῶν θερινῶν Κέντρων τῶν Ἀθηνῶν...». Καὶ καταλήγει ὁ εὐσεβὴς καὶ λόγιος ἐπιστολογράφος, διατυπῶνων διαφορῶν θλιβερὰς σκέψεις καὶ παράπονα διὰ τὴν, ὡς τὴν ἀποκαλεῖ, «χορωδιακὴν αὐτὴν ἀσχημίαν».

κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν, ἢ ὅποια καταντᾷ μία ἀγρία «ἐκτέλεσις» τῶν ὑπερόχων ὕμων... Οὕτω οἱ ἀποπειραθέντες νὰ ἑναρμονίσουν τὴν Β. Μ. «διαστρέφουν ἢ παραλλάσσουν τὴν γνησίαν βυζ. γραμμὴν, κατατεμαχίζον ἢ συνθλίβουν τὸ περιεχόμενον τῶν ἀριστοτεχνικῶν ἐκκλησιαστικῶν μας ὕμων».

Αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἀνίερρον τόλμημα καὶ αὐτὴν τὴν «βέβηλον καινοφωνίαν» καὶ «κενοφωνίαν» (διὰ νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν διπλὴν γραφὴν τοῦ σχετικοῦ χωρίου — Β'. Τιμοθ. 2,16 — τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, καίπερ ἐξ ἄλλης ἀφορμῆς γραφοῦτος), αὐτὴν τὴν «κακομεταχείρισιν μιᾶς μοναδικῆς πνευματικῆς κληρονομίας ἀπὸ τῆς πρῶτης πρῶτοντες, καὶ πρῶτης πηγᾶς, πρῶτης ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἢ μουσικῆ τῶν αἰώνων», αὐτὴν τὴν δῆθεν ἁρμονίαν, ἢ ὅποια κροιολεκτικῶς «κατασπαράσσει καὶ διαλύει τὴν μελωδίαν», αὐτὴν τὴν ἀξιοθρήνητον «κατὰδα», εἰς τὴν ὅποιαν εἶναι ἀνύπαρκτος ἡ ἱεροπρέπεια — αὐτὸ τὸ θλιβερὸν κατασκευάσμα ὀνομάζον ἀνανέωσιν καὶ καλλιέργειαν καὶ ἐξέλιξιν!..

Διὰ τοῦτο αὐτὰ πλεον τὰ πράγματα μᾶς ἀναγκάζουν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι αἱ μέχρι σήμερον γενόμεναι ἀπόπειραι ἑναρμονίσεως τῆς Β. Μ. ἔχουν ἀστοχήσει. Δικαίως δὲ σοβαροὶ μουσικολόγοι ὀμιλοῦν περὶ «περιπέτειας» τῆς Β. Μ., ἐνοοῦντες ἀκριβῶς τὴν τοιαύτην ἑναρμόνισιν, ἣτις, ἀποτελεῖ, ὅπως τονίζον, «στὰ δίδιον παρακμῆς».

Ἐπὶ τούτοις δὲ ἄς ὀμολογηθῇ ἐν εὐκρινείᾳ καὶ τοῦτο ὅτι δηλ. εἶναι ἀδύνατον ὁ Ὁρθόδοξος Ἕλληνας, νὰ προσενηχηθῇ ἀληθινὰ μὲ μουσικὴν, τετράφωνον, ἢ ὅπερ, κατ' οὐσίαν, ταῦτό, ἐνηρμονισμένην Βυζαντινὴν, καὶ νὰ αἰσθανθῇ κατάνυξιν. Δὲν ὀμιλεῖ αὐτὴ εἰς τὴν ψυχὴν του. Παραθέτομεν περικοπὴν ἄρθρου πολλοῦ Ἕλληρος Ἱεράρχου, ἐντριβοῦς περὶ τὴν μουσικὴν καὶ μύστου τῶν Ὁρθόδοξων παραδόσεων: «Ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἡ διάπλασις τῆς θρησκευτικῆς ψυχῆς τῶν Ἑλλήνων Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν προέρχεται ἀπὸ βιώματα ἱερῶν αἰσθημάτων γενεῶν ὀλοκλήρων, τὰ ὅποια εἶναι συμπεπικνωμένα εἰς τὸ ὑποσυνείδητον τοῦ Ἔθνους. Καὶ αὐτὰ δονοῦνται εἰς ζωηρὰ σκιρτήματα, εἰς βαθεῖας συγκινήσεις, ἀπὸ τῶν προγονικῶν τρόπων, μὲ τὸν ὅποιον ἐρμηνεύονται εἰς ὧδὰς πνευματικὰς καὶ ἁσματολογίας ἱερᾶς οἱ πόνοι καὶ οἱ παλμοὶ τῆς ἐλευθερίας ὡς πίστεως καὶ αἱ προσδοκίαι τῆς λυτρώσεως τῆς ἐπάγγελτομένης ἀπὸ τὸ σωτηριῶδες ἔργον τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, Διὰ τοῦτο, συμπεραίνει, πᾶσα ἄλλη μορφή καὶ ἐμφάνισις τῆς ἱερᾶς ἡμῶν ἁσματολογίας, ὡς εἶναι ἢ δῆθεν ἑναρμόνισις τῆς, δὲν συγκινεῖ τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν...» (Μητροπολίτου Σάμου Εἰρηναίου: «Υπόμνημα περὶ τῆς Β.Μ.» ἐν περιο-

δικῶ «Ἐκκλησία» 1958, σ. 302-3). Τὸ τονίζομεν. Δι' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος μεταβαίνει εἰς τὸν Οἶκον τοῦ Κυρίου διὰ νὰ προσενηθηῖ πράγματι, κατάλληλος μουσικὴ εἶναι ἡ Βυζαντινὴ, ἡ ὁποία προσ-
ιδιάζει εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς Ὁρθοδόξου λατρείας.

Κατόπιν τούτων ἐρωτῶμεν: Ποῖος εὐρίσκειται «ἔξω ἀπὸ τὸ ψυχικὸν κλίμα...»; Ἡ Β.Μ. ἢ οἱ πολέμοι τῆς; Μήπως ἐκεῖνοι εὐρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὸ ψυχικὸν κλίμα τοῦ Ὁρθοδόξου ἔλληνο; Τρίτη αὕτη ἀντινομία των.

Πρέπει, ἐπὶ τέλος, νὰ τὸ ἐννοήσωμεν ἅπαξ διὰ παντός. Ἡ Β.Μ. εἶναι μοσοφωνική, ἢ ἀκριβέστερον, ὁμοφωνική. Ἐπισκευὰς δὲ καὶ «ἀγαναώσεις» δὲν ἐπιδέχεται, οὔτε ἔχει τὴν ἀνάγκην των. Συναφῶς σημειώνομεν, ὅτι, διὰ τοῦτον τὸν λόγον, οὔτε ἁρμόνιον ἢ ἄλλα μουσικὰ ὄργανα ἀνέχεται, οὔτε καὶ τὰ χρειάζεται ἢ μουσικὴ τῆς «ἐν πνεύματι» λατρείας μας. Ταῦτα εἶναι κοσμικότητες ἀπαράδεκτοι. Ἀντὶ ἁρμονίων καὶ ἁρμονιῶν ἢ ἱεροπρεπῆς Β.Μ. ἔχει τὴν ἰδικήν της ἰδιότυπον (*) ἁρμονίαν, περὶ ἧς εἰς τὸ ἐπόμενον σημειώμα μας.

Πρωτος. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

(*) Σημειώτεον δ' ἐπίσης, ὅτι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπέκλεισε ἐκ τῆς λατρείας τὰ μουσικὰ ὄργανα ἢ χριστιανικὴ Ἐκκλησία. Ὁ ἱ. Χρυσόστομος παρατηρεῖ σχετικῶς: «Νυνὶ δὲ (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ συμβαίνοντα ἄλλοτε παρ' ἑβραίοις) ἀντὶ ὀργάνων κεχρησθαι ἐστὶ τῷ στόματι». Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους, αὐτὸς ὁ κορυφαῖος μουσογράφος ὁ Μπετόβεν—διὰ νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς ἓνα μόνον—τονίζει, «ὅτι ἡ ἀγνή ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκτελεῖται μόνον μὲ φωνάς». Ὁρθῶς ἄρα ἡ πρεσβυγενὴς κατὰ ἀνατολὰς Ἐκκλησία ἀνέκαθεν προτιμᾷ γενικῶς ἀντὶ τῆς γλυπτικῆς τὴν ζωγραφικὴν, ἀντὶ τῆς ἐνοργάνου μουσικῆς τὴν ποιῆσιν μετὰ τῆς φωνητικῆς ὕμνολογίας. Ἡ ἀσεμνοπρέπεια δ' ἀκριβῶς καὶ σοβαρότης ἐν τῇ λατρείᾳ ἀποκλείει καὶ τὴν ἐν Ψαλμοῦν ἀνάμειξιν γυναικείων φωνῶν, παρ' ὅσα καὶ ἂν λέγωνται περὶ τοῦ ἀντιθέτου μὲ ἄκαιρον μάλιστα ἐπίκλησιν διαφόρων δῆθεν μαρτυριῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησιαστικὴν περίοδον κρατήσασα, πρὸς καιρὸν, συνήθεια συμμετοχῆς καὶ γυναικῶν ἐν τῇ ὕμνωδιᾳ ἐξηγεῖται, κατὰ τὴν ἐγκύριον γνώμην σοβαρῶν ἐρευνητῶν, ἐκ τοῦ ὅτι τότε συνέφραλλον ὀλόκληρον τό, ἄλλως ὀλιγάριθμον εἰσέτι, ἐκκλησίασμα, τ. ἐ. ὁμοῦ, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ, ὁπότε σχεδὸν δὲν διεκρίνετο τὸ γυναικεῖον φωνητικὸν στοιχεῖον.

Εἶναι φανερόν, κατὰ ταῦτα, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ Ὑμνωδία ἀποκλείουσα τόσον τὴν πολύφωνον καὶ δὴ ἐνόργανον ἁρμονίαν καὶ τὰς γυναικείας φωνάς, ὑπογραμμίζει ἐντόνως τὴν ἐν τῇ λατρείᾳ ἰδιουσίαν της, τὴν ὁποίαν ὀφείλει, ὡς θὰ ἴδωμεν, καὶ νὰ διατηρήσῃ.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχ. ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος». ὅπως σημειώσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΑΔΕΛΦΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Σοῦ μίλησα στὸ προηγούμενο γράμμα μου γιὰ τὴ φωτιά πού πρέπει νὰ κρατιέται ἀναμμένη στὴν καρδιά σου, στὴν καρδιά κάθε Ἰερέως. Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ ζεστασιά, πού παίρνεις προσωπικὰ στοὺς χειμῶνες τῶν πειρασμῶν σου ἐπὶ πλεόν. Τώρα δὲν θὰ με παρεξηγήσης νὰ σοῦ μιλήσω πρὶν μπῆς στὸν Ἰ. Ναό, γιὰ κάτι πού εἶναι μὲν ἐξωτερικό, ὅμως φανερώνει καὶ μιὰ ψυχικὴ ὁμορφιά.

Μὴ λησμονῆς πῶς, εἴτε στὸ χωριὸ μένεις εἴτε στὴν πόλι, ἔρχεσαι σ' ἐπαφὴ μὲ ἀνθρώπους πού ζοῦνε στὸν αἰῶνα τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας. "Ὅτι, ἂν κάποτε δὲν ἔδιναν σημασίαν στὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισι καὶ στὴν καθαριότητα σήμερα καὶ στὸ πλεόν ἀπόμυρο χωριὸ οἱ ἄνθρωποι ἐξύπνησαν καί, ἐκτὸς ἀπὸ ἐξαιρέσεις, ντύνονται καθαρὰ, πλύνονται, κρατοῦν μιὰ ἀπὸ αὐτῆς τῆς πλευρᾶς ἀξιοπρέπειας. Αὐτὸ τὸ προσέχουν καὶ οἱ Ἱερεῖς τῶν πόλεων περισσότερο καὶ δὲν ἔχουν ἀνάγκη συστάσεων. Σὲ ἄσφαλτο περπατοῦν, πετροχάλικα δὲν πατοῦν, λασπωμένους δρόμους δὲν διαβαίνουν, χωράφι δὲν καλλιεργοῦν νὰ μποῦν ἴσα μὲ τὸ λαιμὸ στὸ βοῦρκο. Αὐτὰ ὅλα τὰ ἔχει μπροστά του ὁ Ἱερεὺς τῆς ὑπαίθρου πού κανονίζει ἀνάλογα καὶ τὴν ἐνδυμασίαν του. Ἀλλὰ τοῦτο παρατονίστηκε σὰν ἕνα δικαιολογητικὸ τῆς ρακιδώδους ἐμφανίσεως τοῦ Ἰερέως καὶ τῆς ἀπλυσιάς του. Γιατί; Τὸ νὰ εἶναι τὰ παπούτσια του ὄχι λουστρίνια ἢ σεβρὸ ἢ ἀδιάβροχο, δὲν εἶναι λόγος νὰ μᾶς ἀπασχολῇ, γιὰτὶ δὲν ζητεῖται ἕνα τέτοιο ἀπὸ τὸν παπᾶ τοῦ χωριοῦ. "Ὅμως ζητεῖται νὰ μὴ γυρίζῃ μὲ παπούτσια ξηλωμένα καὶ σὲ τέτοια χάλια ὥστε νὰ τὰ σβάρνιζῃ στὴ γῆ ἢ νὰ φαίνωνται τὰ δάχτυλά του ἢ νὰ φορῇ παπούτσια— λάστιχα χονδρὰ ἀπὸ ρόδες αὐτοκινήτων φορτηγῶν. Μὲ τὸ νὰ εἶναι λιγάκι τὸ ράσο πιὸ κοντό, λόγῳ τοῦ ἐδάφους, δὲν μπορεῖ ὁ παπᾶς μας νὰ κυκλοφορῇ μ' ἕνα ἀξιοθρήνητο, ἄθλιο, ξέχρωμο, χιλιομπαλωμένο ἀκαθορίστου χρώματος «κοντόρασο», τσαλακωμένο καὶ αὐτὸ τσουβαλοειδοῦς ἐμφανίσεως, ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς, καὶ νὰ παρουσιάζεται ὄχι μονάχα σὰν τελευταῖος πολίτης τοῦ χωριοῦ του, ἀλλὰ σὰν κατάδικος καὶ ἀπόκληρος τῆς Κοινωνίας. Ὁ Ἱερεὺς καὶ ἀπὸ τῆς κοινωρικῆς πλευρᾶς εἶναι ὁ πρῶτος πολίτης μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν του. Δὲν εἶναι ὁ «στραβοδιακονιάρης» τοῦ χωριοῦ, ὁ γύφτος τοῦ περιπλανωμένου ἀπόκληρου στοιχείου πού δὲν γνώρισε Πατρίδας θαλπωρῆ. Δὲν εἶναι ὁ ἀφωρισμένος καὶ καταραμένος μεταξὺ τῶν πιστῶν του. Εἶναι τὸ ἀξιοσέβαστο πρόσωπο, ὁ εὐπόληπτος πολίτης, ὁ εὐλογημένος καὶ ὡραιότερος στὴν καρδιά μεταξὺ τοῦ ποιμνίου του πατέρας. Εἶναι ὁ χαριτωμένος ἀπὸ Θεοῦ, κι' ὁ κόσμος ἔτσι τὸν ζῆ, ἔτσι τὸν θέλει νὰ τὸν βλέπῃ

ὄχι μονάχα στήν ψυχή, στό πνευματικό του μεγαλεῖον, ἀλλά και στήν ἐμφάνισιν. Κάποτε, ὅταν περιώδευα, σ' ἓνα χωριό μιᾶς Ἐπαρχίας, τὸ πρῶτὸ πού ξύπνησα νὰ μεταβῶ στήν Ἐκκλησία βλέπω τὸν παπᾶ νὰ κρατῆ μιὰ βούρτσα και ἓνα βερνίκι στὰ χέρια του. Μὲ τὴν ἴδια βούρτσα και τὸ βερνίκι πού γυάλισε τὰ παπούτσια του μὲ τὴν ἴδια βούρτσα και τὸ μαῦρο βερνίκι ἔβαψε τὸ γύρω τοῦ καλυμμαυχιοῦ του, γιατί ἀπὸ τὴν πολυκαιρία και τὴν τριβή, φαινόταν τὸ λερωμένο ἀπὸ τὸν ἰδρῶτα χαρτόνι. Θὰ εἶπῃς ἐκεῖ τὸν κατήγησεν ἡ Πολιτεία. Ἐσὺ νομίζεις πὼς ἀπὸ φτώχεια τὸ ἔκανεν αὐτό; Ὅχι ἀγαπητέ. Εἶχε τὴ δύναμι, σὰ νοικοκύρης πρῶτος τοῦ χωριοῦ, ὄχι μονάχα καινούργιο καλυμμαῦχι νὰ πάρη, ἀλλά και καλὰ ράσα και νὰ ἐμφανίζεται μὲ ἀξιοπρέπεια πρῶτου πολίτου. Ἡ ἐμφάνισις δὲν εἶναι ζήτημα μονάχα οἰκονομικό. Εἶναι και μιᾶς ἀνατροφῆς, μιᾶς στοιχειώδους αἰσθητικῆς μορφώσεως και ἀντιλήψεως, πού και ὁ πλέον ἀγράμματος και ἀπολίτιστος ἔχει. Τὸ ρίξαμε στὴ φτώχεια, γιὰ νὰ δικαιολογήσουμε τὴ γυφτιά μας πολλοί. Καὶ ὅμως αὐτὸς πού σοῦ ἀνέφερα εἶχε και πρόβατα και λεφτά και στό γάμο τοῦ κοριτσιοῦ του ξόδεψε ὅσα δὲν μπορεῖς ἐσὺ πού τὸν ἔβλεπες ἔτσι, κακομοίρικα ντυμένο νὰ φαντασθῆς. Ὅσο φτωχὸς κι' ἂν εἶναι ἓνας παπᾶς, εἶναι παπᾶς, δηλαδή ὁ μπαμπᾶς, ὁ πατέρας τῆς ἐνορίας του. Δὲν μπορεῖ νὰ γυρίζη κουρελῆς, ξεθωριασμένος, βρώμικος. Θυμᾶμαι κάπου, στήν Ἐπαρχία πού ὑπηρετοῦσα, πὼς πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς κατέβαιναν στήν πόλι ντυμένοι σὰν τοὺς τσολιάδες. Μιὰ φουστᾶνα ὡς τὰ γόνατα μαύρη, παρδαλή, ἀστεροκέντητη και μιὰ κάππα ἀνάριχτη κι' ἓνα καλυμμαῦχι ἀλλόκοτο και ξεφτισμένο σὰν νὰ τὸν εἶχαν καταφάγει τὰ ποντίκια, ἦταν ἡ περιβολή τους, τὴν ὁποῖαν συνεπλήρωναν ἡ γουρνοτσάρουχα ἡ ἀρβύλλες. Ὁ μακαρίτης ὁ Δεσπότης στήν ἀρχὴ γελοῦσε μὲ τὸ φαινόμενο και ἔχων ὑπ' ἄψιν του πὼς χωρικοὶ εἶναι, γεωργοὶ ἢ ποιμένες, και ὅτι τὸ χωριὸ δὲν θέλει και εἰδικὰ παπαδίστικα, ἄφινε τὴν ὑπόθεσι ἔτσι. Ὅποτε ὁ Νομάρχης, τὸν ὁποῖον γιὰ δουλιές τους ἐπεσκέπτοντο οἱ Ἱερεῖς, εἶπε φιλικᾶ στό Δεσπότη τὰ δέοντα. Καὶ ὁ Δεσπότης ταπεινὸς και καλόγνωμος ἄνθρωπος συνεφώνησε και διέταξε νὰ φτιαχθῇ κάθε παπᾶς τοῦλάχιστον γιὰ τὴν πόλι ἀπὸ ἓνα ἀντερί και ἓνα φτηνὸ ἔστω ρασάκι, καλυμμαῦχι και παπούτσια. Ἄλλ' ἐρωτᾶται: Μονάχα σὰν ἔρχονται στήν πόλι πρέπει οἱ Ἱερεῖς νὰ παρουσιάζουν τὴν εὐπρέπειαν αὐτῆ; Δὲν φρονῶ. Ἡ ὅλη ἐμφάνισις, προηγουμένου φυσικὰ τοῦ ἥθους, πρέπει νὰ ἐμπνέη σεβασμὸ στοὺς ἐνορίτας. Δὲν πρόκειται περὶ ποιότητος τοῦ ράσου μας, τοῦ καλυμμαυχιου μας, τῶν παπουτσιοῦν μας, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀκραιότητος και τῆς καθαριότητος πού εἶναι μιὰ ἀρχοντιά. Τὰ ξεφτίσματα, τὰ

μπαλώματα, τὰ ξεθωριάσματα, ἡ πολυχρωμία πού μυρίζει ὑποδικία, τὰ ἀνοίγματα, τὰ χωριατοσχέδια πού μᾶς καταγκριοζοποιοῦν δὲν εἶναι τῆς φτώχειας κατάντημα. Εἶναι τῆς ψυχικῆς μας χωριατιᾶς φαινόμενον. Βλέπεις πολλῶν τὰ καλυμμαύχια στὸ γύρο μὲ λίγδα δυὸ δάχτυλα νὰ μυρίζουν ξυνίλα, τὸ περιλαίμιο τοῦ ράσου τὸ ἴδιο, καὶ αὐτὰ τὰ γένια μερικῶν ἀκόμη κολημμένα λὲς καὶ εἶναι ἀλειμμένα μὲ χοιρινὸ λίπος σὰν μερικοὺς καλογήρους πού βρίσκονται στὸ περιθώριο τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Μὲ συγχωρεῖς πού τὰ γράφω αὐτὰ σὰν μιὰ παρεμβολή, ἀλλ' ὅμως ὁ Ἱερεὺς πρέπει νὰ ἐλκύῃ τὸν πιστό, νὰ μὴν εἶναι ἀποκρουστικὸς καὶ πρὸ παντός τὴν Κυριακὴ ἢ στὸ καθήκον του γενικά. "Ὅπως τὸν βλέπουν στὸ Ναὸ οἱ πιστοί, ἔτσι πρέπει νὰ τὸν βλέπουν καὶ στὸ δρόμο καὶ παντοῦ, γιὰ νὰ μὴ ξεπέφτη. Εἶναι θλιβερὴ ἡ εἰκόνα πού παρουσιάζουν πολλοὶ τῶν ἀδελφῶν τῆς ὑπαίθρου. "Ὅταν μάλιστα βγάζουν κι' αὐτὸ τὸ ἀντερί τους στὸ δρόμο, στὴν αὐλὴ πού κάθονται, καὶ ἐμφανίζονται ἐξωτικά πλάσματα μὲ γένια καὶ μὲ ἰδιόσχημο καλυμμαύχι, τότε... Μὴ βγάζεις, ἀδελφέ, τὰ παπαδίσιτικα ἀπὸ πάνω σου. Εἶναι καὶ ἄσχημο πρᾶγμα καὶ ξεπέφτετε ἀπὸ τὴν συνείδησι τῶν ἐνοριτῶν σου ἀπὸ τοὺς ὁποίους χάνεις τὸ σεβασμὸ. Πολλοί, περισσότερο πολιτισμένοι, βλέπεις, βουρλιάζουν τίς κοσμικὲς πιτζάμες καὶ κυκλοφοροῦν ἔχι μονάχα στὸ δωμάτιό τους μπροστά στὰ παιδιὰ τους καὶ στὰ κορίτσια τους, ἀλλὰ καὶ στὴν αὐλὴ ἴσως καὶ στὸ πεζοδρόμιο χωρὶς ντροπὴ καὶ στράτα. Ἐκεῖ καὶ ἔτσι τοὺς βρίσκουν οἱ ἐνορίτες τους γιὰ δουλειὰ τους καὶ μολογαῖνε τὰ ὅσα δὲν ἔπρεπε.

Ὁ Ἱερεὺς πρέπει νὰ μένη Ἱερεὺς καὶ στὴν ἐμφάνισι. Καὶ τὴν νύχτα ἀκόμη πού γδύνεται νὰ σβύση τὰ φῶτα καὶ ἔπειτα νὰ πέφτη στὸ κρεβάτι του καὶ νὰ κοιμᾶται. Οὔτε στὴν παπαδιά του, οὔτε στὰ παιδιὰ του πρέπει νὰ φαίνεται κοσμικὰ ντυμένος. Ἀνήκει στὸ Θεὸ καὶ ἔχι στὰ κέφια τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ ἢ τῆς μόδας, ἂν ὑπάρχη μόδα γιὰ τὸν παπᾶ. Μὴ χάνεις τὴν αἴσθησι τῆς ἰδιότητός σου. Δὲν εἶσαι ὁ Νίκος, ὁ Ἀνδρέας, ὁ Κώστας, ἀλλὰ ὁ Παπανῖκος, ὁ Παπανδρέας, ὁ Παπακώστας. Ἔτσι σὲ ξέρουν καὶ ἔτσι σὲ βλέπουν ἢ πρέπει νὰ σὲ βλέπουν οἱ πιστοὶ τῆς ἐνορίας σου. Σὲ θέλουν δηλαδὴ καὶ «παπαῖ» στὴν ἐμφάνισι μ' ὅλη τὴ σεμνοπρέπεια, τὴν ἱεροπρέπεια καὶ τὴν ἀρχοντιά τοῦ σεβαστοῦ πατέρα καὶ τοῦ πολιτισμένου Ἱερέως. Ἔτσι;

Ἄς ποῦμε τώρα καὶ μερικὰ γιὰ τὰ τοῦ Ναοῦ, πρὶν ἐσὺ μπῆς καὶ βάλῃς «εὐλογητό».

Μ' ἀγάπη Χριστοῦ Χ.

ΜΙΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΝΥΧΤΑ

**Η ΚΑΜΠΑΝΑ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ
ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΣΗΜΑΝΕ ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ
ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ ΕΝΟΣ ΑΓΑΘΟΥ ΑΓΩΝΙΣΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ**

Τὸ γουρουνόπουλο πὸ ἔκαμε φτερά

Τὴν προπαραμονὴ τῶν Χριστουγέννων ὁ παρὰ Συμεῶν ἐπῆρε τὸ ταζάρι, τοῦ τυλίχθηκε μὲ τὸν παλῆδ μποξᾶ του καὶ κατέβηκε στὸ παζάρι τῆς μεγάλης πόλεως τοῦ Μοναστηρίου γιὰ τὰ ψώνια τῆς γιορτῆς. Τὸ χωριό του, τὸ Λάχτσι ὑψηλὰ στὸ Μορίχοβο πνιγμένο ἀνάμεσα σὲ ὀλοπράσινα δέντρα τὸ καλοκαίρι καὶ χιονισμένο τοὺς περισσότερους μῆνες τοῦ χειμῶνα, ἀπείχε μιὰ ὥρα ἀπ' τὴ μεγάλη πόλη. Ροβόλαγε μὲ τὰ πόδια του στὸν κατεβασμὸ καὶ γυρίζοντας πίσω πάντα καὶ εὔρισκε κάποιον ζῶο γιὰ νὰ τὸ καβαλικέψῃ καὶ νὰ φτάσῃ ἀκούραστα στὸ σπίτι του ποὺ τὸν περίμενε ἡ κυρὰ Συμεῶναινα ἢ παπαδιά. Τὸν ἀγαποῦσε ὄλο τὸ χωριό του τὸν «γέροντά» του καὶ οἱ ξηνητεμένοι στὴν Ἀμερικὴ ὄλο καὶ τοῦ ἔστελναν χρήματα, γιὰ νὰ κρατῇ τὴν ἐκκλησιὰ τῆς Παναγίας ὀλόρθη καὶ νὰ τὴν παρουσιάσῃ στὶς μεγάλες ἡμέρες φρεσκοβαμμένη καὶ περιποιημένη. Πετοῦσε τὸ ράσο του καὶ βουτοῦσε μιὰ μεγάλη βούρτσα σ' ἓνα τενεκὲ κόκκινη νερομπογιὰ καὶ πάσχιζε ὥρες ὀλόκληρες νὰ δώσῃ τῆς ἐκκλησιᾶς τὸ χρῶμα ποὺ ταίριαζε στὴν γιορτῆ. Ὅλοκόκκινη τὴν Λαμπρῆ, ὀλόασπρη στὴν Γέννησι τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ παρδαλὰ χρώματα τὴν παραμονὴ τῆς μνήμης της. Καὶ καθὼς πηγαίνερχότανε ἢ βούρτσα του αὐτὸς «τραβοῦσε» καὶ κανένα τροπάριο. Πότε ἔψελνε τὸ «Θεοτόκε Παρθένε» καὶ πότε τὸ Χερουβικό σταματῶντας εἰς τὸ «πᾶσαν τὴν βιωτικὴν μέριμνα». Οἱ χωριανοὶ του ποὺ τὸν ἔβλεπαν καὶ τὸν ἀκουαν τὸν χαιρόντανε καὶ περνῶντας τοῦ ἔλεγαν μερικὰ καλὰ λόγια.

— Γέροντά μου, μνήσθητι καὶ ἡμῶν ὅταν ἔμπης στὸν Παράδεισο.

Μμμ! σιγοψυθίριζε ἢ παπαδιά ἀκούοντας νὰ μιλάνε στὸν «γέροντά» της γιὰ παράδεισο καὶ τοῦ ἔβγαζε πολὺ συχνὰ τὴ φωνὴ της.

— Σταμάτα πιά τὸ βάψιμο παπᾶ καὶ πήγαινε γιὰ ψώνια στὸ παζάρι...

Ἐκεῖνη τὴν βδομάδα εἶχε μερακλωθῆ μὲ τὸ βάψιμο τοῦ μικροῦ καμπαναριοῦ τῆς ἐκκλησιᾶς, γιὰτὶ εἶχε κρεμάσει μιὰ καινούργια καμπάνα ποὺ εἶχαν στείλει οἱ ξηνητεμένοι ἐνορίτες τους. Τὴν καμά-

ρωνε τὴν καμπάνα τούτη καὶ ἔβαζε στὸ μυαλό του μὲ ἱκανοποίησι καὶ «ἐθνικὴ» καθὼς ἔλεγε ὑπερηφάνεια τί θὰ σκεπτόταν ὁ παπᾶς τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ, ὁ παπᾶ Στυλιανὸς ἀπὸ τὸ Μπούκοβο, ὅταν τὴν νύχτα τῶν Χριστουγέννων θὰ χτύπαε γιὰ πρώτη φορὰ ἢ καινούργια καμπάνα καὶ θ' ἀντιβουίζε ὅλη ἡ περιοχὴ τοῦ βουνοῦ μὲ τὰ γύρω χωριά ἀπὸ τοὺς χαρμόσυνους ἤχους τῆς. Θὰ τὴν χτύπαε ὁ παραγωγιὸς του ὁ Βαγγέλης τὴν ὥρα ποὺ αὐτὸς τὴν νύχτα τῆς μεγάλης γιορτῆς θὰ ἔψελνε μὲ ὄλο του τὸ θρησκευτικὸ μερακί τό:

Δεῦτε ἴδωμεν πιστοὶ
ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς
ἀκολουθήσωμεν αὐτὸν
ὅπου ὀδεύει ὁ ἀστὴρ.

Αὐτὴ ἡ πορεία τοῦ ἀστέρος ἦταν καὶ τὸ βάσανο τῆς σκέψεως τοῦ παπᾶ Συμεῶν. Πῶς θὰ μπορούσε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ ἀπὸ τὸ Λάχτσι ποῦ ἦταν πνιγμένο μέσα σὲ μιὰ χαράδρα τοῦ βουνοῦ. Καὶ στὴν σκέψι αὐτὴ αἰσθανότανε ἓνα φοβερὸ μῖσος κατὰ τοῦ παπᾶ Στυλιανοῦ ποῦ αὐτὸς ἀπὸ τὸ Μπούκοβο τὸ χωριὸ θὰ μπορούσε νὰ βλέπη καὶ νὰ ἀκολουθῇ τὸν ἱερὸ ἀστέρα.

*

Ροβολῶντας βιαστικὰ μὲ τὸ ταγάρι στὸν ὤμο ὁ παπᾶ Συμεῶν πρὸς τὸ παζάρι τοῦ Μοναστηριοῦ ἀναλογιζότανε τὴν εὐχαρίστησι ποὺ θὰ ἔδιδε στὸν δεσπότη του προσφέροντας αὐτὸς καθὼς εἶχε ὑποσχεθῆ στὸν «ἅγιο διάκο» τὸ σφαχτὸ μὲ τὸ ὅποιο θὰ ἔκαμε τὰ Χριστούγεννα ὕστερα ἀπὸ τὴν σαρανταήμερη νηστεία.

— Ἄγιε διάκε, τοῦ εἶπε μιὰ ἐβδομάδα πρὶν πηγαίνοντας στὴ μητρόπολι. Ἐσύ νὰ μὴ φροντίσης γιὰ τὸ σφαχτὸ τοῦ δεσπότη. Θὰ σοῦ τὸ φέρω ἐγώ.

Ἐχαμογέλασε ὁ διάκος καὶ ἔδωκε ὑπόσχεσι πῶς θὰ δεχθῆ τὴν προσφορά του.

— Μὴ δεχθῆς ὁμως ἅγιε διάκο ἂν σοῦ φέρῃ κανεὶς ἄλλος.

— Ὅσο γι' αὐτὸ νὰ μείνης ἤσυχος ἡσυχος παπᾶ Συμεῶν. Ὡς τόσο ροβολῶντας πρὸς τὸ παζάρι τοῦ Μοναστηριοῦ αἰσθανότανε νὰ βροσανίζουν τὸν ἑαυτὸ του κάποιες ἀνησυχίες. Ποτὲ ὁ παπᾶ Συμεῶν δὲν μπόρεσε νὰ λυτρωθῆ ἀπὸ ἀνησυχίες ποὺ τὸν ἐκύκλωναν. Καὶ τώρα οἱ ἀνησυχίες του αὐτὲς μπερδεύονταν μὲ κάποιες ἄλλες παλαιότερες ὅταν νέος ἀκόμη πολέμαγε στὰ μακεδονικὰ φαραγγια κοντὰ σὲ Ἕλληνας καπετανέους καὶ ἀντάρτες ἥρωϊκοῦς.

Ἦταν τότε γεμᾶτος ἐνθουσιασμὸ καὶ γενναιότητα. Πήδαγε τότε

ἀτρόμητος τὶς ρεμματιές, σκαρφάλωνε τὰ βράχια καὶ προκαλοῦσε μὲ τὸν παλλικαρισμὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδας καὶ τῆς θρησκείας. Ριζωμένη ἀπὸ τὰ παιδιάστικά του χρόνια ἡ ἀγάπη πρὸς τὴ θρησκεία. Γεννημένος νὰ τὴν ὑπηρετήσῃ ὅπως καὶ τὴν ὑπηρετοῦσε χρόνια τώρα. Καὶ δὲν ξεχνοῦσε μίαν νύχτα τῶν Χριστουγέννων ποὺ χτυπήθηκε μὲ μίαν συμμορίαν ἐχθρική καὶ πῶς αὐτὸς μὲ λίγα ἀκόμη παλλικάρια στάθηκε νικητὴς τρέποντας σὲ ἐπαίσχυντη φυγὴ τοὺς ἐχθροὺς τῆς θρησκείας — τοὺς ἐξαρχικούς — καὶ τῆς πατρίδος. Αὐτὸν τὸν παλλικαρισμὸ του τὸν διετηροῦσε καὶ τώρα ποὺ ἦταν παπᾶς καὶ ποὺ τὰ χρόνια ἀπλωναν στὰ μαλλιά του τὰ πρῶτα χιόνια τους. Ἔτσι καθὼς κατηφόριζε ἔφερνε στὴν ἀνάμνησίν του τὴν συμπλοκὴν ἐκείνην μιᾶς Χριστουγεννιάτικης νύχτας τὴν ὥρα ποὺ οἱ καμπάνες τῆς Βηθλεὲμ ἐσκόρπαγαν στὸν κόσμον τὸ μήνυμα τῆς εἰρήνης στὴ γῆ. Τέτοιο μήνυμα σκέφθηκε γιὰ μίαν στιγμὴ μέσα στὸ σαλεμμένο κεφάλι του θὰ σκόρπαγε καὶ ἡ καινούργια καμπάνα τῆς ἐκκλησιᾶς του ποὺ θὰ χτυποῦσε γιὰ πρώτη φορὰ τὴ νύχτα τῶν Χριστουγέννων.

*

Φθάνοντας στὸ μεγάλο παζάρι τοῦ Μοναστηριοῦ μὲ τὴν ἀβελαιότητα γιὰ τὰ λόγια τοῦ «ἀγίου διακίου» πάσχισε νὰ διαλέξῃ ἕνα θρεμμένο ζωντανὸ γουρουνόπουλο. Ἄργα ποὺ ἄρχισε νὰ νυχτώνῃ ἐγύρισε πίσω στὸ Λάχτσι θριαμβευτής. Ἡ κυρὰ Συμεώναινα τὸν δέχθηκε μὲ δυσφορίαν καὶ ψυχρότητα.

— Τὸ γουρουνόπουλο τοῦ δεσπότη γερόντισσα...

Ἐκείνη κίνησε τὸ κεφάλι της θλιβερά..

— Θὰ τὸ σφάζουμε αὔριο ὕστερα ἀπὸ τὶς ἑπτὰ καὶ θὰ τὸ στείλω μὲ τὸν Βαγγέλη κάτω στὸν διάκο ποὺ τὸ ὑποσχέθηκα.

Τὸ χάιδεψε γιὰ μίαν στιγμὴ μὲ τρυφερότητα τῶβαλε κατόπι νὰ φάῃ πίτουρα καὶ νὰ κυλισθῇ μέσα στὸ βοῦρκο τῆς αὐλῆς ποὺ ἦταν δίπλα στὸ σπίτι του καὶ ποὺ ἔκλειε μὲ ἕνα χοντρὸ μάνταλο ἀπὸ μέσα ἢ πόρταν της.

Ἦταν νύχτα βαθεῖα ἀκόμη ὅταν εἶχε τελέψει ἡ ἀκολουθία τῶν Ὁρῶν. Ὁ παπᾶς σκέφθηκε πῶςμποροῦσε νὰ πάρῃ ἕνα ὑπνο καὶ νὰ σηκωθῇ πρὶν γλυκοφέξῃ γιὰ νὰ σφάξῃ τὸ χριστουγεννιάτικον δῶρο του στὸν δεσπότη. Τὸν ξύπνησαν ὁμως κάποιες ψιθυριστὲς φωνὲς καὶ ἄγρια γρυλίσματα τοῦ γουρουνιοῦ του. Ἐρριξε στὸν ὤμο του ἕνα παληόρρουχο καὶ κατέβηκε στὴν διπλανὴ αὐλῆ. Ξεμανταλωμένη ἡ πόρτα καὶ πουθενὰ τὸ γουρουνόπουλο.

—Κλέφτες! Κλέφτες! ἐφώναξε σὰν μανιασμένος ὁ παπαῶς. Βοήθεια! Μωρὲ Βαγγέλη χτύπα τὶς καμπάνες ..

Παραζαλισμένος καὶ μισόγυμνος ὁ παραγκιὸς ὤρμησε πρὸς τὸ μικρὸ καμπαναριὸ καὶ ἄρχισε νὰ χτυπᾷ σὰν τρελλὸς καὶ σὰν μεθυσμένος τὴν καινούργια καμπάνα ἀπὸ τὴν Ἀμερική. Τὸ μήνυμα τῆς εἰρήνης! Ἀντιβούιξε ὄλο τὸ βουνὸ καὶ τὰ γύρω χωριά καὶ τὸ Λάχτσι τρομαγμένο ξεχύθηκε στοὺς δρόμους.

— Τί ἔπαθες, γέροντά μας.. Γιατί χτύπησε ἡ καμπάνα πρὶν ἀπὸ τὴ νύχτα τῆς γιορτῆς;

— Κλέφτες! Κλέφτες! Ἀνοίξανε τὴν πόρτα τῆς αὐλῆς. Κλέψανε τὸ γουρουνόπουλο πού θὰ ἔστελνα στοὺς Δεσπότη.

Τραβοῦσε τὰ μαλλιά του ὁ παπαῶς. Καὶ εἶχε μακρὰ μαλλιά ὁ εὐλογημένος. Οἱ ἀνηουχίες του τώρα μπερδεύοντανε στοὺς σαλεμένο κεφάλι του.

— Αὐτὸς ὁ ἀναθεματισμένος ὁ κλέφτης... Φωτιά νὰ πέση στοὺς σπιτικό του...

— Μὴ βλαστημᾷς παπαῶ μου τέτοια μέρα.

*

Ὅταν σὲ λίγες μέρες κατέβηκε στὴν πόλι ὁ παπαῶ Συμεὼν ἐπῆγε νὰ δικαιολογηθῆ στὸν «ἅγιο διάκο» καὶ νὰ πάρῃ συγχώρεσι ἀπὸ τὸν δεσπότη πού τὸν ἀφῆκε τὴ μέρα τῶν Χριστουγέννων χωρὶς γουρουνόπουλο.

— Συγχωρεμένος νᾶσαι παπαῶ. Γιατί ἔφερε ἄλλος σφαχτὸ γιὰ τὴν γιορτή.

— Ἄλλος...

— Ὁ παπαῶ Στυλιανὸς ἀπὸ τὸ Μπούκοβο φρόντισε νὰ μὴν ἀφίση ἄδειο τὸ τραπέζι τοῦ δεσπότη μας..

Ἐσφιξε τὶς γροθιές του καὶ ψιθύρισε τρέμοντας.

— Ἄς μὴν ἐρχόταν ὁ κλέφτης...

— Μὴ στενοχωριέσαι παπαῶ μου. Ἡ καμπάνα σου ὅμως ἀκούσθηκε ὡς ἐδῶ στὴν πόλι. Θάρθουμε μὲ τὸ δεσπότη νὰ τὴν δοῦμε.

— Ναρθῆτε Ναρθῆτε!

— Σὰν τὴν καμπάνα τῆς Βηθλεὲμ εἶπε χαμογελῶντας ὁ διάκος.

Ὁ παπαῶ Συμεὼν δὲν ἀπάντησε. Στὸ σαλεμένο κεφάλι του μπερδεύοντανε ὁ κλέφτης, τὸ γουρουνόπουλο, τὸ μήνυμα τῆς εἰρήνης ἀπὸ τὴν καινούργια καμπάνα καὶ ἡ σαρκαστικὴ φυσιογνωμία τῆς γερόντισσας, τῆς Συμεώναινας. Ἦταν ὅμως καὶ τόσο ἀγαθὸς πού στοὺς βάθος τῆς ψυχῆς του συγχωροῦσε τοὺς ἐχθρούς του!

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ

Ὁμιλία στοὺς Μακκαβαίους

§ X. Χαρακτηρισμοὶ τοῦ ἐνδόξου μαρτυρίου καὶ ἀποθάρρυνση τοῦ Ἀντιόχου.

Αὐτὰ ἔλεγε, κι' ἐπρόσθεσε στὰ παιδιὰ της τὸν ἑαυτὸ της. Μὲ ποιὸ τρόπο; Τρέχοντας πρὸς τὴ φωτιὰ — γιατί σ' αὐτὴ τὴν ποινὴν εἶχε καταδικασθῆ — σὰ νάτανε νυφικὸς θάλαμος, καὶ χωρὶς νὰ περιμένῃ αὐτοὺς ποὺ θὰ τὴν ὠδηγοῦσαν· γιὰ νὰ μὴ μπορέσῃ μολυσμένο κορμὶ μηδὲ ν' ἀγγίξῃ ἓνα τόσο εὐγενικὸ καὶ δλόαγνο σῶμα.

Ἔτσι ἀπόλαυσε ὁ Ἐλεάζαρ τὴν ἱερωσύνη του, ἀφοῦ ἐμυσταγωγῆθηκε κι' ἐμυσταγώγησε πρὸς τὰ ἐπουράνια· κι' ἀγιάζοντας τὸν Ἰσραήλ, ὄχι μὲ ραντίσματα ξένα, ἀλλὰ μὲ τὰ δικά του τὰ αἵματα· κι' ἀφοῦ προσέφερε στερνὴ θυσία τὸν ἑαυτὸ του.

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπον ἀπόλαυσαν καὶ τὰ παιδιὰ τὴ νεότητά τους· ὄχι μὲ τὴ δουλεία τους στὶς ἡδονές, ἀλλὰ κατεξουσιάζοντας τὰ πάθη τους· καὶ ἀφοῦ κατήγνισαν τὸ σῶμα τους· καὶ μὲ τὴν φυγὴ τους πρὸς τὴν ἀτρικύμιστὴ ζωὴ.

Ἔτσι ἀπόλαυσεν ἡ μητέρα τὴν πολυτεκνία της· κι' ἔτσι καὶ ζωντανοὺς τοὺς ἐκαμάρωσε, κι' ἀναπαύθηκε μαζί τους σὰν ἔφυγαν ἀπὸ τὸν κόσμον, παρουσιάζοντας στὸ Θεὸ τὰ παιδιὰ ποὺ ἐγέννησε· κι' ἀφοῦ ἐπέτυχεν νὰ λογαριασθοῦν σὰν ἄθλος οἱ πόνοι τῆς γέννας τους καὶ νὰ γνωρισθῆ ἀπὸ τὸ θάνατό τους ἡ σειρά τῆς ἡλικίας τους.

Γιατὶ ἡ ἄθληση ἄρχισεν ἀπὸ τὸ πρῶτον κι' ἔφθασεν ὡς τὸ τελευταῖον παιδί. Κι' ὅπως τὰ κύματα στὴ θαλασσοταραχὴν, ὁ ἓνας κατόπιν τοῦ ἄλλου ἐφανέρωσε τὴν ἀρετὴν του, κι' ἐμψυχωμένος ἀπὸ τὰ βασανιστήρια ποὺ εἶχεν ὑποστῆ ὁ πρῶτος, ἔδειχνεν μεγαλύτερη προ-

θυμία στὸ νὰ πάσχη· σὲ σημεῖο πού ὁ τύραννος νὰ αἰσθάνεται ἀνακούφιση, πού δὲν εἶχε γεννήσει περισσότερους· γιατί ἔτσι θάφευγε περισσότερο κατησχυμένος καὶ ἡττημένος. Καὶ τότε γιὰ πρώτη φοράν ἔκατάλαβε, ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ τὰ ἐπιτύχη ὅλα μὲ τὰ ὄπλα, ὅταν ἐμετρήθηκε μὲ παιδιὰ ἄοπλα, καὶ πού ἓνα μονάχα εἶχανε ὄπλο τὴν εὐσέβειά τους· καὶ ἦτανε πολὺ προθυμότερα στὸ νὰ ὑποφέρουν τὰ πάντα, παρὰ ὅσον ἦτανε αὐτὸς προδιατεθειμένος γιὰ δράση.

§ XI. Ἀντιπαραβολὴ τοῦ μαρτυρίου τῶν Μακκαβαίων πρὸς ἄλλα παλαιότερα. Ἀπογοήτευση τοῦ Ἀντιόχου.

Αὐτὸ εἶναι ἀσφαλέστερο καὶ μεγαλοπρεπέστερο κί' ἀπὸ τὴ θυσία τοῦ Ἰεφθάε. Γιατί τὸ ζῆλό τους δὲν τὸν ἔκανεν ἀναπόφευκτον, ὅπως στὴν περίπτωσιν ἐκείνη, θερμότητα ὑπόσχεσης κί' ἔρωτας ἀνέλπιστης νίκης, ἀλλὰ θεληματικὴ θυσία, πού εἶχε σὰν ἀμοιβὴ τῆς ἐλπίδες μονάχα.

Τοῦτο δὲν εἶναι ἀδοξότερο ἀπὸ τοὺς ἄθλους τοῦ Δανιήλ, πού παραδόθηκε γιὰ τροφή στὰ λιοντάρια, κί' ἐνίκησε τὰ θηρία μὲ τὴν ἔκταση τῶν χειρῶν του.

Οὔτε εἶναι κατώτερο ἀπὸ τὰ νέα παιδιὰ στὴν Ἀσσυρία, πού Ἄγγελος Κυρίου τὰ ἐδρόσισε μέσα στὴ φωτιά, γιατί δὲν κατεπάτησαν τὸν πατροπαράδοτο νόμο καὶ δὲν ἐδεχθῆκανε μολυσμένη κί' ἀνίερη τροφή.

Οὔτε κί' ἀπ' αὐτοὺς πού ἐθυσιάσθησαν κατόπιν γιὰ τὸ Χριστὸν εἶναι δευτερώτερο. Γιατί, ὅπως εἶπα στὴν ἀρχὴ τοῦ λόγου μου, ἐκεῖνοι ἐμιμηθῆκανε τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶχανε ὁδηγὸ τους στὶς ἀθλοφορίες τους αὐτὲς Θεό, πού γιὰ τὴ σωτηρία μας προσέφερε μιὰ τόσο μεγάλη καὶ τόσον ἀπίστευτην εἰσφορά. Αὐτοὶ ὅμως δὲν εἶχανε οὔτε τόσο πολλὰ οὔτε καὶ τέτοια παραδείγματα ἀρετῆς.

Ὁλόκληρη ἡ Ἰουδαία ἔμεινεν ἐκστατικὴ ἀπὸ τὴ γενναιοψυχία τους, κί' ἐμψυχώθηκε κί' ἀγαλλιοῦσε σὰν

νά εἶχεν αὐτὴ ἡ ἴδια στεφανωθῆ. Γιατὶ αὐτὸς ἦτανε ὁ ἀγώνας! κί' ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες ποὺ ὡς τότε εἶχανε περιζώσει τὴν πόλιν ὁ μεγαλύτερος ἀπ' ὅλους· ἢ νά καταλυθῆ ὁ νόμος κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἢ νά δοξασθῆ. Καὶ ἡ ὑπόθεσις τῆς ἀθλησῆς τοὺς τότε ἔκανε ὀλόκληρη τὴν Ἑβραϊκὴ φυλὴ νά στέκεται σὰν ἐπάνω σὲ κόψη ξυραφιοῦ. Κί' ὁ ἴδιος ὁ Ἀντίοχος δὲ ἀκόμη ἐθαύμασε καὶ μετέτρεψεν, ἔτσι, τὴν ἀπειλή του σὲ θαυμασμό. Γιατὶ καὶ οἱ ἐχθροὶ ξέρουν νά θαυμάζουν τὴν ἀνδρικήν ἀρετὴν, ὅταν θὰ τοὺς περάσῃ ὁ θυμὸς καὶ κρίνεται μιὰ πράξις αὐτὴ καθ' ἑαυτήν.

Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι, ὅτι ἔφυγεν ἀπρακτος, ἀφοῦ προηγουμένως ἐγκωμίασε τὸν πατέρα του Σέλευκον, γιὰ τὴν τιμὴν ποὺ ἀπέδινε στὸ Ἔθνος καὶ γιὰ τὴ μεγαλοψυχία του πρὸς τὸ νὰ ὀνομάσῃ κί' ἀφοῦ εἶπε σκληρὰ λόγια στὸ Σίμωνα, ποὺ τὸν ἐξεσήκωσεν ἐναντίον του, κί' ἐγέννηκεν αὐτὸς ἡ αἰτία καὶ τῆς ἀπανθρωπίας ποὺ ἔδειξε καὶ τῆς ἀδοξίας του.

§ XII. Ἄς εἶναι παράδειγμα πρὸς μίμησι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἱερεῖς, μητέρες καὶ παιδιά.

Αὐτοὺς ὡς ἔχουμε πρότυπό μας, καὶ οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ μητέρες, καὶ τὰ παιδιά. Οἱ μὲν ἱερεῖς, γιὰ νά τιμοῦν τὸν πνευματικὸν πατέρα τὸν Ἑλεάζαρον, ποὺ καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα μᾶς ἐφανέρωσε ποιά εἶναι ἡ ἀνώτατη ἀρετὴ.

Οἱ δὲ μητέρες, πρὸς τιμὴν τῆς ἡρωϊκῆς μητέρας, φανερώνοντας ἔτσι πῶς εἶναι πραγματικὰ φιλότεχνες, καὶ παρουσιάζοντας στὸ Χριστὸ τὰ παιδιά τους, γιὰ νά προκύψῃ ἀπὸ μιὰ τέτοια θυσία κί' ἓνας ἀγιασμένος ὑμῆναιος.

Τὰ δὲ παιδιά, μὲ τὸ σεβασμὸν τοὺς πρὸς τοὺς ἱερούς ἐκείνους ἐφήβους, καὶ ξεοδιάζοντας τὴ νεότητά τους, ὄχι σὲ πάθη αἰχρὰ, ἀλλὰ σὲ ἀγῶνες καὶ πάλη,

κατὰ τῶν παθῶν· κι' ἐπιπρόσθετα, παλεύοντας σάν ἄνδρες καὶ παλληκαρίσια πρὸς τὸν καθημερινὸν Ἀντίοχο, πού τοὺς ἔχει στήσει πόλεμο σ' ὅλα τοὺς τὰ μέλη, καὶ τοὺς πολεμᾷ μὲ χίλους τρόπους.

Γιατὶ ἐπιθυμῶ, ὅλοι ἀνεξαιρέτως καὶ σὲ κάθε ἡλικία, καὶ σὲ κάθε περίσταση, καὶ μὲ κάθε μέσον, νὰ εἶναι ἀθλητές· κι' ὅταν ὁ πόλεμος εἶναι φανερός, κι' ὅταν ἡ ἐπιβουλὴ εἶναι κρυφὴ. Καὶ νὰ ἐμψυχώνωνται μὲν ἀπὸ τίς παλαιῆς παραδόσεις, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ ἀπὸ νέες· καὶ νὰ μαζεύουν ἀπὸ παντοῦ, ὅπως οἱ μέλισσες, καθετὶ πού εἶναι χρήσιμο γιὰ νὰ φιλοτεχνηθῇ καὶ νὰ γίνῃ χυτὸ ἓνα κερί· γιὰ νὰ εὐλογῆται ἀνάμεσά μας ὁ Θεὸς καὶ μὲ τὴν παλαιὰ καὶ μὲ τὴ Νέα Διαθήκη· πού δοξάζεται στ' ὄνομα τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· καὶ πού ξέρει τοὺς δικούς του καὶ τὸν ξέρουν οἱ δικοί του· καὶ πού ὁμολογεῖται καὶ ὁμολογεῖ· καὶ δοξάζεται καὶ δοξάζει, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ· καὶ ἡ δόξα του θὰ διαρκέσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Μετάφραση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Ὁ «Ἐφημέριος» εἶνε πρόθυμος νὰ δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὅποια ἔχουν σχέση πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι δύνανται νὰ ἀπευθύνουν πρὸς τὸν «Ἐφημέριον» ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις εἰς αὐτοὺς θὰ δίδονται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας, εἴτε εἰς ἄλλην εἰδικὴν σελίδα.

ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Μεταφρασμένοι εἰς τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν ὑπὸ Φ. Κ. τοῦ ἁμαρτω-
λοῦ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἰδίου καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν του.

ΛΟΓΟΣ ΕΝΕΝΗΚΟΣΤΟΣ

*Εὐχαριστία εἰς τὸν Θεὸν δι' ἐκεῖνα τὰ χαρίσματα ὅπου ἀξιώθηκε νὰ λάβῃ. Καὶ διδασκαλία ποῦ φανερῶνει πῶς φαίνε-
ται ὁ Θεὸς¹ εἰς ἐκείνους ὅπου εἶναι καθαροὶ τὸν καρδίαν.*

Προσκυνῶ, πίπτω εἰς τὰ γόνατα καὶ σὲ εὐχαριστῶ, Κύριε τοῦ Παντός καὶ Πανάγιε Βασιλεῦ, διότι μὲ ἐλέησες, ἐμένα ποῦ δὲν ἤμουν ἄξιος τοῦ ἐλέους σου, καὶ μὲ ἐτίμησες μὲ τὴν ἰδικήν σου εἰκόνα, ὅπως ἠθέλησες ἐσύ. Καὶ ὅλα τὰ πάντα τὰ ἐδημιούργησες δι' ἐμέ, τὸν ἄνθρωπον ποῦ εἶμαι κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τὴν ἰδικήν σου, καὶ μὲ κατέστησες βασιλέα ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ ἐπίγεια, εἰς δόξαν τῆς μεγαλωσύνης σου καὶ τῆς ἀγαθότητός σου. Σὲ εὐχαριστῶ διότι κάθε τι ποῦ ἐζήτησα καὶ ποῦ ἐπεθύμησα, τὸ ἔφερες εἰς καλὸν τέλος, καθὼς ἔταξες εἰς ἐμᾶς τοὺς δούλους σου, καὶ ἐχάρισες εἰς ἐμένα, ποῦ εἶμαι ἀνάξιος καὶ διὰ τὸν οὐρανὸν καὶ διὰ τὴν γῆν, περισσότερα ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ἤλπιζα καὶ ἐπιθυμοῦσα. Ἐπειδὴ εἶπες «Ὁ ἐὰν αἰτήσῃτε ἐν τῷ ὀνόματί μου πιστεύοντες, λήψεσθε». Σὲ εὐχαριστῶ, ἀγαθὲ καὶ πλουσιόδωρε Κύριε, διότι ἐπόθησα νὰ ἰδῶ ἕναν ἀπὸ τοὺς ἁγίους σου, πιστεύοντας πῶς μὲ τὸ μέσον ἐκείνου θὰ εὕρω ἔλεος ἀπὸ ἐσένα, καὶ ἐσύ, Θεέ μου πολυεύσπλαγγε, ὄχι μοναχὰ αὐτὸ μοῦ ἔκαμες, φανερώνοντάς μου τὸν γνησιώτατον δοῦλόν σου, τὸν μακάριον καὶ ἅγιον Συμεῶν, καὶ εὐδοκῶντας ν' ἀγαπηθῶ ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἀμέτροτητα ἀγαθὰ μοῦ ἐχάρισες, ποῦ δὲν τὰ ἤλπιζα. Διότι ποῦ ἤξευρα ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος πῶς ἦσουν τόσον καλὸς δεσπότης, διὰ νὰ νοιώσω τόσον πόθον δι' ἐσένα; Ποῦ ἐγνώριζα ἐγὼ πῶς φανερῶνεις τὸν ἑαυτόν σου εἰς ἐκείνους ποῦ ἔρχονται εἰς ἐσένα, ἀκόμα καὶ ὅταν ζοῦν μέσα εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, διὰ νὰ ζητήσω μὲ πόνον νὰ σὲ ἰδῶ; Ποῦ ἤξευρα ἐγὼ πῶς ἐκεῖνοι ποῦ δέχονται μέσα τους τὸ φῶς τῆς χάριτός σου, ἀξιώνονται νὰ λάβουν τέτοιαν χαρὰν καὶ ἀνάπαυσιν; Ποῦ καὶ πῶς ἤξευρα ἐγὼ ὁ δυστυχὴς πῶς λαμβάνουν τὸ Πνεῦμα σου τὸ ἅγιον ἐκεῖνοι ποῦ πιστεύουν εἰς ἐσένα; Ἐγὼ ἐνόμιζα πῶς

1. Ὁ ἅγιος εὐχαριστεῖ διὰ τὸν γέροντά του, τὸν Συμεῶν τὸν Πρεσβύτερον, τὸν πνευματικὸν ὁδηγόν του, τὸν ὁποῖον ὕβριζον οἱ δῖοίκαί του.

πιστεύω τέλεια εἰς ἐσένα καὶ πῶς τὰ ἔχω ἴλα ὅσα χαρίζεις εἰς ὅσους σὲ φοβοῦνται, ἐνῶ εἰς τ' ἀληθινὰ δὲν εἶχα ὀλότελα τίποτα, καθὼς τὸ ἔμαθα ὕστερα ἐμπράκτως. Ποῦ ἤξευρα ἐγώ, Δέσποτα, πῶς ἐσὺ πού εἶσαι ἀόρατος καὶ ἀχώρητος, βλέπεις καὶ χωρεῖς μέσα μας; Ποῦ ἤμποροῦσα ποτὲ νὰ σκεφθῶ, πῶς ἐσὺ ὁ Κύριος πού ἐκτίσες τὰ σύμπαντα καὶ πού ἐπλάσες τοὺς ἀνθρώπους, ἐνάνεσαι μὲ αὐτοὺς καὶ τοὺς κάμνεις Θεοφόρους καὶ υἱούς σου, ὥστε νὰ τὰ ποθῆσω καὶ νὰ ζητήσω νὰ τὰ λάβω ἀπὸ ἐσένα; Ποῦ ἤξευρα Κύριε, τέτοιον Θεόν, τέτοιον Δεσπότην, τέτοιον προστάτην, τέτοιον πατέρα καὶ ἀδελφόν καὶ Βασιλέα, ἐσένα πού ἐπτόχευες δι' ἐμένα, καὶ ἔλαβες μορφήν δούλου; Ἀληθινὰ, Δέσποτά μου φιλόφρονε, τίποτα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἐγνώριζα ὀλότελα. Ἐπειδὴ καὶ ἂν ἔτυχε νὰ διαβάσω εἰς τὰς ἀγίας Γραφὰς δι' αὐτὰ, ἐνόμιζα πῶς εἰπώθησαν διὰ κάποιους ἄλλους ἢ διὰ κάποια ἄλλα πράγματα, καὶ ὄχι δι' αὐτὰ πού εἶδα, καὶ ἤμουν ἀναίσθητος καὶ δὲν ἐνοιῶθα τὰ γραμμένα, οὔτε ἤμπόρεσα ποτὲ νὰ καταλάβω τὴν ἐννοίαν πού εἶχαν. Ἐπειδὴ ἄκουσα τὸν ἀπόστολόν σου Παῦλον πού ἐκραζε καὶ ἔλεγε «ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν». Καὶ ἐνόμιζα πῶς εἶνε ἀδύνατον νὰ ἔλθῃ εἰς θεωρίαν¹ ἕνας ἀνθρώπος πού βρίσκεται ἀκόμα μὲ τὸ σῶμα, καὶ θαρροῦσα πῶς μοναχὰ εἰς ἐκεῖνον ἐδειξες αὐτὰ τὰ θαυμαστὰ πράγματα, κἀνοντάς του χάριν, καὶ δὲν ἤξευρα ὁ ταλαίπωρος πῶς αὐτὸ γίνεται ἀπὸ ἐσένα εἰς ὅλους πού σὲ ἀγαποῦν. Καὶ ἀπὸ ποῦ καὶ πῶς ἤμποροῦσα νὰ ἤξεύρω πῶς κάθε ἕνας πού πιστεύει εἰς ἐσένα γίνεται μέλος σου καὶ πᾶς ἀστράπτει μὲ τὴν χάριν σου; Μὰ ποῖος νὰ πιστεύσῃ ἕνα τέτοιο παράδοξον πρῶγμα νὰ γίνῃ μακάριος γενόμενος μακάριον μέλος τοῦ μακαρίου Θεοῦ; Ποῦ ἤξευρα ἐγώ πῶς ἐσὺ γίνεσαι ἀθάνατος καὶ ἀφθαρτος ἄρτος, ἀντὶ τῆς αἰσθητῆς τροφῆς πού γεύομαστε, ἄρτος ἀγόρταστος εἰς ἐκεῖνους πού σὲ ποιοῦν καὶ σὲ ποθοῦν καὶ πηγὴ ἀθάνατος εἰς ἐκεῖνους πού σὲ διψοῦν, καὶ φόρεμα λαμπρότατον εἰς ἐκεῖνους πού φοροῦν δι' ἐσένα ταπεινὰ καὶ πτωχικὰ φορέματα; Ἄκουσα νὰ τὰ λέγουν αὐτὰ ἐκεῖνοι ὅπου κηρύττουν τὸ Εὐαγγελίόν σου, πλὴν ἐνόμιζα πῶς γίνονται μόνον εἰς τὴν μέλλουσα ζωὴν καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν, καὶ δὲν ἤξευρα πῶς καὶ τῶρα γίνονται εἰς ἐμᾶς πού ἔχομεν μεγαλυτέραν ἀνάγκην ἀπὸ αὐτὰ.

(Συνεχίζεται)

Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

1. Θεωρία εἶνε ἀποκάλυψις τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία γίνεται μὲ τὰς πνευματικὰς αἰσθησεις.

ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΝΟΣ ΑΝΑΧΩΡΗΤΟΥ

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ, ΜΕ ΝΥΧΤΑ ΧΩΡΙΣ ΦΕΓΓΑΡΙ

Ἄποψε ἡ Νύχτα δὲν εἶναι σκοτεινή. Μόλις ἐβασίλεψεν ὁ ἥλιος κι' ἐσβυσαν οἱ χρυσοκόκκινες ἀνταύγειες στὴ Δύση, ἓνα χλωμὸ θολόφεγγο ἐτύλιξε σιγὰ σιγὰ τὴ γῆ, πού ἀνασαίνει ἐλαφρὰ καὶ χαίρεται τὸ σύναστρο καὶ τὴν ἀστροφεγγιά.

Τὸ μελτέμι ἔχει πέσει ὅλως διόλου. Κι' ὅμως ἀπὸ τὴ θάλασσα πέρα, πού κρύβεται στὴ σκοτεινιά, ἔρχεται ἀδιάκοπα ἓνα μουρμουρητό. Κι' ὁ ἀγέρας ἔχει τόση διαφάνεια, πού ὅλα φαίνονται γύρω - γύρω καθάρα. Καὶ τὰ βουναλάκια. Καὶ τὰ σπιτάκια τοῦ χωριοῦ. Καὶ τὰ καμπαναριά πού τὰ βιγλίζουν. Καὶ ἡ δημοσιά πού σταχτίζει. Καὶ τὸ χαλικόστρωτο μονοπάτι πού ζώνει τὴ ριζοβουνιά. Κι' ἅμα προσέξῃ κανεὶς περισσότερο, μπορεῖ καὶ ξεχωρίζει μέσα στὸ φωτερὸ σύθαμπο καὶ τὰ κοτρώνια πού φεγγρίζουνε στ' ἀγριώματα. Κι' ἀκόμα καὶ τοὺς κορμούς ἀπὸ τοὺς φλόμους καὶ τίς χερουβιλιές, πού ξεφυτρώνουν ἀνάγρη ἐδῶ κι' ἐκεῖ.

*

Καὶ δὲν αἰσθάνομαι ἀπόψε κανένα ἀπολύτως φόβο. Κι' ἄς εἶμαι μόνος, ὀλόμονος. Γιατὶ ὅλα εἶναι ἤρεμα καὶ γαλήνια, καὶ ὠραῖα, πολὺ ὠραῖα. Κι' ὅλα ἔχουν μιὰ τόσο μεγάλη καὶ τόσον ἀνέκφραστη τρυφερότητα, πού αἰσθάνεσαι νὰ σ' ἀλαφροτυλίγῃ μιὰ τριανταφυλλένια ζάλη. Καὶ, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃς, κλείνεις τὰ βλέφαρά σου. Κι' ὅταν πάλι σὲ λίγο, τάνοίξῃς καὶ γυρίσῃς τὰ μάτια σου πρὸς τὸν οὐρανό, ἀναγαλλιάζεις βαθειά, καὶ τὸν νοιώθεις σὰν ἀδελφό, πού σὲ κυττάζει στοργικά. Κι' ὅπως τρεμουλιάζουνε κι' ἀναριγοῦνε στὸ βάθος του τὰ στέρια, τὰ χαίρεσαι πιὸ πολὺ· καὶ τὰ παίρνεις σὰν φωτεινὰ μηνύματα, πού σοῦ στέλλει ἀπὸ ψηλά...

*

Ἀλήθεια, πόσο βαθὺς εἶναι ὁ οὐρανός. Καὶ πόσον ὑποβλητικὰ σιωπηλός. Εἶναι βέβαια καὶ ἡ θάλασσα βαθειά. Ὅχι ὅμως τόσο πολὺ. Κι' ἔπειτα αὐτὴ σὲ τρομάζει. Γιατὶ ἡ ἄπλα της εἶναι ἔρημη καὶ κρυαδερή. Καὶ τὸ βάθος της σκοτεινὸ, κατασκότεινο. Καὶ γεμῶτο ὑπνωση καὶ ἀδράνεια, κι' ἀπὸ λογιῆς λογιῆς φρικτόθωρα κήτη καὶ σερπετά.

Ὁ οὐρανός ὅμως εἶναι φεγγερὸς καὶ γλυκόθωρος. Κι' ὁ Γαλαξίας στὸ βάθος του ἓνας ποταμὸς γελαστός, πού φωσφορίζει καὶ σοῦ ζεσταίνει τὴν καρδιά. Κι' ὅπως πότε πότε φυσᾷ γλυκόπνοο ἀεράκι πού σοῦ χαϊδεύει τὸ πρόσωπο, καὶ τὸ νοιώ-

θεις πώς έρχεται από την άστροσπαρτην άπεραντως
αισθάνεσαι σαν άστειρευτη πηγή ζωής κι' ελευθερία
τοικημένο από μυριάδες μυριάδων πνεύματα. Γιατί
τά πνεύματα που άπαραιάζουν από τον κόσμο μα
βάθος του άρμενίζουν. Και κάθε πνεύμα γίνεται έξε
ζωής, που κινείται στην αιωνιότητα. Και τ' άστρα
τατο φώς τους, από τη δική τους τη λάμψη τὸ παίρ
δανείζονται.

*

Και φαίνεται πὸς όλα τὰ πλάσματα τῆς γῆς,
ἄψυχα, ἔτσι τὸν αισθάνονται τὸν οὐρανό. Γιατί βλέπε
κονται και τὸν κυττάζουν ἀσάλευτα κι' ἐκστατικά. Κ
σαν νὰ φοβοῦνται μήπως ξαφνικὰ σαλέψη και μετα
χαθῆ ἔτσι ἀπὸ μπροστά τους ἡ μεθυστικὴ του φαν
Τὸ ἴδιο θυμοῦμαι ἔκανα κι' ἐγὼ· και σαν ἡμουνα μι
κι' ἔμπαινε ἡ μαννούλα μου στὴν κάμαρά μου
χάιδευε τρυφερὰ τὰ μαλλιά μου, πὸς ἦτανε τότες σ
σγουρά, ἔκανα τὸν κοιμισμένο και τὸν ὑπνωμένο βα

*

Εἶναι εἴκοσι χρόνια τώρα, πὸς ἔχει φύγει ἀπὸ
μας αὐτὸν ἡ μαννούλα μου. Και πὸς τὸ θυμοῦμαι.
τανε τάχα χθές. Μ' όλα της τὰ γηρατειά, ἦτανε πὰ
χαρὰ και καλοστεκούμενη και καλονιάτουρη, πο
βάσανα πὸς εἶχε περάσει. Μὰ φαίνεται πὸς θ' ἄγγε
κεν· εἶτε στὸν ὕπνο της, εἶτε κι' ἀλλοιῶς. Και ξ
καλὰ καθούμενα, μὲ φώναξε κοντά της. Και μούπε
μενην ὄψη, και δίχως ιδεάσματα και περιστροφές.

— «Θέλω, παιδάκι μου, νάχης τὴν εὐχή μου, ἔ
νὰ μὲ σηκώσης μὲ τὰ χεράκια σου και νὰ μὲ πᾶς
ταφεῖο μας, στὸν ἅγιο Παῦλο... Ἐκεῖ εἶναι κι'
φιλενάδες... Και θάχω συντροφιά... Και τὰ βράδυα
ἐδῶ, θὰ κάνωμε κι' ἐκεῖ βεγγέρα... Και θὰ νυχτερεῖ
θᾶναι και ἡ Θάλασσα κοντά μας και θὰ νυχτερεύ
μαζί μας... Και θὰ μᾶς τραγουδᾷ κι' ἄλλας...»

Ἐσώπασε, θυμοῦμαι, λίγο, και συνέχισε κυτ
στά μάτια μ' ἄπειρην ἀγάπη — «Ἄκουσες, παιδά
παραγγελιά μου; Μὰ ἐσὺ ἦσουνα πάντα σου καλὸ
ξέρω, πὸς κι' αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν θὰ μοῦ χαλάση
μου... Ἄς ἔχετε ὄλοι σας τὴν εὐχή μου...»

Ἄνατρίχιασα ἀπὸ τὸ προαίσθημά της αὐτό, κι
σαν τὰ μάτια μου. Κι' αὐτὴ κυττάζοντας ἀντίπερα,

θεις πώς ἔρχεται ἀπὸ τὴν ἀστροσπαρτὴν ἀπεραντωσ
αἰσθάνεσαι σὰν ἀστείρευτη πηγὴ ζωῆς κι' ἐλευθερία
τοικημένο ἀπὸ μυριάδες μυριάδων πνεύματα. Γιατί
τὰ πνεύματα ποὺ ἀπαρειαζοῦν ἀπὸ τὸν κόσμον μα
βάθος του ἀρμενίζου. Καὶ κάθε πνεῦμα γίνεται ἐκε
ζωῆς, ποὺ κινεῖται στὴν αἰωνιότητα. Καὶ τ' ἄστρα
τατο φῶς τους, ἀπὸ τὴ δική τους τὴ λάμψη τὸ παίρ
δανεῖζονται.

*

Καὶ φαίνεται πὼς ὅλα τὰ πλάσματα τῆς γῆς,
ἄψυχα, ἔτσι τὸν αἰσθάνονται τὸν οὐρανό. Γιατί βλέπε
κονταὶ καὶ τὸν κυττάζουν ἀσάλευτα κι' ἐκστατικά. Κ
σὰν νὰ φοβοῦνται μήπως ξαφνικὰ σαλέψη καὶ μετο
χαθῆ ἔτσι ἀπὸ μπροστά τους ἡ μεθυστικὴ του φαν
Τὸ ἴδιο θυμοῦμαι ἔκανα κι' ἐγώ· καὶ σὰν ἡμουνα μι
κι' ἔμπαινε ἡ μαννούλα μου στὴν κάμαρά μου
χάϊδευε τρυφερὰ τὰ μαλλιά μου, ποὺ ἦτανε τότες σ
σγουρά, ἔκανα τὸν κοιμισμένο καὶ τὸν ὑπνωμένο βα

*

Εἶναι εἴκοσι χρόνια τώρα, ποὺ ἔχει φύγει ἀπὸ
μας αὐτὸν ἡ μαννούλα μου. Καὶ πὼς τὸ θυμοῦμαι.
τανε τάχα χθές. Μ' ὅλα της τὰ γηρατειά, ἦτανε πάν
χαρὰ καὶ καλοστεκούμενη καὶ καλονιάτουρη, πο
βάσανα ποὺ εἶχε περάσει. Μὰ φαίνεται πὼς θ' ἀγγ
κεν' εἶτε στὸν ὕπνο της, εἶτε κι' ἀλλοιῶς. Καὶ ξ
καλὰ καθοῦμενα, μὲ φώναξε κοντά της. Καὶ μοῦπε
μενην ὄψη, καὶ δίχως ἰδεάσματα καὶ περιστροφές.

— «Θέλω, παιδάκι μου, νάχης τὴν εὐχή μου, ἅ
νὰ μὲ σηκώσης μὲ τὰ χεράκια σου καὶ νὰ μὲ πᾶς
ταφεῖο μας, στὸν ἅγιο Παῦλο... Ἐκεῖ εἶναι κι'
φιλενάδες... Καὶ θάχω συντροφιά... Καὶ τὰ βράδυα
ἐδῶ, θὰ κάνουμε κι' ἐκεῖ βεγγέρα... Καὶ θὰ νυχτερεῖ
θᾶναι καὶ ἡ Θάλασσα κοντά μας καὶ θὰ νυχτερεύ
μαζί μας... Καὶ θὰ μᾶς τραγουδᾷ κι' ὅλας...»

Ἐσώπασε, θυμοῦμαι, λίγο, καὶ συνέχισε κυτ
στά μάτια μ' ἀπειρην ἀγάπη — «Ἄκουσες, παιδά
παραγγελιά μου; Μὰ ἐσὺ ἤσουνα πάντα σου καλὸ
ξέρω, πὼς κι' αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν θὰ μου χαλάση
μου... Ἄς ἔχετε ὅλοι σας τὴν εὐχή μου...».

Ἄνατρίχιασα ἀπὸ τὸ προαίσθημά της αὐτό, κι
σαν τὰ μάτια μου. Κι' αὐτὴ κυττάζοντας ἀντίπερα,

παρμένη, ἐπρόφερον ἀργὰ ἀργὰ καὶ τονίζοντας κάθε λέξη, Σάν ὄνειρο στὸ κόσμο αὐτὸ τὰ πάντα μοῦ φανήκαν.

Μιά πόρτα βρήκα ἀνοιχτή, μπῆκα, καὶ ξαναβγήκα. Ἐσώπασεν ὕστερα. Καὶ πραγματικὰ ὕστερα ἀπὸ λίγο καιρὸ μᾶς ἔφυγεν ἀνεπάντευχα. Κι' ὅπως τὸ ἤθελε, τὴ σηκώσαμε δλα τ' ἀδέλφια μαζί, καὶ τὴν πήγαμε στὸ νεκροταφεῖο τοῦ ἀγίου Παύλου, πὸ εἶναι ἐπάνω ἀπὸ τὴν ὄμορφη θάλασσα τῆς Πουλιάτας. Κι' ἐκεῖ τώρα κοιμᾶται ἡσυχά ἡσυχά. Μὰ ἡ σκιά της — τὸ ξέρω καλά — πάντα ἐδῶ τριγυρίζει, κοντά μου. Κι' αὐτὴ θάτανε, χωρὶς ἄλλο, πὸ ἐπέρασεν ἐλαφροπάτητη λίγο προτῆτερα. Γι' αὐτὸ κι' ἐβουβάθηκεν ἔτσι ἀπότομα τὸ τριζόνι, πὸ δὲν ἔσταματοῦσε τὴ μονόχορδη φλυαρία του λίγο πιὸ πέρα στὸ χωράφι...

*

Μὰ κι' ἄλλες σκιές σιγοπερπατοῦνε ἀπόψε στὴν ἀπλωτὴν αὐλὴ τοῦ Θεολόγου. Κι' ὅμως — τὸ ξαναλέω — δὲν αἰσθάνομαι κανένα σύγκρου ἀπ' αὐτὸ πὸ φέρνει ὁ φόβος. Γιατί τὸ ξέρω... Εἶναι ψυχές, — ἀγαπημένες ψυχές —, πὸ ἐρχονται νὰ πιοῦνε λίγο νάμα ἀπὸ τὸ πηγᾶδι τοῦ θυμητικῆ μου. Κι' ἀντρειωμένες ἔτσι, νὰ στυλώσουνε τ' ἀνεμόσαρκα πόδια τους καὶ νὰ ξαναπλανηθοῦνε, γιὰ λίγο, κάτω ἀπὸ τὴν ἀστροβολήν, ἐπάνω στὰ πολυαγαπημένα τους αὐτὰ χῶματα. Παρόμοια κι' ὁ Ὀδυσσεὺς ἔσφαζε μαῦρα πρόβατα κι' ἐμάζεψε τ' ἀχνιστὸ κόκκινον αἱμᾶ τους μέσα σ' ἓνα λάκκο. Κ' οἱ σκιές ἀνέβαιναν ἀπὸ τὸν Ἄδη νὰ πιοῦνε καὶ νὰ ξαναζωντανέψουν...

Δικός τους θᾶναι ὁ θρός, πὸ ἐκρυφοσερνότανε γύρω τριγύρω. Κι' ἐγώ, γιὰ μιὰ στιγμή, ξεγελάσθηκα· κ' εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου... Θᾶναι τὰ σπουργίτια, πὸ ἔχουνε φωληές στὸ καμπαναριὸ ψηλά, καὶ πὸ στὸν ὕπνο τους μέσα ἀναφτεριάζονται καὶ παραμιλοῦνε...

*

Ἔ! νάτηνε καὶ ἡ καλή μου ἡ γιαγιά... Ἀπαράλλακτη, ὅπως ἦτανε τότε. Κοντὴ, παχουλὴ καὶ γλυκογελοῦσα... Καὶ κρατεῖ — ὅπως τότε — τὸ μπαστουνάκι ἀπὸ τὴ πελεκημένη καὶ μὲ γυριστὸ χερουλί φίδα, πὸ ἀκουμποῦσε σ' αὐτό, κι' ὅλη σχεδὸν τὴν ἡμέρα ἐστριφογύριζε μέσα στὸ ναό. Κι' ὅλο ἐσάλεμαν, θυμοῦμαι, τὰ χεῖλη της... Κι' ὅλο ἔλεγε, ὅλο ἔλεγε... Κουβέντιαζε μὲ τὸ «Θεολογάκι της», ὅπως ἀνομάτιζε τὸν ἀγαπημένο μαθητὴ τοῦ Χριστοῦ... Καὶ ἡ ἀκοίμητη ἔγνοιά της ἦτανε, μήπως τυχὸν καὶ σβύση κανένα του καντήλι...

Τρεῖς φορές τὴν ἐβδομάδα ἡ εὐλογημένη — Δευτέρα, Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ — ἐνήστευε, καὶ δὲν ἔβαζε στὸ στόμα της

Θεις πώς έρχεται από την αστρόσπαρτην άπεραντωσύνη του, τόν αισθάνεσαι σάν άστέριευτη πηγή ζωής κι' έλευθερίας. Καί κατοικημένο από μυριάδες μυριάδων πνεύματα. Γιατί βέβαια όλα τά πνεύματα πού άπαιρειάζουν από τόν κόσμο μας αυτό, στο βάθος του άρμενίζουν. Καί κάθε πνεύμα γίνεται εκεί μιá φλόγα ζωής, πού κινείται στην αιωνιότητα. Καί τ' άστρα τó γλυκύτατο φώς τους, από τή δική τους τή λάμψη τó παίρνουν καί τó δανείζονται.

*

Καί φαίνεται πώς όλα τά πλάσματα τής γής, έμφυχα καί άψυχα, έτσι τόν αισθάνονται τόν ούρανό. Γιατί βλέπω, πώς στέκονται καί τόν κυττάζουν άσάλευτα κι' έκστατικά. Καί μοιάζουν, σάν νά φοβούνται μήπως ξαφνικά σαλέψη καί μετακινηθῆ, καί χαθῆ έτσι από μπροστά τους ή μεθυστική του φαντασμαγορία. Τό ίδιο θυμοῦμαι έκανα κι' έγώ· καί σάν ήμουνα μικρό παιδάκι κι' έμπαινεν ή μαννούλα μου στην κάμαρά μου καί μου χάιδευε τρυφερά τά μαλλιά μου, πού ήτανε τότες σγουρά, πολύ σγουρά, έκανα τόν κοιμισμένο καί τόν ύπνωμένο βαθειά...

*

Είμαι είκοσι χρόνια τώρα, πού έχει φύγει από τόν κόσμο μας αυτόν ή μαννούλα μου. Καί πώς τó θυμοῦμαι... Σάν νήτανε τάχα χθές. Μ' όλα της τά γηρατειά, ήτανε πάντα της μιá χαρά καί καλοστεκούμενη καί καλονιάτουρη, παρ' όλα τά βάσανα πού είχε περάσει. Μά φαίνεται πώς θ' άγγελοκρούστηκεν· είτε στον ύπνο της, είτε κι' άλλοιώς. Καί ξαφνικά καί καλὰ καθούμενα, με φώναξε κοντά της. Καί μοῦπε με χαρούμενην ὄψη, καί δίχως ιδεάσματα καί περιστροφές.

— «Θέλω, παιδάκι μου, νάχης τήν ευχή μου, ἅμα πεθάνω, νά με σηκώσης με τά χεράκια σου καί νά με πᾶς στο νεκροταφεῖο μας, στον άγιο Παῦλο... Έκεῖ εἶναι κι' όλες μου οἱ φιλενάδες... Καί θάχω συντροφιά... Καί τά βράδυα, ὅπως κι' ἐδῶ, θά κάνωμε κι' ἐκεῖ βεγγέρα... Καί θά νυχτερεύωμε... Καί θάναί καί ή Θάλασσα κοντά μας καί θά νυχτερεύη κι' αὐτή μαζί μας... Καί θά μάς τραγουδᾷ κι' ἄλας...»

Έσώπασε, θυμοῦμαι, λίγο, καί συνέχισε κυττάζοντάς με στά μάτια μ' άπειρην άγάπη — «Άκουσες, παιδάκι μου, τήν παραγγελιά μου; Μά ἐσύ ήσουν πάντα σου καλό παιδί, καί ξέρω, πώς κι' αὐτή τή φορά δέν θά μοῦ χαλάσης τó χατήρι μου... "Άς ἔχετε ὅλοι σας τήν ευχή μου...»

Άνατρίχιασα από τó προαίσθημά της αὐτό, κι' ἐβούρκωσαν τά μάτια μου. Κι' αὐτή κυττάζοντας αντίπερα, σάν ὄνειρο

Όταν οί ἀρετές ὀδηγοῦν στήν κόλασι

ΟΙ ΔΕΞΙΕΣ ΑΜΑΡΤΙΕΣ

Οί «συγχρονισμένοι χριστιανοί».

Ἡ ἔκκοσμίκευσις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ἓνα φοβερό φαινόμενο, πού ἄρχισε νά παρατηρῆται ἀφ' ὅτου ἡ Ἐκκλησία ἀνέβηκε ἀπό τίς κατακόμβες καί βρέθηκε ἐλεύθερη μέσα στό βυζαντινὸ κράτος. Τότε, ἀκριβῶς μέσα σ' ἐκείνη τὴν ἐλευθερία, πού θεωρήθηκε κι' ἦταν πραγματικά χάρις Θεοῦ, ἐφανίσθηκε ὁ μεγάλος κίνδυνος τῆς ἔκκοσμικεύσεως. Κανείς δὲν μπορεῖ νά ἀρνηθῆ, ὅτι ὁ κίνδυνος αὐτὸς ἔπληξε ἀπὸ διάφορες πλευρὲς τὴν Ἐκκλησία στὸ κύλημα τῶν κατοπινῶν αἰώνων κι' ὅτι τὸ ἀρχαῖο, ἄδολο χριστιανικὸ φρόνημα κι' ἦθος παρεμορφώθηκαν ἄλλοτε περισσότερο κι' ἄλλοτε λιγώτερο. Ὁ Κόσμος, ὁ τρίτος αὐτὸς μετὰ τὸν Διάβολο καί τὴ Σάρκα ἀντιπαλος τῶν χριστιανῶν, μπόρεσε νά ἀνακατέψῃ τὸ πνεῦμα του μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ ἰδιαίτερα στὴ Δύσι, ὅπου σιγά-σιγά τὰ δόγματα ἀμαυρώθηκαν, ἀκρωτηριάσθηκαν καί παρεποιήθηκαν, ἡ δὲ ἐν Χριστῷ ζωὴ μετεβλήθηκε ἀπὸ διάφορες ὄψεις σὲ σωστὸ τερατούργημα.

Στὶς ἡμέρες μας, ὁ κίνδυνος ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Κόσμου ἔγινεν πιὸ σοβαρὸς στὴν Ὀρθοδοξία, γιατί τώρα ἡ δύναμις της κι' ἡ φρεσκάδα της εἶναι λιγώτερες ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά, ἐνῶ ἡ Δύσις ἐπιδρᾷ πάνω της ὀλοένα καί πιὸ πολὺ.

Υπάρχουν ἔτσι ὀρθόδοξοι χριστιανοί, ἰδίως στὶς τάξεις τῶν γραμματισμένων, πού χωρὶς νά νοιώθουν τὸ μεγάλο τους κρίμα, γίνονται προαγωγοὶ τῆς ἔκκοσμικεύσεως. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ἀνύποπτοι γιὰ τὸ κατὰ πόσον ἡ ἀγωγή τῆς παράδοσής μας εἶναι ἀκριβοζυγιασμένη πάνω στὴ Γραφή, θαρροῦν ἀπεναντίας ὅτι κατὰ μέγα μέρος εἶναι ἓνας σωρὸς ἀπὸ ἀνώφελη σκουριά τοῦ παρελθόντος, ἓνα ἀναχρονιστικὸ κατασκευάσμα, πού ὄχι μόνο δὲν χρησιμεύει σὲ τίποτε, ἀλλὰ κι' ἐμποδίζει τὰ βήματα τοῦ Χριστοῦ πάνω στὴ γῆ. Πιστεύουν τὸν Χριστὸ καί θέλουν μάλιστα νά ἔχουν μιὰ πίστι ἐνεργό, πάγκαρπη. Ἀλλὰ ἡ πίστις τους εἶναι ὁμοία μ' ἐκείνη τῶν διαμαρτυρομένων καί τῶν ρωμαιοκαθολικῶν, δηλαδή μιὰ πίστις θολή ἀπὸ γήϊνο ὑλικὸ κι' ἀποσπασμένη ἀπὸ τὸν οὐρανὸ σὲ πολλὰ σημεῖα της.

Μιλοῦν κατὰ κόρον γιὰ τὸν συγχρονισμένο Χριστιανισμό, πού ἀκολουθῶντας τάχα τὸ τοῦ Παύλου «γέγονα τὰ πάντα τοῖς πᾶσι, ἵνα πάντως τινὰς σώσω», εἶναι πρόθυμος νά κἀνῃ πολλοὺς συμβιβασμοὺς μὲ τὸν Κόσμο, γιὰ νά κερδίσῃ στὸ Εὐαγγέλιο τὸν σημερινὸ ἄνθρωπο.

μπουκιά. Καί μόνον, ἐπειδή ἀγαπούσε πολύ τὸ καφεδάκι, ὅταν τὴ συνέπαιρνεν ἢ ἐπιθυμιά του, μᾶς ἐφώναζε νὰ τῆς πᾶμε κοντά της τὴ μικρὴ φουφοῦ, μ' ἀναμμένα κάρβουνα. Κι' ὅπως εἶχε πάντα δίπλα της τὸ μῦλο τοῦ καφέ, πού τὸν ἄλεθε μόνη της, τὸν ἀνοίγε, κι' ἔοριχνε λίγο ἀπὸ τὸν ἄλεσμένο ἐπάνω στὴ φωτιά, κι' ἀχνίζότανε μὲ τὴ μυρωδιά του. Κι' αὐτό, γιατί δὲν ἤθελε νὰ πιῇ. Καί γιὰ νὰ «γιατροπορέψη», ὅπως ἔλεγε τὴ «ραθυμιά της».

*

Τὶς ἡμέρες δὲ αὐτὲς πού νήστευε, ποτέ της δὲν καθότανε μαζί μας στὸ τραπέζι. Κι' ἀκόμα κι' ὅταν ἦτανε ξένοι, δὲν τὸ δεχότανε αὐτό, μὲ κανένα τρόπο. Κι' ὅταν ἔβλεπε τὸν παπποῦ μου νὰ τρώη πολύ — ἦτανε ὁ συγχωρεμένος καλοφαγᾶς καὶ πολυφαγᾶς — ἔστενοχωριότανε. Καὶ κινώντας διακριτικὰ τὰ χέρια της, σὰν ν' ἀπόδιωχνε καὶ νὰ παραμέριζε κάποιο ἀποκρουστικὸ ὄραμα, μούλεγε σιγὰ σιγὰ — «Ἄδης ὁ παμφάγος, παιδάκι μου... Ἄδης ὁ παμφάγος...» ἐννοώντας τὴν πολυφαγία του.

Κι' ἐκεῖνος, πού δὲν ἄκουγε καλά, τὴν ἀρωτοῦσε — Τί λές;

— «Τίποτε, καλότυχε, τίποτα...», τοῦ ἀπαντοῦσεν ἐκείνη.

— «Στὸ παιδί κάτι εἶπα...» — «Ὅταν τρῶνε, δὲν μιλοῦνε, ἀπαντοῦσε», ἐκεῖνος. . . .

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΝΘΙΜΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗΣ

Ο "ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ,,

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1960

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἄφιερωμένος

εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκογένειαν.

Περιέχει, ἐκτὸς τῆς συνήθους ἡμερολογιακῆς ὕλης, καὶ καθημερινὰ καθοδηγητικὰ σημειώματα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱερότητα τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας, εἰς τὰ καθήκοντα τῶν συγκροτούντων αὐτήν, ὡς καὶ εἰς τὴν πρέπουσαν ἀγωγὴν τῶν παιδιῶν. Συνοδεύεται ὑπὸ καλλιτεχνικοῦ χρυσοποικίλου πλαισίου, κοσμουμένου διὰ βυζαντινῆς εἰκόνος τῆς Θεοτόκου.

ΤΙΜΑΤΑΙ (μετὰ πλαισίον) δρχ. 10.

Εἰς ὁμαδικὰς παραγγελίας Ἐνοριῶν παρέχεται ἔκπτωσης 20%

Ἔτσι μεταβάλλουν μέσα τους καὶ γύρω τους τὸν Χριστιανισμό σ' ἓνα ἀγνωρίστο πρᾶγμα, πού ἡ ἐπίφασίς τους ἀπλῶς εἶναι χριστιανική.

Εἶναι πολὺ, βέβαια, κατακριτέοι ὅσοι ἔχουν πέσει σ' αὐτὸν τὸν φοβερὸ λάκκο. Ἄλλὰ δὲν πρόκειται ἐδῶ γι' αὐτούς. Πρόκειται γιὰ τοὺς ἄλλους, τοὺς πολὺ περισσοτέρους ὀρθοδόξους χριστιανούς, πού ἔχουν ἔμμεσα ἐπηρεασθῆ ἀπὸ τοὺς πρώτους κι' ἐνῶ τρέφουν ἀγάπη ἀγνὴ γιὰ τὴν ὀρθόδοξο παράδοσι, τὴν προδίδουν σὲ πολλὰ χωρὶς νὰ τὸ νοιώθουν.

Στοὺς σημερινούς καιρούς, ὅπου τὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι κατὰ μέγα μέρος σκεπασμένο ἀπὸ τὸν μόδιο αὐτῶν τῶν ἐπηρεασμῶν, πρέπει ὁ καθένας μας νὰ προσέχη πολὺ, ὥστε νὰ μὴ ξεκολλᾷ σὲ τίποτε ἀπὸ τὰ «ἀμετάθετα ὄρια», πού ἔθεσαν οἱ πατέρες μας. Πρέπει νὰ «ἀνακρίνη» κάθε τί, ἂν εἶναι σύμφωνα μὲ τὴν παράδοσι ἢ ὄχι, κατέχοντας καὶ πραγματοποιῶντας μονάχα ὅ,τι ἀνήκει στὴν πρώτη περίπτωσι.

Στὸ κέντρο τῶν ἐκουγχρονιστικῶν τάσεων βρίσκεται σὰν ἀναμφισβήτητο κύριο σύμπτωμα ἡ ὑπόληψις στὴν ἀνθρώπινη σοφία. Κατὰ βάσιν, ἡ ἀξιολύπητη αὐτὴ ροπή πρὸς τὰ τοῦ Κόσμου δὲν εἶναι, λοιπόν, παρὰ ἀποτέλεσμα ἐνὸς ὑποφώσκοντος ἐγωϊσμοῦ, μιᾶς ψυχικῆς ἀδιαφορίας μπροστὰ στὴ θεία ἀπλότητα τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὁ χριστιανός, πού εἶναι προσηλωμένος σ' αὐτὴ τὴν ἀπλότητα, πού εἶναι ἐραστής καὶ μύστης τῆς εἶναι παράλληλα καὶ προσηλωμένος στὴν ὀρθόδοξο παράδοσι. Ὅποιος ἀγαπᾷ τὴ μωρία τοῦ Σταυροῦ καὶ μὲ μόνη αὐτὴ βγαίνει γιὰ νὰ ἀντιπαρασταθῆ στὸν Κόσμο, ὅπως τόνισε ὁ μέγας Παῦλος, δὲν ἔχει νὰ φοβηθῆ τίποτε, ἀπὸ τὸν Κόσμο. Δὲν πρόκειται νὰ πέσει ποτὲ στὰ δίχτυα τοῦ κόσμου, ὅπως οἱ ψυχῆς πού προαναφέραμε.

Γι' αὐτό, εἶναι ἀνάγκη σήμερα νὰ ἐξαίρεται μὲ κάθε τρόπο ἡ θαυμαστὴ ἀντιστοιχία τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως πρὸς τὴν εὐαγγελικὴ ἀπλότητα καὶ τὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ εἶναι τὸ πρῶτο καὶ πιὸ ἀγαπητὸ σέμνωμά μας.

Ἡ Ὁρθοδοξία δὲν εἶναι κάτι πού κρατᾶμε ὡς ἀπλὸ γράμμα. Εἶναι πνεῦμα καὶ ζωή. Ἐνα πνεῦμα καὶ μιὰ ζωή, πού στέκονται ἀπρόσβλητα ἀπὸ τὸν Κόσμο κι' ἀντίπαλα τοῦ Κόσμου.

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἔπαυσαν ποτὲ νὰ κρατοῦν τὴν ἀνθρώπινη σοφία ὑποτεταγμένη στὸν ζυγὸ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ νὰ ὑπογραμμίζουν «εὐκαίρως ἀκαίρως», ὅτι ὁ Κόσμος εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ κι' ὄχι ἓνας συμβαλλόμενος. Ὁ κόσμος εἶναι τὸ παροδικό. Ἡ Ἐκκλησία τὸ ἀναλλοίωτο. Ὁ Κόσμος θὰ προσαρμοσθῆ στὴν Ἐκκλησία κι' ὄχι ἡ Ἐκκλησία στὸν Κόσμο. Πῶς θὰ προσαρμοσθῆ; Ὅταν μεταμορφωθῆ σὲ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὑποτασ-

ΕΟΡΤΟΔΡΟΜΙΟΝ

25 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑ ΣΑΡΚΑ ΓΕΝΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΥΠΟΔΕΧΘΩΜΕΝ ΤΟΝ ΛΥΤΡΩΤΗΝ

«Ότε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου,
ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ».

(Γαλ. δ', 4).

Χριστούγεννα! Ἐφθασαν καὶ πάλιν. Τὸ εὐρτασι-
κὸν μῆνυμά των ἐξαγγέλλει ὁ ἀγγελικὸς ὕμνος «δόξα ἐν
ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀν-
θρώποις εὐδοκία». Ἡ προσδοκία τῶν αἰῶνων διὰ τὴν
ἔλευσιν Σωτῆρος καὶ λυτρωτοῦ ἐγένετο ἤδη πραγματικότης, ἀφ'
οὔτου ἀῆλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου (καὶ) ἐξα-
πέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ» εἰς τὸν
κόσμον, διὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμον. «Ό,τι «πολλοὶ προφητῆται καὶ
δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν... καὶ οὐκ εἶδον» (Ματθ. ιγ', 17),
τοῦτο πρὸ εἰκοσιν αἰῶνων ἐπραγματοποιήθη καὶ ἐγένετο πρόξενον
χαρᾶς δι' ὅλον τὸν κόσμον. Διότι «ἐπεσκεψάτο ὁ Θεὸς
καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ»
(Λουκ. α' 68)· καὶ διότι, διὰ τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου, «ἐπε-
φάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶ-
σιν ἀνθρώποις» (Τίτ. β' 11).

Ἐὰν ὅμως ἡ πρὸ Χριστοῦ ἀνθρωπότης ἀνέμενε μὲ προσδο-
κίαν πολλὴν τὴν ἔλευσιν τοῦ Λυτρωτοῦ καὶ Σωτῆρος, ἡμεῖς οἱ
Χριστιανοὶ ἄραγε πῶς ὑποδεχόμεθα τὰ Χριστούγεννα; Ἴδου θέμα
ἄξιον τῆς προσοχῆς μας σήμερον.

1. Εἰς ὅλους τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς τὰ Χριστούγεννα ἀναμέ-

σόμενος στὸ Εὐαγγέλιον, μεταβαλλόμενος σὲ ὑπήκοον τοῦ Χριστοῦ.

Ὅταν ἐπικρατήσῃ ὁ Χριστὸς καὶ θὰ ἐπικρατήσῃ μόνον ἐφ' ὅσον
οἱ Χριστιανοὶ τὸν κηρύττουν ὅπως τὸν παρέλαβαν—ὄλα ἐκεῖνα,
γιὰ τὰ ὁποῖα περφηανεύεται ὁ Κόσμος, θὰ ἔχουν πάψει νὰ ὑπάρχουν
ἢ νὰ ἔχουν σημασία. Ἡ ὕλη τότε δὲν θὰ ἀντιμετωπίζεται σὲ δυσκο-
λίες καὶ τοὺς θανάσιμους κινδύνους τῆς μετὰ τὴν ὕλη, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα
θὰ ἔχη ἐπιβληθῆ πάνω σ' αὐτή, ὅπως ἦταν ἡ ζωὴ τῶν πρωτο-
πλάστων πρὶν ἀπὸ τὴν παρακοή, ὅπως συνέβηκε καὶ μετὰ τὸν Χριστὸ
μετὰ τὴν Ἀνάστασιν.

ΑΚΥΛΑΣ

νονται ὡς ἓνα ἐξαίρετον ἑορταστικὸν γεγονός. Ἐν τούτοις, ἂν ἀνατάμη κανεὶς αὐτὴν τὴν προσδοκίαν καὶ θελήσῃ νὰ τὴν ἀναλύσῃ, δὲν θὰ εὕρῃ πολλὰ στοιχεῖα μαρτυροῦντα ἔντως χριστιανικὴν προσδοκίαν καὶ κατανόησιν, ὅτι «ἤ λ θ ε τ ὸ π λ ῆ ρ ω μ α τ ο ὕ χ ρ ὸ δ ο υ (κ α ἰ) ἔ ξ α π ἔ σ τ ε ἰ λ ε ν ὁ Θ ε ὸ ς τ ὸ ν Ὑ ἰ ὸ ν Ἀ ὕ τ ο ὕ » εἰς ἡμᾶς. Πολλοὶ, περιμένοντες τὰ Χριστούγεννα, σκέπτονται μόνον τὴν ἐξαίρετον κίνησιν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν. Σκέπτονται ἴσως ὅτι παρατηρεῖται περισσότερο ἐμπορικὴ κίνησις καὶ περισσότερα ἔσοδα, ἀλλὰ καὶ ἔξοδα, εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις. Ἄλλοι σκέπτονται τὰ βάρη τὰ ὅποια ἓνας οἰκογενειάρχης ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ κατ' αὐτὸς τὰς ἡμέρας. Καὶ κυκλοφορεῖ ἡ σκέψις περισσότερο εἰς τὴν ἑορταστικὴν τράπεζαν μὲ τὰ περισσότερα ἐδέσματα, ἢ εἰς τὰ φορέματα καὶ τὰ δῶρα καὶ τὰς συναφεῖς φροντίδας, λόγῳ τῶν ἑορτῶν. Ὅλα ὅμως αὐτὰ εἶναι καθαρῶς ἐξωτερικὰ πράγματα. Δὲν διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν τῶν παιδιῶν, τὰ ὅποια αἰσθάνονται τὰ Χριστούγεννα μὲ τὸν στολισμὸν τοῦ δένδρου, τὴν διακόσμησιν τῆς φάτνης, καὶ τὰ ἑόρτια δῶρά των.

Ἄλλ' οἱ βλέποντες τὰ Χριστούγεννα μόνον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ὁμοιάζουν πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐζήτουν ἐπιμόνως κάποτε τὸν Κύριον, ἀλλ' ὁ Κύριος διέκρινεν ὅτι αὐτὴ ἡ ἀναζήτησις δὲν εἶχε βαθυτέραν αἰτίαν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς «ζ η τ ε ἰ τ ἔ μ ε , ο ὕ χ ὅ τ ι ε ἶ δ ε τ ε σ η μ ε ἰ ἄ , ἀ λ λ ' ὅ τ ι ἐ φ ἄ γ ε τ ε ἐ κ τ ὶ ν ἄ ρ τ ω ν κ α ἰ ἐ χ ο ρ τ ἄ σ θ η τ η » (Ἰω. ς' 26). Μὲ ἀναζητεῖτε, λέγει, διότι προηγουμένως ἐτέλεσα τὸ θαῦμα τοῦ χορτασμοῦ τῶν πεντακισχιλίων, καὶ ὑπολογίζετε ὅτι ἔχετε συμφέρον νὰ εἶμαι πλησίον σας. Κάτι παρόμοιον θὰ ἔλεγε καὶ εἰς ὅσους ἀντιλαμβάνονται τὰ Χριστούγεννα σκεπτόμενοι μόνον τὴν ἐξωτερικὴν ἀτμόσφαιραν καὶ τὴν κίνησιν τῶν ἑορτῶν, χωρὶς καθόλου νὰ ἐγγίξῃ τὴν ψυχὴν των· τὸ γεγονός τῆς ἐλεύσεως εἰς τὸν κόσμον τοῦ Σωτῆρος. Αὐτὴ ἡ ἀντίληψις εἶναι καθαρῶς ὕλικῆς φύσεως καὶ οὐχὶ πρέπουσα ἀντίληψις τῶν Χριστουγέννων.

2. Βεβαίως ὑπάρχουν καὶ οἱ θρησκεύοντες ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι δὲν παραλείπουν νὰ προσθέσουν καὶ ὠρισμένας θρησκευτικὰς ἐκδηλώσεις. Προσέρχονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ἴσως καὶ μερικὰς ἡμέρας θὰ ἐνήστευσαν· καὶ θὰ κοινωνήσουν, κατὰ τὸ ἔθιμον· καὶ θὰ θεωρήσουν ὅτι, ἰδοῦ, ἐξεπληρώθη τὸ χριστιανικὸν ἑορταστικὸν των χρέος, ἐφ' ὅσον ἐξετέλεσαν τοὺς παραδεδομένους θρησκευτικοὺς τύπους. Παρὰ ταῦτα, ἂν μείνῃ ἕως ἐδῶ ἡ συμμετοχὴ μας εἰς τὰ Χριστούγεννα, δὲν εἶναι ἐκείνη, ἢ ὅποια πρέπει

καὶ ἐπιβάλλεται εἰς ἓνα χριστιανόν. Ἐὰν τυπικῶς καὶ μόνον, καὶ ἐκ συνηθείας, καὶ ἐκκλησιασθῶμεν καὶ νηστεύσωμεν καὶ κοινω-
νήσωμεν, μόνον καὶ μόνον διότι αὐτὰ παρελάβομεν ὡς παράδοσιν
καὶ ἔθιμον, δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ὀφειλομένη συμμετοχὴ εἰς τὸν ἑορ-
τασμὸν τῶν Χριστουγέννων. Διότι δὲν ἀποδεικνύει πλήρη συν-
αίσθησιν καὶ ἔκδηλον εὐγνωμοσύνην σκιρτώσης καρδίας, ὅτι
«ἤλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου (καὶ) ἐξ ἀπέ-
στειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ» χάριν ἡμῶν.

3. Μία εὐσεβὴς ψυχὴ, ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος, ἠθέλησε κάποτε
νὰ συνδυάσῃ τὸν ἑορτασμὸν τῶν Χριστουγέννων μὲ μίαν ἐπίσκε-
ψιν εἰς τὴν Βηθλεέμ, διὰ νὰ διέλθῃ τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων
μέσα εἰς τὸ σπήλαιον, ὅπου ἐγεννήθη ὁ Χριστός. Προσηύχeto καθ'
ὄλην τὴν νύκτα. Καὶ ἐνῶ εὐρίσκειτο εἰς μεταρσίωσιν ἡ ψυχὴ
του, τοῦ ἐφάνη σὰν νὰ ἤκουσε μίαν φωνὴν νὰ τοῦ λέγῃ: Ἰερώνυμε,
ποῖον δῶρον θὰ μοῦ προσφέρῃς εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς γεννήσεώς μου;
Ἄντελήφθη ὅτι τοῦ ὠμίλει τὸ θεῖον Βρέφος, τὸ γεννηθὲν εἰς τὸ
σπήλαιον τῆς Βηθλεέμ, καὶ ἀπήντησε: Κύριε, γνωρίζεις ὅτι δὲν
ἐκράτησα τίποτε διὰ τὸν ἑαυτόν μου· ὅλα τὰ ἔθεσα εἰς τὴν ὑπηρε-
σίαν τῆς ἀγάπης Σου. Καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν μου τὴν διέθεσα
εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Εὐαγγελίου σου· δὲν ἔχω ἄλλο δῶρον
καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ μου σοῦ ἀνήκει. Ἄλλὰ καὶ πάλιν ἠκούσθη
ἡ φωνή, λέγουσα: Ἰερώνυμε, ἔχεις κάτι δικό σου. Δός μου
τὰς ἀμαρτίας σου· αὐτὸ τὸ δῶρον σοῦ ζητῶ. Ἐξεπλάγη ὁ
Ἰερώνυμος διὰ τὴν ἀπροσδόκητον αὐτὴν κλήσιν τοῦ θεοῦ Βρέφους,
καὶ μὲ ἐκπληξιν ἀναφωνεῖ: τὰς ἀμαρτίας μου ζητεῖς Σὺ ὁ Ἅγιος
τῶν ἁγίων; Καὶ ἐπηκολούθησεν ἡ τελικὴ ἀπάντησις: θέλω τὰς
ἀμαρτίας σου, διὰ νὰ τὰς συγχωρήσω. Τότε ἡ συγκίνησις ἐκορυ-
φώθη καὶ ὁ Ἰερώνυμος πλήρης κατανύξεως διῆλθε τὸ ὑπόλοιπον
τῆς νυκτὸς ἐκείνης τῶν Χριστουγέννων.

*

Ἀγαπητοί, ἂν καὶ ἡμεῖς ὑπεδέχθημεν τὰ Χριστούγεννα μὲ τὴν
διάθεσιν νὰ ἀποβάλωμεν τὰς ἀμαρτίας μας, ἂς λαβῶμεν τὴν ἀπό-
φασιν νὰ τὰς θέσωμεν πρὸ τοῦ λίκνου τοῦ θεοῦ Βρέφους, διὰ νὰ
μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ αὐτάς. Εἰδικώτερον δὲ κάθε χριστιανικὴ ψυχὴ
ὀφείλει νὰ δεχθῇ τὸ Χριστούγεννα μὲ μίαν διάθεσιν λυτρώσεως
ἀπὸ ὅ,τι τὴν καταπιέζει πνευματικῶς. Ἄν ὑπάρχῃ κλο-
νισμὸς πίστεως, ἂν συνέχεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ ἀμφιβολίας καὶ ἐπι-
φυλάξεις, πρέπει νὰ δεχθῇ τὸ μήνυμα τῶν Χριστουγέννων μὲ τὴν
πεποίθησιν ὅτι ἐγεννήθη ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου, ὁ Υἱὸς τοῦ
Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Ἐὰν ἄλλος ἔχῃ ἠθικοὺς κλονισμοὺς καὶ τὸ βή-

ματά του φέρωνται ἐκεῖ ὅπου μόνον ἡ ἁμαρτία τὰ ὀδηγεῖ, ὀφείλει, μὲ τὴν ἐορτὴν τῶν Χριστουγέννων, νὰ στραφῆ πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὰς ἐντολάς Του. Γενικώτερα δέ, ἂν κανεὶς αἰσθάνεται κάτι συγκεκριμένον νὰ τὸν πιέξῃ καὶ νὰ τὸν ἀπασχολῆ ὡς δισταγμός, ἢ ὡς κλονισμός, ἢ ὡς ἀδυναμία καὶ ἠθικὴ ἔλλειψις, ἐφ' ὅσον θὰ τὸ ὑπερνηκῆσῃ, πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἀξίως θὰ ἐορτάσῃ τὰ Χριστοῦγεννα. Καὶ θὰ αἰσθάνεται τὴν λύτρωσιν καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ θὰ τὸν διακατέχῃ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐπόθει ὁ Δαυὶδ, ὅταν, ἀπευθυνόμενος εἰς τὸν Θεόν, ἔλεγεν: «ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου» (Ψαλμ. ν' 12). Αὐτὴν τὴν ἀγαλλίασιν, αὐτὴν τὴν σωτηρίαν ἐπιτυγχάνομεν, ὅταν μὲ χριστιανικὸν παλμὸν δεχώμεθα τὸ μήνυμα, ὅτι ἤλθεν εἰς τὴν γῆν ὁ Σωτὴρ καὶ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου. Αὐτὸν τὸν ἐορταστικὸν παλμὸν εἶθε ὅλοι νὰ τὸν αἰσθανθῶμεν, διὰ νὰ εἶναι ἡ χάρις τοῦ Γεννηθέντος Λυτρωτοῦ πάντοτε μετὰ πάντων ἡμῶν.

26 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΓΩΝ

ΔΩΡΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΩΤΗΡΑ

«Καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμόρναν».
(Ματθ. β', 11)

Τὴν Γέννησιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐπηκολούθησεν ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων. Ἀπὸ τὰ βάρθη τῆς Ἀνατολῆς ἐξεκίνησαν οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι προσκυνηταί, καὶ καθοδηγούμενοι ἐκ τοῦ ἀστέρος, ἔφθασαν εἰς τὴν Βηθλεὲμ καὶ προσέφεραν εἰς τὸν γεννηθέντα Σωτῆρα τοῦ κόσμου τὰ δῶρά των: χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμόρναν. Ἐκτοτε, τὸ Θεῖον Βρέφος τῆς Βηθλεὲμ, ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, δέχεται τὰ δῶρα καὶ τὰς προσφορὰς τῆς λατρείας καὶ τῆς ἀφοσιώσεως τῶν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας χριστιανῶν. Ἀράγε, ἂν εἶχομεν καὶ ἡμεῖς τὴν εὐτυχίαν τῶν Μάγων, νὰ ἴδωμεν καὶ νὰ προσκυνήσωμεν τὸν Γεννηθέντα Σωτῆρα, ποῖα θὰ ἦσαν τὰ ἰδικά μας δῶρα πρὸς Αὐτόν; Ἴδου ἓνα ἐρώτημα, τὸ ὅποιον δὲν ἔχει θεωρητικὴν μόνον σημασίαν, διότι καὶ σήμερα ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου περιμένει ἐκ μέρους τῶν χριστιανῶν τὰ δῶρα τῆς ἀγάπης των. Ἀναμένει λοιπὸν καὶ τὰ ἰδικά μας δῶρα. Ποῖα θὰ εἶναι αὐτά;

Ἀσφαλῶς εἶναι καθοδηγητικά, ἐν προκειμένῳ, τὰ δῶρα τῶν μάγων. Ἐμβαθύνοντες δηλ. εἰς τὴν προσφορὰν τῶν μάγων θὰ

ἀντιληφθῶμεν τί θὰ πρέπει νὰ προσφέρωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν Σωτῆρα ὡς δῶρον ἐπὶ τῇ Γεννήσει Του.

*

«Καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν». Αὐτὰ τὰ τρία δῶρα προσέφεραν οἱ μάγοι. Καὶ κατέστη δημῶδες ἡ ἐρμηνεία τῶν δώρων αὐτῶν. Θεωρεῖται, ὡς γνωστὸν, ὅτι προσέφεραν εἰς τὸν Χριστὸν τριπλοῦν δῶρον μὲ τὴν ἐξῆς διάκρισιν: τὸν λίβανον ὡς πρὸς Θεόν, τὸν χρυσὸν ὡς εἰς Βασιλέα καὶ τὴν σμύρναν εἰς τὸν Χριστὸν ὡς ἄνθρωπον. Καὶ ὑπάρχει πράγματι ἓνας συμβολισμὸς εἰς τὴν προσφορὰν αὐτὴν τῶν μάγων. Ὅταν σκεφθῆ κανεὶς ὅτι τὸ θεῖον Βρέφος τῆς Βηθλεὲμ εἶναι ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, θὰ ἀντιληφθῆ ὅτι ὁ χρυσός, ὡς δῶρον ἡγεμονικόν, τονίζει ἰδιαιτέρως τὴν βασιλικὴν ιδιότητα τοῦ Χριστοῦ, ὅπως πάλιν ὁ λίβανος, (τὸ λιβάνι), εἶναι αὐτονόητον ὅτι τονίζει τὴν θεότητα τοῦ Γεννηθέντος Θείου Βρέφους, διότι εἰς τὸν Θεὸν προσφέρεται, ὡς γνωστὸν, τὸ θυμίαμα, συνοδεῦον τὰς προσευχὰς καὶ τὴν πρὸς Αὐτὸν λατρείαν τῶν ἀνθρώπων. Ἡ δὲ σμύρνα, ἀνέκαθεν, ἐθεωρήθη δῶρον προσφερόμενον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ Χριστοῦ.

Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν οἱ χριστιανοί, προκειμένου νὰ προσφέρωμεν τὰ δῶρά μας εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν, πρέπει νὰ τὸν ἀνενίσωμεν καὶ ὡς βασιλέα καὶ ὡς Θεὸν καὶ ὡς ἄνθρωπον.

1. Πράγματι. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ βασιλεὺς μας. Ἐκαστος βασιλεὺς ἐκδίδει νόμους, καὶ οἱ ὑπῆκοοι ὀφείλουν νὰ τηροῦν τοὺς νόμους τοῦ βασιλέως. Ὅταν αὐτὴ ἡ σχέσις ὑπάρχη μεταξὺ βασιλέως καὶ ὑπηκόων, εἶναι φανερὸν ὅτι ὑφίσταται ἡ ἀρίστη σχέσις. Καὶ ὁ χριστιανός, ἐπομένως, μὲ τὴν συναίσθησιν ὅτι ἀπευθύνεται εἰς τὸν Βασιλέα Χριστὸν, ἂς γνωρίζῃ ὅτι ὀφείλει εἰς Αὐτὸν τὴν ὑπακοήν του καὶ τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸν νόμον Του καὶ τὸ θέλημά Του. Ὅταν, μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ὁ Κύριος ἐνεφανίσθη εἰς τὸν Θωμᾶν, ἐκεῖνος εἰς ἓνα ἐπιφώνημα ἐνθουσιασμοῦ ἐξέφρασε τὴν πίστιν του εἰς τὸν Χριστὸν, μὲ δύο λέξεις: «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου». Τὸν ὀνομάζει Κύριον ἀφ' ἐνός, καὶ Θεὸν ἀφ' ἑτέρου. Κατανοεῖ ὅτι ὁ Χριστὸς πρέπει νὰ ρυθμίξῃ τὴν ζωὴν μας ὡς Κύριος καὶ νὰ δέχεται ὡς Θεὸς τὴν λατρείαν μας. Κατὰ ταῦτα, καὶ πᾶς χριστιανὸς ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ, ὅτι ὁ Γεννηθεὶς Σωτὴρ εἶναι ἐν πρώτοις ὁ Κύριός μας. Καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἢ διάθεσίς μας πρὸς Αὐτὸν πρέπει νὰ εἶναι

ὅπως ἐκείνη τοῦ προφήτου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁ ὁποῖος ἔλεγε κλᾶλει, Κύριε, ὅτι ἀκούει ὁ δοῦλό σου». (Α΄ Βασ. γ' 9). Κύριε, σὺ νὰ διατάσῃς· καὶ ἐγὼ εἶμαι ἑτοιμος, ὡς δοῦλό σου, νὰ ὑπακούσω καὶ νὰ συμμορφωθῶ πρὸς τὸ θέλημά σου.

Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτον δῶρον, τὸ ὁποῖον ὡς προσφορὰν ἀφοσιώσεως περιμένει ὁ Κύριος. Καὶ ὅταν μᾶς φαίνεται δύσκολος ἡ τήρησις τοῦ καθήκοντος, ἀρκεῖ ἡ σκέψις ὅτι τὸ θέλει Ἐκεῖνος, διὰ νὰ θεωρῆται ἐκ μέρους μας ἀπαράβατον, ὅσονδήποτε δυσβάστακτον καὶ ἂν εἶναι αὐτό, πού παραγγέλλει ὁ Κύριος. Καὶ εἶναι τότε ὄχι ἀπλῶς ἀντίστοιχον, ἀλλὰ πολυτιμώτερον ἀπὸ τὸν χρυσὸν τῶν μάγων τὸ δῶρον τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς ὑπακοῆς τῶν Χριστιανῶν πρὸς τὸν Χριστόν, τὸν Σωτῆρα καὶ Κύριον.

2. Ὁ λίβανος, προσφερόμενος εἰς τὸν Θεόν, ἔχει τὴν ἔννοιαν τῆς λατρείας. Καὶ ὁ χριστιανὸς ὀφείλει νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Χριστόν, ὡς Θεόν, ἀληθῆ λατρείαν. Ἡμεῖς δὲ οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ἔχομεν τὴν πνευματικωτέραν λατρείαν, ἡ ὁποία μᾶς μεταρσιώνει πραγματικῶς καὶ μᾶς ἀναβιβάζει εἰς ὑψηλότερας σφαίρας, μὲ τοὺς τόσον καταनुκτικὸς ὕμνους τῆς καὶ τὰς τόσον μεγαλοπνύους εὐχὰς τῆς, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν τελεσιουργίαν τῶν μυστηρίων, ἡ ὁποία ἐν πολλοῖς δραματοποιεῖται, διὰ νὰ γίνεται αἰσθητὴ ὡς ζῶσα λατρεία. Τὸ ζήτημα ὅμως εἶναι, ἂν ἡμεῖς, ὡς ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, συνειδητοποιῶμεν τὴν λατρείαν αὐτήν. Διότι πολλάκις παραμένει τυπικὴ ἢ εἰς αὐτὴν συμμετοχὴ μας. Κατ' ἔθιμον μόνον καὶ κατὰ τύπους πολλοὶ ἐορτάζουν καὶ ἐπιτελοῦν τὰ θρησκευτικὰ τῶν καθήκοντα. Ἄλλ' ὅπως ὁ λίβανος τῶν μάγων, καὶ ἡ λατρεία τῶν χριστιανῶν πρέπει νὰ εἶναι προσφορὰ ὀλοψυχος. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ εἴμεθα καλλιεργημένοι πνευματικῶς, διὰ νὰ λατρεύωμεν τὸν Σωτῆρά μας «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» (Ἰω. δ' 24). Ἡ τέλεσις ἰδίως τῆς θείας λειτουργίας πόσῃ κατάνυξιν δημιουργεῖ καὶ πόσῃ συγκίνησιν προκαλεῖ, ὅταν ὁ χριστιανός, εἰσερχόμενος ἐντὸς τοῦ ναοῦ, μεταφέρεται εἰς ἀτμόσφαιραν ἁγίαν καὶ ἔξαρσιν λατρευτικὴν! Δημιουργοῦνται τότε ὑψηλαὶ πνευματικαὶ ἀνατάσεις καὶ προσφέρομεν εἰς τὸν Θεόν, ὡς λίβανον τῶν Μάγων, θυμίαμα πραγματικῆς λατρείας καὶ ἐγκαρδίου προσευχῆς. «Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου», ψάλλει ὁ Δαυὶδ (Ψαλμ. ρμ' 2)· καὶ ὀφείλει ὁ χριστιανός νὰ τὸ αἰσθάνεται, ὅτι, καθ' ὃν χρόνον προσεύχεται, ἡ προσήλωσις του εἰς τὴν προσευχὴν τὸν φέρει κοντὰ εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὁ Θεὸς δέχεται ὡς λίβανον καὶ ὡς θυμίαμα τὴν προσευχὴν του.

3. Ἡ σμύρνα, τέλος, εἶναι τὸ δῶρον, τὸ ὁποῖον προσέφεραν οἱ μάγοι εἰς τὸν Χριστὸν ὡς ἄνθρωπον. Καὶ πράγματι δὲν εἶναι μόνον ὁ Κύριός μας καὶ ὁ Θεός μας, ἀλλ' ὑπῆρξε καὶ ἄνθρωπος. Καὶ εἶναι, διὰ τοῦτο, ἐπιβεβλημένον νὰ Τοῦ προσφέρωμεν ἕν δῶρον προσερχόμενον ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μας. Προσφυέστατα ἐλέχθη, ὅτι πρέπει ἡ ψυχὴ μας νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Χριστὸν τὴν σμύρναν τῶν ἀρετῶν της. Νὰ παρουσιαζώμεθα δηλ. ὡς ἄνθρωποι στολισμένοι μὲ τὸν στολισμὸν τῆς ἀρετῆς, ἡ ὁποία εἶναι τὸ μᾶλλον εὐπρόσδεκτον εἰς τὸν Χριστὸν δῶρον. Ἡ ἀρετὴ ὅμως, ὅσονδήποτε καὶ ἂν ἀποκτᾶται καὶ διὰ τῆς ἰδικῆς μας προσπαθείας καὶ τῆς πνευματικῆς καλλιέργειας τοῦ ἑαυτοῦ μας, εἶναι πρὸ παντὸς καρπὸς, τὸν ὁποῖον δημιουργεῖ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος ἐβεβαίωσεν ὅτι «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν» (Ἰω. ιε', 3). Καὶ ὁ μᾶλλον καλῆς διαθέσεως χριστιανός, ἂν μείνῃ μόνον μὲ τὴν ἰδικήν του προσπάθειαν, ὀλίγα πράγματα ἐπιτυγχάνει εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἀρετῆς. Ἄλλ' ὅταν ἐνωθῇ μὲ τὸν Χριστόν, τότε ἡ ἀρετὴ του ὀλοκληροῦται. Τοῦτο σημαίνει ὅτι, καὶ ἂν ὡς τρίτον δῶρον προσφέρωμεν εἰς τὸν Κύριον τὴν ὀφειλομένην ἀφοσίωσιν καὶ ὑπακοὴν καὶ τὴν ἐμπρακτον συνέχειαν τῆς πρὸς Αὐτὸν λατρείας μας, διὰ τοῦ ἐναρέτου βίου μας, δὲν θὰ Τοῦ προσφέρωμεν ἄλλο τι, εἰμὴ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον Αὐτὸς μῶς ἐχάρισε. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἐκφραστικωτέρα διατύπωσις τῆς ἀληθείας αὐτῆς, ἀπὸ τὴν γνωστὴν φράσιν τῆς θείας λειτουργίας, «τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν Σοὶ προσφέρομεν» τ.ἔ. ἐὰν παρουσιάσωμεν μίαν ἐνάρετον προσωπικότητα, αὕτη θὰ εἶναι καρπὸς τῆς ἰδικῆς Σου χάριτος, καὶ τῶν ἰδικῶν μας βεβαίως προσπαθειῶν, αἱ ὁποῖαι ὅμως τότε ἐπιτυγχάνουν, ὅταν ἔχωμεν τὴν ἐνίσχυσιν τῆς θείας Σου χάριτος. Τὰ εἰς τὸν Θεὸν λοιπὸν ἀνήκοντα Τοῦ προσφέρομεν ὡς δῶρα. Ἀρκεῖ ἐν τούτοις νὰ Τοῦ τὰ προσφέρωμεν, καὶ εὐαρεστεῖται νὰ τὰ ἀποδέχεται.

Μέσα εἰς τὴν ἑορταστικὴν ἀτμόσφαιραν τῶν Χριστουγέννων ἂς θεωρήσωμεν καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητοί, ὡς στοιχειώδη ὑποχρέωσιν, νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν δι' ἡμᾶς σαρκωθέντα Κύριον τὰ δῶρα τῆς ἀγάπης μας: τὴν ὑπακοὴν καὶ ἀφοσίωσιν ὡς χρυσόν, τὴν ἐν πνεύματι λατρείαν μας ὡς λίβανον, καὶ τὴν ἀρετὴν μας ὡς σμύρναν. Καὶ ὁ δεχόμενος πᾶσαν εἰλικρινῆ ἐκδήλωσιν τῶν ἀνθρώπων, θὰ δεχθῇ καὶ τὰ ἰδικά μας δῶρα, ὡς προσφορὰν εὐπρόσδεκτον ἐνώπιόν Του, καὶ θὰ ἀντικαταπέμψῃ ἐφ' ἡμᾶς πλουσίαν τὴν χάριν Του καὶ τὰς δωρεάς Του.

27 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΡΑ ΣΤΕΦΑΝΟΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΦΑΓΗΝ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ

ΟΙ ΛΘΩΟΙ

«Ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ Παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον».
(Ματ. β' 13).

Διὰ δευτέραν φοράν ἄγγελος Κυρίου εἰδοποιεῖ τὸν Ἰωσήφ, νὰ λάβῃ τὰ πρόποντα μέτρα. Τὴν προηγουμένην φοράν ὁ ἄγγελος τὸν εἰδοποίησε καθ' ὕπνον νὰ μὴ ἀνησυχῇ διὰ τὴν κυφορίαν τῆς Παναγίας Παρθένου, διότι ἐπρόκειτο περὶ συλλήψεως ἐκ Πνεύματος ἁγίου. Τώρα, μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, εἰδοποιεῖται πάλιν δι' ἀγγέλου ὁ Ἰωσήφ, ὅτι ὁ Ἡρώδης κινεῖται ἐξοντωτικῶς ἐναντίον τοῦ γεννηθέντος θείου Βρέφους, καὶ λαμβάνει ἐντολὴν νὰ ἀναχωρήσῃ, μαζὶ μετὰ τὸ Παιδίον καὶ τὴν Παναγίαν μητέρα Του, εἰς τὴν Αἴγυπτον, πρὸς ἀσφάλειαν. Καὶ εἰς τὴν πρώτην καὶ εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν βλέπομεν τὴν προστατευτικὴν ἐπέμβασιν τοῦ Θεοῦ χάριν τοῦ ἁθῶου. Τὴν ἀθώοτητα τῆς Παναγίας Παρθένου, ἣ ὁποία ἐκινδύνευε νὰ ἐκτεθῇ ἀπὸ κακὰς ὑποψίας, ὅταν ἐκυοφόρει τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐκ Πνεύματος ἁγίου, τὴν ἐπροστάτευσε ὁ Θεὸς διὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀγγέλου πρὸς τὸν Ἰωσήφ. Καὶ τὸ θεῖον Βρέφος, τὸ ὁποῖον ἀναιτίως ἐκινδύνευσε, ἀπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ Ἡρώδου, πάλιν ἡ προστασία τοῦ Θεοῦ τὸ διαφυλάσσει δι' ἀγγέλου ἀποσταλέντος πρὸς τὸν Ἰωσήφ. Εἶναι, ὁμολογουμένως, ἄξιον πολλῆς προσοχῆς τὸ ζήτημα τοῦτο, τῆς ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ προστασίας τοῦ ἁθῶου, ὥστε ὀλίγα σκέψεις ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ θὰ ἦσαν χρήσιμοι, ἀλλὰ καὶ οὐχὶ ἄσχετοι πρὸς τὸν σήμερον ἑορταζόμενον Π ρ ω τ ο μ ά ρ τ υ ρ α Σ τ έ φ α ν ο ν.

1. Δὲν εἶναι σπάνιον νὰ εἶναι κανεὶς ἁθῶος, καὶ ὅμως νὰ διατρέχῃ κίνδυνον. Νὰ ἔχῃ συνείδησιν μαρτυροῦσαν ὅτι εἶναι ἀνενοχος, καὶ νὰ κινδυνεύῃ ἐν τούτοις νὰ ὑποστῇ δυσχεροῦς συνεπειάς. Εἰς τὰς περιστάσεις αὐτὰς εἶναι παρήγορον διὰ τὸν χριστιανὸν νὰ ἀναλογίζεται, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπεμβαίνει προστατευτικῶς χάριν τοῦ ἁθῶου καὶ ἀναιτίως ἐκτεθειμένου ἀνθρώπου.

Εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην εἶναι κλασσικαὶ ὠρισμένα περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἐπενέβη προστατευτικῶς, διὰ νὰ σώσῃ ἁθῶας ἀνθρωπίνας ὑπάρξεις. Ἐνθυμεῖσθε τὸν Ἰωσήφ εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὸν σώφρονα ἐκεῖνον νέον, ὁ ὁποῖος ἐφυλακίσθη,

κατόπιν τῶν συκοφαντιῶν τῆς γυναικὸς τοῦ Πετεφρῆ, ὅτι δῆθεν ἐξεδηλώθη πρὸς αὐτὴν με σκοποὺς ὄχι ἡθικοὺς. Γνωρίζετε πῶς ἐπενέβη ὁ Θεὸς καὶ τοῦ ἔδωκε τὴν σοφίαν ἐκείνην, διὰ τῆς ὁποίας ἐφάνη χρήσιμος εἰς τὸν Φαραῶ, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς φυλακῆς, καὶ ἀνυψώθη μέχρι θρόνου ἀντιβασιλικοῦ.

Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Δανιὴλ ἀναφέρεται μία περίπτωσις γυναικὸς ἀγνῆς, σεμνοτάτης, (Σωσάννα ἦτο τὸ ὄνομά της), ἡ ὁποία ἐσυκοφαντήθη βαρύτερα ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς τιμῆς. Ἐφθασαν τὰ πράγματα μέχρι θανατικῆς αὐτῆς καταδίκης, καὶ ὠδηγεῖτο πρὸς ἐκτέλεσιν. Ἄλλὰ ἡ προστασία τοῦ Θεοῦ ἐξεδηλώθη διὰ τὴν ἀθῶαν ἐκείνην ὑπαρξίν. Ἐπενέβη ὁ προφῆτης Δανιὴλ, ὁ ὁποῖος ἔφερεν εἰς δύσκολον θέσιν τοὺς συκοφάντας καὶ περιέπεσαν εἰς ἀντιφάσεις. Ἀπεδείχθη τοιοῦτοτρόπως ἡ ἀθώωσις τῆς κατηγορηθείσης γυναικὸς, καὶ ἐσώθη τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἀπὸ τὴν θανατικὴν καταδίκην.

Ἄλλὰ μήπως οἱ Μάγοι, οἱ προσκυνήσαντες τὸ θεῖον Βρέφος, δὲν ἐκινδύνευσαν, ἀκουσίως, νὰ γίνουν ὄργανα τοῦ φονικοῦ σχεδίου τοῦ Ἡρώδου κατὰ τοῦ γεννηθέντος Λυτρωτοῦ; Μετὰ τὴν ἀπλότητα τῆς καρδίας των, ἐτοιμάζονται νὰ ἐπιστρέψουν, διὰ νὰ πληροφορηθοῦν τὸν Ἡρώδην, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός. Καὶ ἐπεμβαίνει πάλιν ὁ Θεὸς—διότι θέλει νὰ προφυλάξῃ τὰς ἀθῶας αὐτὰς ὑπάρξεις ἀπὸ μίαν τοιαύτην ἀκουσίαν συνενοχίαν καὶ εὐθύνην—καὶ «*χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν*», μετὰ τὴν καρδίαν ἡσυχον, μετὰ τὴν συνείδησιν ἡρεμον, ὅτι δὲν συνήργησαν εἰς τὸ φονικὸν σχέδιον τοῦ Ἡρώδου.

Ἐν γένει, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἔχομεν πλείστας ὄσας μαρτυρίας τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς πείρας, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπροστάτευσεν πολλάκις ἀθῶας ὑπάρξεις κατὰ τρόπον θαυμαστόν. Ὁ Δαυὶδ εἶχε τόσῃν βεβαιότητά περὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, ὥστε ὅταν εἰς μίαν περίπτωσιν ἐκείνος ἦτο ἀθῶος καὶ ἀνένοχος, καὶ μέσῃ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του ἠσθάνετο τὴν ἀθώωτά του, ἔλεγεν εἰς τὸν Θεόν «*κρίνον με, Κύριε, κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου καὶ κατὰ τὴν ἀκακίαν μου ἐπ' ἐμοί*» (Ψαλ. ζ' 9) Δηλαδή· Σὺ, Κύριε, ποῦ γνωρίζεις ὅτι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἔχω τὸ δίκαιον μετὰ τὸ μέρος μου, Σὺ νὰ δώσῃς τὴν λύσιν καὶ τὴν αἰσίαν ἐκβασιν. Εἰς τὰς χεῖράς Σου παραθέτω τὸν ἑαυτὸν μου καὶ ζητῶ νὰ κριθῶ ἀπὸ Σὲ τὸν δικαιοκρίτην, ὁπότε εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ προστατευθῶ παρὰ Σοῦ. Βεβαιώνει δ' ἐξ ἄλλου ὁ Ψαλμωδὸς τὸν ἄνθρωπον τὸν πιστὸν

καὶ ἀθῶον, ὅτι ὁ Θεὸς ἀέξοίσει ὡς φῶς τὴν δικαιοσύνην σου καὶ τὸ κρῖμά σου ὡς μεσημβρίαν». (Ψαλμ. λς'β). Δηλαδή ἡ προστασία τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀθωότητός σου θὰ φανῆ καὶ θὰ λάμψη ἡ ἀλήθεια ὅπως λάμπει ὁ ἥλιος ἐν πλήρει μεσημβρία. Ἀρκεῖ λοιπὸν νὰ εἴμεθα ἀθῶοι. Ἀρκεῖ, ὅταν μᾶς εὔρη μία δυσμενῆς περίστασις, νὰ ἔχωμεν τὴν συνείδησίν μας ἤσυχον. Καὶ τότε ἀεαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα». Καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον φαίνεται ἀνθρωπίνως δύσκολον καὶ ἀκατόρθωτον, τὸ πραγματοποιεῖ ἡ ἐπέμβασις τοῦ Θεοῦ. Εἰς πλείστας ὅσας περιπτώσεις ἐλαμψεν ἡ ἀθωότης καὶ ὁ ἀθῶος ἐδικαιώθη κατὰ τρόπον κυριολεκτικῶς θαυματουργικόν.

2. Ναί, ἀλλὰ τὰ νήπια τῆς Βηθλεέμ; Τὰ ἄκακα νήπια ποὺ ἐσφαγιάσθησαν ἀπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ Ἡρώδου δὲν ἦσαν ἀθῶα; Καὶ ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος ποὺ ἐθανατώθη διὰ λιθοβολισμοῦ εἰς τί ἐπταισε; Πῶς δὲν ἐξεδηλώθη καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἡ προστατευτικὴ ἐπέμβασις τοῦ Θεοῦ; Ὡ, ἀγαπητοί! τὰ νήπια ἐκεῖνα τῆς Βηθλεέμ, ἀριθμούμενα εἰς ὀλίγας δεκάδας ἀσφαλῶς, (ὄχι χιλιάδας, ὅπως ἡ φήμη ἀναφέρει, διότι ἓνα χωρίον ἦτο ἡ Βηθλεέμ καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ ὀλίγα βρέφη νὰ ὑπῆρχον εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὰ πέριξ αὐτῆς χωρία), ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὰ πρῶτα ἔχυσαν τὸ αἷμα των ὑπὲρ τοῦ γεννηθέντος Σωτῆρος. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἐορταζόμενος σήμερον Πρωτομάρτυς. Τόσον αὐτὸς ὅσον καὶ ἐκεῖνα εἶναι οἱ πρῶτοι πολῖται τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἄν ὁ Θεὸς τοὺς ἔδωκε τὴν χάριν αὐτὴν, νὰ θυσιασθοῦν πρῶτοι ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ζηλεύσατε τὰ νήπια αὐτά. Ποῖος ἀπὸ ἡμῶν δὲν θὰ ἤθελε νὰ ἦτο εἰς τὴν θέσιν των καὶ νὰ ἐθυσιάζετο χάριν τοῦ Χριστοῦ; Διότι τὰ νήπια αὐτὰ μὴν πρόσκαιρον ζοῦν ἐθυσίασαν, καὶ ἐκέρδισαν τὸν οὐρανόν. Ὑπῆρξαν ἔντως ἐκλεκταὶ διὰ τὸν Χριστὸν ὑπάρξεις, ὅπως ἐκλεκτοὶ ὑπῆρξαν καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι μάρτυρες, οἱ ὁποῖοι, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Πρωτομάρτυρα Στέφανον, ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα χάριν τῆς δόξης τοῦ ὀνόματός Του. Ναὶ μὲν ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων ἦτο ἀδικαιολόγητος, ὅταν ὠδήγει τὰ ἄκακα αὐτὰ πλάσματα εἰς τὴν σφαγὴν. Ἄλλ' ὁ Κύριος, ὅσους ἠξίωσε τοῦ μαρτυρικοῦ τίτλου, τοὺς ἐπεβράβευσεν μὲ ὕψιστον ἔπαθλον διὰ τὴν θυσίαν των. Ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς τὴν οὐράνιον βασιλείαν. Τοῦτο κατενόει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν ἔλεγεν αὐμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ

αὐτοῦ πάσχειν» (Φιλιπ. α' 29). Δηλαδή εἶναι προνόμιον ὄχι μόνον νὰ πιστεύωμεν εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀξιωθῶμεν νὰ ὑποστῶμεν κάτι χάριν Αὐτοῦ. Εἶναι τιμὴ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ καὶ προνομιακὴ ἢ θέσις τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ὑφίσταται μίαν θυσίαν χάριν τοῦ Κυρίου, ἀσχέτως ἂν μεσολαβῆ ἢ κακία τῶν ἀνθρώπων.

Ἄλλὰ καὶ ὅταν ἀκόμη ὁ ἀθῶος πάσχη καὶ μαρτυρῆ, δὲν σημαίνει ὅτι στερεῖται τῆς προστασίας τοῦ Θεοῦ. Ἀπλῶς ἡ θεία προστασία ἐκδηλοῦται ὅπως εἶναι τὸ σχέδιον καὶ ἡ βουλή τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐνδέχεται νὰ ἐπιτρέψῃ ὁ Θεὸς καὶ νὰ δοκιμασθῶμεν. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἀκούει καὶ ὅτι ἀγνοεῖ τὰ συμβαίνοντα εἰς ἡμᾶς. Ὅταν ὁ Θεὸς φαίνεται ὅτι δὲν ἐπεμβαίνει ὑπὲρ ἡμῶν, ἔχει τὸ σχέδιόν του. Καὶ ὀφείλομεν νὰ μὴ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι «φυλάσσει Κύριος πάντας τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν» (Ψαλ. ρμδ' 20), ἀλλὰ—συμπληρώνει ὁ ἀπόστολος Παῦλος—«τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν» (Ρωμ. η' 28). Ὅταν ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν, καὶ ἂν μᾶς συμβῆ κάτι ὀδυνηρόν, θὰ εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον μας. Διότι δὲν βλέπει ὁ Θεὸς τὰ πράγματα. ὅπως τὰ βλέπομεν ἡμεῖς, ἀλλὰ μὲ τὴν ἰδικὴν Του προοπτικὴν τῆς αἰωνιότητος.

3. Ἄλλ' ἄς μὴ παρίδωμεν καὶ τὴν συνέχειαν τῶν ὁραμάτων τοῦ Ἰωσήφ. Ἐν καιρῷ εἰδοποιεῖται πάλιν δι' ἀγγέλου, ὅτι ὁ κίνδυνος παρήλθε, καὶ δύναται νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Πληροφορηθεὶς ὅμως ὅτι «Ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας, ἀντὶ τοῦ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν» (Ματθ. β' 22). Ὁ Ἰωσήφ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ λάβῃ καὶ ὁ ἴδιος κάποια προστατευτικὰ μέτρα καὶ νὰ μὴ περιμένῃ τὰ πάντα ἀπὸ τὸν Θεόν, κατὰ τρόπον μοιρολατρικόν. Ἐξήνη-τλησε δηλ. καὶ ὁ ἴδιος τὰ ὄρια τῆς ἀνθρωπίνης δυνατῆς προφυλάξεως. Καὶ ὁ Θεός, σημειωτέον, κρίνει ὅτι ὀρθῶς σκέπτεται ὁ Ἰωσήφ, καὶ ὅτι συνετῶς ἐνεργεῖ, διατηρῶν τὰς ἐπιφυλάξεις του. Διὰ τοῦτο, τετάρτην φορὰν τώρα, τὸν πληροφορεῖ, δι' ἀγγέλου καὶ πάλιν, ὅτι πρέπει νὰ ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν Ναζαρέτ, «ἵνα πληρωθῆ τὸ ρηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται» (Αὐτόθ. 23). Ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου γεγονότος ἄς διδασχθῶμεν, ὅτι καὶ ὁ ἀνθρώπος ὀφείλει νὰ λαμβάνῃ διὰ τὸν ἑαυτὸν του ὅλα τὰ μέτρα ἀσφαλείας, διὰ νὰ μὴ ἐκτίθεται καὶ νὰ μὴ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Τὸ Δ. Συμβούλιον τοῦ Τ.Α.Κ.Ε., εισηγήσει τοῦ Διευθύνοντος Συμβούλου κ. Κ. Σπυροπούλου, ἀπεφάσισεν ὅπως ζητηθῆ παρα τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἔγκρισις ἀποδεσμεύσεως κατ' ἔτος 3.000.000 δραχμῶν ἐκ τῶν διαθέσιμων κεφαλαίων τοῦ ταμείου, διὰ τὴν χορήγησιν στεγαστικῶν δανείων εἰς τοὺς ἀστέγους ἑφημερίους. Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ποσοῦ 2.500.000 δραχμαὶ θὰ διατίθενται εἰς τοὺς ἀστέγους ἑφημερίους τῶν ἐπαρχιῶν καὶ 500.000 δραχμαὶ διὰ τοὺς ἑφημερίους τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος. Διὰ τοῦ μέτρου τούτου τὸ Τ.Α.Κ.Ε. ὑπολογίζει, ὅτι ἐντὸς δεκαετίας θὰ στεγασθοῦν ὅλοι οἱ ἄστεγοι ἑφημέριοι τῆς Ἐπικρατείας, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων ἀνέρχεται σήμερον εἰς 814.

— Ὑπὸ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς, αἰτήσῃ τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Τ.Α.Κ.Ε., ἐνεκρίθη πίστωσις 200.000 δραχμῶν διὰ τὴν χορήγησιν μικροδανείων ἐντὸς τοῦ ἔτους 1959 πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν μέχρι τοῦδε ὑποβαλόντων αἰτήσεις. Διὰ τοῦ ἀνωτέρω ποσοῦ λαμβάνουν δάνειον ὅλοι οἱ ἑφημέριοι, τῶν ὁποίων αἱ αἰτήσεις ἐκκρεμοῦν παρα τῷ Τ.Α.Κ.Ε.

— Δι' ἐτέρας ἀποφάσεως τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ἐχορηγήθησαν στεγαστικὰ δάνεια συνολικοῦ ποσοῦ 2.100.000 δραχμῶν εἰς 42 ἑφημερίους τῶν ἐπαρχιῶν καὶ 35 τῆς περιόχῃς τέως Διοικήσεως Πρωτευούσης. Τὰ ἀνωτέρω ποσὰ θὰ χορηγηθοῦν μέσῳ τῆς Κτηματικῆς Τραπεζῆς.

Εἰς τὸ προσεχὲς τεύχος τοῦ «Ἐφημερίου» θὰ δημοσιευθῆ ὁλόκληρον τὸ κείμενον τοῦ Κανονισμοῦ Ὑγείας τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.

Α Λ Λ Η Λ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Παρακαλοῦνται καὶ πάλιν οἱ ἀπευθυνόμενοι εἰς τὸν «Ἐφημέριον διὰ ζητήματα συνταξιοδοτικὰ ὅπως σημειοῦν εἰς τὴν ἐπιστολὴν των τὸ ἔτος γενήσεως, τὸ ἔτος χειροτονίας εἰς διάκονον ἢ πρεσβύτερον καὶ τὴν μισθολογικὴν κατηγορίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν. Αἱ ἐνδείξεις «εἶμαι 65 ἐτῶν» ἢ «ἔχω τριακονταπέντε ἐτῶν ὑπηρεσίαν» δὲν εἶναι ἀσφαλεῖς.

— Διὰ τὴν ἀπάντησιν δὲν ἀπαιτεῖται ἡ ἀποστολὴ χρημάτων.

— Ὅσοι ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν ἐπιθυμοῦν νὰ μὴ γίνεται ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ὄνομά των, δύνανται νὰ χρησιμοποιοῦν ψευδώνυμον ἢ ἄλλα στοιχεῖα, ἀρκεῖ εἰς τὴν ἐπιστολὴν των νὰ ἀναγράφουν τὸ ὄνοματεπώνυμον των. Εἰς ἀνωλύτους ἐπιστολάς δὲν ἀπαντῶμεν.

κινδυνεύη ἐξ ἰδίας του ἀπρονοησίας, περαιτέρω δὲ νὰ ἐπαφίεται εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ.

Εἶθε αἱ σκέψεις αὐταὶ νὰ συμβάλουν, ὅπως ἀποκτήσωμεν ὅλοι, χάριτι θεῖα, καρδίαν καθαρὰν, καὶ νὰ εἴμεθα ἀνεύθυνοι καὶ ἀθῶοι ἀπὸ ἀμαρτιῶν, διὰ νὰ μᾶς ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς καὶ νὰ μᾶς προστατεύῃ ὡς τέκνα Του ἀγαπητά.

† Ἀρχιμ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑΣ

—Συνιστάται εις τούς επιθυμούντας νὰ λαμβάνουν ταχέως τὰς ζητούμενας πληροφορίες, ὅπως μὴ ἐπιζητοῦν ἀπάντησιν δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς. Ἡ τυχὸν ἐπιθυμία τῶν ὅπως μὴ ἀναγραφῆ τὸ ὀνοματεπώνυμον τῶν εἰς τὴν παρούσαν ἐπὶ τὴν δύναται νὰ ικανοποιηθῆ μετὰ τὴν ἀναγραφὴν οἰουδήποτε ψευδανύμου, εἰς τὸ ὅποιον θὰ γίνεταί ἡ ἀπάντησις.

Ἡ πλήρης διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ εἶναι:

Περιοδικὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ». Ἄγ. Φιλοθέης 19. Ἄθ ἦ ν α ι.
 Πανσσιολ. Ἄρχιμ. Ἄριστ. Πιστόλην, Στοάμην
 Φωκίδος. Ἐξερχόμενος τῆς ὑπηρεσίας θὰ λάβετε περὶ τὰς 750 δραχμὰς
 μηνιαίως ὡς σύνταξιν καὶ περὶ τὰς 11.3000 δραχμὰς ὡς ἐφ' ἅπαξ
 βοήθημα. Ἐὰν ἐξαγοράσητε τὰ ὑπόλοιπα ἔτη διὰ νὰ συμπληρώσετε 35 ἔτων
 συμμετοχῆν εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε., ἡ σύνταξις οὖς θὰ ἀνέλθῃ εἰς 990 δραχμὰς.
 Διὰ τὴν ἐξαγορὰν νὰ κάμετε αἰτήσιν εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε., εἰς τὴν ὅποιαν νὰ ζητήτε
 ὄχι τὴν ἐξαγορὰν ὡσιμένου χρόνου, 4 ἢ 5 ἢ 6 π.χ. ἔτων, ἀλλὰ τὴν ἐξαγορὰν
 τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου διὰ τὴν λήψιν πλήρους συντάξεως.— Ἰερούμ ὀ
 γαχον Καμπάνην, Ἄγιον Διονύσιον Ζακύνθου. Ἀπαντῶμεν δι' ἐπι
 στολῆς. — Αἰδεο. Ζαχαρίαν Στέριον, Κερκίην. Ἀπαντῶμεν
 δι' ἐπιστολῆς—Αἰδεο. Ἡλίαν Δημητράκοπουλον, Ἐλάτιαν
 Λοκρίδος. Ἀπητήσαμεν δι' ἐπιστολῆς.— Αἰδεο. Σωτήριον Ποτα
 μιανόν, Δρακάτα Κεφαλληνίας. Διεβιάσαμεν τὴν παράκλησίν σου εἰς
 τὸν ἔγκριτον δημοσιογράφον καὶ συνεργάτην ἡμῶν κ. Βασ. Ἡλιάδην, ὁ
 ὅποιος καὶ θὰ ἐρευνήσῃ σχετικῶς. Εὐθὺς ὡς ἔχωμεν ἀπάντησιν, θὰ σᾶς
 γράψωμεν. — Αἰδεο. Νικόλαον Γιαννόπουλον. Μπουτζα
 ρὰν Ἰωαννίνων. Συντάξεως λόγῳ πολυετοῦς ὑπηρεσίας θὰ δικαιούσθε τὸν
 Δεκέμβριον τοῦ ἔτους 1960, ὅτε καὶ συμπληρώσετε 35 ἔτων ἐφημεριακὴν
 ὑπηρεσίαν. Ἐὰν παραιτηθῆτε τώρα διὰ λόγους ὑγείας θὰ λάβετε ὡς σύνταξις
 περὶ τὰς 950 δραχμὰς μηνιαίως, ἐφ' ἅπαξ δὲ βοήθημα περὶ τὰς 15.450 δρα
 χμὰς. Διαφορὰ μεταξύ συντάξεως λόγῳ πολυετοῦς ὑπηρεσίας καὶ τοιαύτης
 λόγῳ ὑγείας δὲν ἄρχει. Καὶ αἱ δύο θὰ καθαρισθοῦν ἀναλόγως τῶν ἔτων
 συμμετοχῆς εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. Ἡ μόνη διαφορὰ ἐγκτεται εἰς τὸ ὅτι σύνταξιν
 λόγῳ ὑγείας λαμβάνει ὁ ἡσφαλισμένος καὶ πρὶν ἢ συμπληρώσῃ τὸ 75ον ἔτος
 ἢ 35ετῆ ἐφημεριακὴν ὑπηρεσίαν, ἐφ' ὅσον δύο ἰατροὶ πιστοποιήσουν ἐνόρκως
 ἐνώπιον τοῦ Εἰρηνοδίκου ὅτι εἶναι ἀνίκανος πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν ἐφημεριακῶν
 του καθηκόντων καὶ ἔχει 15ετῆ συμμετοχῆν εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. Δι' ἓνα ἡσφαλι
 σμένον, ὁ ὅποιος ἔχει συμπληρώσει 35ετῆ ἐφημεριακὴν ὑπηρεσίαν, συμφέρει
 καλύτερον νὰ ζητήσῃ σύνταξιν διὰ τὸν λόγον τοῦτον παρὰ λόγῳ ὑγείας,
 καὶ τοῦτο διότι ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει ἀπαιτεῖται, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ ἡ
 ἐκδοσις τοῦ ἀνωτέρου ἱατρικοῦ πιστοποιητικοῦ, τὸ ὅποιον καὶ χρόνον ἀπαιτεῖ
 καὶ δαπάνην. Τὸν ἀπὸ τοῦ 1925-1930 χρόνον δύνασθε νὰ τὸν ἐξαγορά
 σετε. Θὰ πληρώσετε 5% ἐπὶ τῶν μηνιαίων ἀποδοχῶν, τὰς ὅποιας λαμβάνετε
 σήμερον δι' ἕναστον μῆνα ἐξαγοραζομένης ὑπηρεσίας. Ἐὰν λ.γ. λαμβάνετε.
 1224, μαζὶ μετὰ τὸ ἐπίδομα πολυετίας, δι' ἕναστον μῆνα θὰ πρέπει νὰ πληρώ
 σητε περὶ τὰς 61.20 δρχμ. Μετὰ τὴν ἐξαγορὰν ἡ σύνταξις, ὑπολογιζομένη
 μετὰ τὰ σήμερον ἰσχύοντα δεδομένα, θὰ ἀνέλθῃ εἰς τὰς 1183 δραχμὰς περίπου. —
 Αἰδεο. Ἰάκ. Γαβριηλίδην, Καβάλαν. Ἀπητήσαμεν δι' ἐπιστο
 λῆς. — Αἰδεο. Χ. Χ. Σ., Ἰερέα ὑπαίθρου υ. Κανονικὸς δικαιομα
 συναξιοδοτήσεως ἀποκτᾶτε τὸν Δεκέμβριον τοῦ ἐπομένου ἔτους 1961.
 Ἐξερχόμενος τῆς ὑπηρεσίας θὰ λάβετε ὡς σύνταξιν περὶ τὰς 850 δραχμὰς
 μηνιαίως, ἐφ' ἅπαξ δὲ περὶ τὰς 11.850 δραχμὰς. Ἐὰν ἀποφασίσετε νὰ παραι
 τηθῆτε διὰ λόγους ὑγείας, γράψατέ μας διὰ νὰ σᾶς πληροφορήσωμεν περὶ τῆς
 ἀπαιτουμένης διαδικασίας καὶ τῶν δικαιολογητικῶν.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Η' ΤΟΜΟΥ (1959)

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ: Χ., Ἀδελφικά Γράμματα, σελ. 6, 39, 78, 119, 156, 205, 245, 282, 324, 360, 402, 439, 478, 520, 557, 589, 624, 681, 717, 754, 800, 836.

Ὁ ΙΕΡΕΥΣ: Ἀρχιμ. Φιλάρετου Βιτάλη, Ὁ Ἱερεὺς καὶ ἡ Ἔργασία, σελ. 669.— Ἀρχιμ. Γεωργίου Δελέγκα, Ἡ ἀχιλλεῖος πτέρνα τοῦ Ἱερέως, σελ. 709.

Ὁ Ι. ΚΛΗΡΟΣ: Ἀνθίμου Θεολογίτου, Ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου Ἡ κακολογία κατὰ τοῦ Κλήρου, σελ. 75, 116.— Οἱ Ἱεροκατήγοροι καὶ ἡ συντήρησις τῶν Ἱερέων, σελίς 285.— Διὰ τὴν συντήρησιν τῶν Ἱερέων. Ἀπὸ τὴν 65 ὁμιλίαν τοῦ εἰς τὴν Γένεσιν, σελ. 367.— Πρωτ. Πέτρου Παπουτσάκη, Ὁ ἥρωας Κληρικός, σελ. 749.— Ἀρχιμ. Γεωργίου Παυλίδη, Αἰ θυσίαι τοῦ Ὁρθοδόξου Κλήρου εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἔθνους μας, σελ. 789.

ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΑ: Ἐπισκόπου Νύσσης Γερμανοῦ Πολυζωίδου, Ἐφημέριοι. Ἐνορία, Συμβούλια σελ. 353.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ: Ὑπουργεῖου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων: Ὁδηγία ἐπὶ διατάξεων Νομοθ. Διατάγματος 3859/58, σελ. 147.— Πληροφορία σχετικαὶ μὲ ἀρμόδιον ὄργανον ἐκδόσεως πράξεων ἀφορωσῶν μεταβολᾶς καταστάσεως ὑπαλλήλων τοῦ Νομ. Προσώπου τῆς Ἐκκλησίας καὶ Ἱ. Μητροπόλεων κ.λ.π., σελ. 229.— Ὁδηγία περὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Ν.Δ. 3885/1958, σελ. 268.— Ὁδηγία περὶ τῶν εἰσιτηρίων ἐξετάσεως τῆς Α.Ε. Σχ. Θεσ)νίκης, σελ. 544.

ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΚΑ: Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Λεῖμων» τοῦ Ἰωάννου Μόσχου, μετάφρασις Θεοδ. Κ. Σπεράντσα, σελ. 8, 42, 81, 122, 158, 206, 247, 287, 327, 363, 405, 442, 481, 523, 560, 592, 627, 684, 723, 754, 803, 840.— Ἀγ. Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Ὁμιλία στοὺς Μακκαβαίους, (μετάφρ. Ἀνθίμου Θεολογίτη), σελ. 690, 730, 764, 843, Ἀνθίμου Θεολογίτη, Ἀπὸ τὸ Ἡμερολόγιον ἐνὸς ἀναχωρητοῦ, σελ. 22, 51, 167, 253, 295, 413 453, 487, 530, 568, 603, 813. Ἐπισκόπου Νύσσης Γερμανοῦ, Καλωσύνη χωρὶς Θεόν, σελ. 549.— Ἐρανιστοῦ, Ἀπὸ τὰ «Ἀσκητικά» τοῦ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, σελ. 533.— Ἀκύλα, Παρὰ τοὺς πόδας Παύλου, σελ. 26, 95, 132, 171, 214, 257, 299, 342, 375, 416, 456. Τοῦ αὐτοῦ, Οἱ δεξιῆς ἀμαρτίες, σελ. 769, 850.— Πατερικαὶ Μαρμαρυγαὶ (Ἀπόδοσις Ἀκύλα), σελ. 694, 733.— Βασ. Ἡλιάδη, Ἡ περίοδος τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, σελ. 210.— Ἀρχιμ. Εὐθυμίου Ἐλευθεριάδου, Ἡ ἀπλότης καὶ ἀφέλεια τῶν πρώτων Χριστιανῶν, σελ. 233.— Πρωτοσ. Χρυσοστόμου Γιαλοῦρη, Ὁρθοδοξία καὶ Ὁρθοπραξία, σελ. 273.— Ἀρχιμ. Ἰγνατίου Πουλοπάτη, Πρὸς τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα, σελ. 297.— Φώτη Κόντογλου, Ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, σελ. 338.— Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ παλαιὰ καὶ Νέα Διαθήκη, σελ. 371.— Ἀνδρέα Καραντώνη, Στοχασμοὶ γιὰ τὸν Ἀπόστολο ἰὼν Θεῶν, σελ. 636.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: ΕΠΙΔΕΞΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ. Ἡ ἔξαρσις τοῦ Ὁρθοδόξου Πνεύματος. (Περὶ τίνος πρόκειται. Ἡ συμβολὴ τῶν εὐλαβεστάτων Ἐφημερίων. Τὸ πρόγραμμα), σελ. 153, 183. Ἡ «Ἑβδομάς τῆς Ὁρθοδοξίας», σελίς 184. Πρόγραμμα Ἀπριλίου 1959, σελίς 197. Ἡ Μεγάλῃ Ἑβδομάδι, σελ. 236. Πρόγραμμα Μαΐου 1959, σελ. 239.— Τὸ «Πεντηκοστᾶριον», σελ. 276.— Ἡ «Ἐκκλησιαστικὴ ἡμέρα τοῦ ἐργάτου», σελ. 317. Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν ἁγίων.

Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, σελ. 356. Πρόγραμμα Ἰουνίου 1959, σελ. 394. Ἡ πρὸς τοὺς Ἅγιους τιμὴ, σελ. 432. Αἱ εὐκαιρίαι τοῦ Ἰουλίου 1959, σελ. 471. Πρόγραμμα Αὐγούστου 1959, σελ. 513. Ὀκτώβριος 1959, σελ. 673. Ἡ ἐναρξίς τοῦ πνευματικοῦ ἔργου, σελ. 677. Τὰ Κατηχητικά Σχολεῖα, σελ. 678. Ἀξιοσημεῖα γεγονότα, σελ. 713.

ΚΗΡΥΚΤΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ: Ἀρχιμ. Νικοδήμου Βαλληνδρᾶ, Ἑορτοδρόμιον (κηρύγματα ἐορτολογικά). Ἰενιαυτὸς Κυρίου, σελ. 30. Ἡ εὐδοκία τοῦ Πατρός, σελ. 33. Ἡ μαρτυρία τοῦ Βαπτιστοῦ, σελ. 64. Οὐρανοπολιταί, σελ. 67. Οἱ πειρασμοί, σελ. 101. Ἡ Ὁρθοδοξία μας, σελ. 104. Θησαυρὸς εἰς σκεύη ὀστράκινα, σελ. 107. Ὁ Χριστὸς καὶ ὁ σύγχρονος κόσμος, σελ. 137. Συγχρονισμένα ἦθη, σελ. 140. Οἱ ἀληθεῖς μεγάλοι, σελ. 143. Ἀγάπη ἀκατανίκητος, σελ. 175. Σημεῖον ἀντιλεγόμενον, σελ. 179. Οἱ δυνατοί, σελ. 219. Ἡρωίδες, σελ. 222. «Εἰς ἀνδρα τέλειον», σελ. 226. Εὐλογημένοι ἄνθρωποι, σελ. 261. Τροπαιοφόροι, σελ. 264. Πνευματικαὶ εὐκαιρίαι, σελ. 304. Τὰ ἄξια μιμήσεως, σελ. 307. Ἡ χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως, σελ. 346. Μυροφόροι, σελ. 349. Ὁ ἡγαπημένος μαθητῆς, σελ. 380. Θεοῦ δύναμις, σελ. 421. Πῶς ἐνεργεῖ ὁ Θεός, σελ. 424. «Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ», σελ. 461. Πρὸς ἐδρυτέρας ἀπόψεις, σελ. 464. Ἀποδοχὴ τῆς κλήσεως ἄμεσος, σελ. 497. Χριστιανικὴ ἀγάπη καὶ ἀντίληψις, σελ. 500. Ναοὶ ἔμψυχοι, σελ. 538. Ὑγιῆς κοινωνικότης, σελ. 541. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, σελ. 573. Ὁ Μακαρισμὸς τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου, σελ. 576. «Ἠγορήσθητε τιμῆς», σελ. 609. Πίστις ἀνεπιφύλακτος, σελ. 612. Ἡ πρὸς τὸν Χριστὸν στροφή του, σελ. 647. Ἀδελφοὶ τοῦ Χριστοῦ, σελ. 651. Ἀντίστασις πρὸς τὸ κακόν, σελ. 654. Αἰτήματα ἀνικανοποίητα, σελ. 657. Σταθεροὶ ἐν τῷ ἀγαθῷ, σελ. 700. Ἡ μετὰ τοῦ Χριστοῦ γνωριμία, σελ. 703. «Τοῦ Κυρίου ἐσμέν», σελ. 738. Ἡ πηγὴ τῆς δυνάμεως, σελ. 740. Τὸ μέγιστον εὐρημα, σελ. 742. Ὑπεράνω φυσικῶν καὶ συναισθηματικῶν δεσμῶν, σελ. 776. Τὰ οὐράνια κίνητρα, σελ. 778. Ὡλοκληρωμένη χριστιανικὴ προσωπικότης, σελ. 782. Κατὰ τῆς συμβατικότητος, σελ. 820. Πνευματικὰ χαρίσματα σελ. 823. Χριστιανικὴ τελειωσις, σελ. 853. Ἡ ἀγιότης σήμερον, σελ. 857. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος: Σχεδιάσματα ὁμιλιῶν: Α' Παρασκευὴ νηστειῶν (εἰς τοὺς «Χαιρετισμοὺς»), σελ. 185. Εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν (εἰς τὴν θ. Λειτουργίαν), σελ. 186. Β' Κυριακὴν νηστειῶν (εἰς τὴν θ. Λειτουργίαν). Γ' Παρασκευὴ νηστειῶν (εἰς τοὺς «Χαιρετισμοὺς»), σελ. 200. Δ' Παρασκευὴ νηστειῶν (εἰς τοὺς «Χαιρετισμοὺς»), σελ. 201. Εἰς τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἀκαθίστου, σελ. 241. Εἰς τὴν «Ἐκκλησιαστικὴν ἡμέραν τοῦ ἐργάτου», σελ. 319. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν ἁγίων Πατέρων, σελ. 397. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς, σελ. 400. Εἰς τὴν μνήμην τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, σελ. 436.

ΕΟΡΤΙΑ: Αρχιμ. Εὐθυμίου Ἐλευθεριάδου, Εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνεια, σελ. 3. — Σοφ. Δημητρακοπούλου, Στὸν Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, σελ. 18, 60. — Θεοδοσίου Σπεράντσα, Τὼνάσα τὴν ὀρθόδοξον πίστιν μας, σελ. 193. — Ἀνδρέα Καραντώνη, Τὸ σύμβολον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, σελ. 202. — Βασ. Ἡλιάδη, Χαῖρε νύμφη, ἀνύμφευτε, σελ. 291. — Θεοδόση Σπεράντσα, Ἔως τὰ ἄστρα, σελ. 313.

ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΚΑ: Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἡ Δ' Οἰκουμένηκὴ Σύνοδος, σελ. 476. Πῶς τιμᾶται ἡ Θεοτόκος εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, σελ. 513. Διατὶ τιμῶμεν τὴν Θεοτόκον, σελ. 552. — Αρχιμ. Εὐθυμ. Ἐλευθεριάδου, Τὸ Μυστήριον τοῦ Σταυροῦ, σελ. 621.

ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ: Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, σελ. 475. — Τῆς αὐτῆς, Ὁ ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, σελ. 582. — Φώτη Κόντογλου, Συμῶν ὁ νέος Θεολόγος, σελ. 809.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ: Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν καὶ ψυχολογίαν τοῦ «Κύριε ἐλέησον», σελ. 720.

ΙΕΡΑ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ: Ἀρχιμ. Παντελ. Μπαρδάκου, Ἡ ταπεινότης τοῦ Πνευματικοῦ, σελ. 37. Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ μόρφωσις τοῦ Πνευματικοῦ, σελ. 73. Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἀγάπη τοῦ Πνευματικοῦ, σελ. 114. — Ἀκύλα, Τὸ μυστήριον τῆς Μετανοίας (τί εἶναι ἡ Μετανοία) σελ. 494, 535, 570, 606, 642. — Τὸ Μυστήριον τῆς Ἐξομολογήσεως, σελ. 829.

ΛΑΤΡΕΙΑ: Πρωτοσυγ. Χρυσοστόμου Γιαλούρη, Ἡ λατρεία, σελ. 389, 429, 469, 517. Τοῦ αὐτοῦ, Ὑμνοῦν καὶ ὕμνοδοι, σελ. 793, 832. — Εὐαγγέλου Θεοδώρου Ἁγία Γραφή καὶ Ὁρθόδοξος λατρεία, σελ. 751.

ΕΝΩΤΙΚΑ: Κωστή Μπαστιᾶ, Ἡ ἔνωση τῶν Ἐκκλησιῶν σελ. 509.

ΠΑΤΕΡΙΚΑ: Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Τὸ κοινωνικὸν ἔργον τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, σελ. 796.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ: Α. Καραντώνη, Τὸ Εἰκοσιένα σὰν πνευματικὴ ζωὴ, σελ. 243. — Βασίλ. Ἡλιάδης, Ὁ Ἱεράρχης Μελενίκου Κωνσταντῖνος Ἀσημαδης, ποῦ ἐβασανίσθη καὶ κατεκρεουργήθη ἀγρίως, σελ. 726. — Φώτου Γιοφύλλη, Ἡ ἡμέρα τῆς ἰδρύσεως τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, σελ. 448.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ: Βασ. Ἡλιάδης, Μιά νύχτα τῶν Φώτων σ' ἓνα μικρὸ σπίτι, σελ. 14. — Ἀνδρέα Καραντώνη, Οἱ Παναγίαις τοῦ Παπαδιαμάντη, σελ. 599.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ: Φώτη Κόντογλου, Ἡ μυστικὴ Σιών, σελ. 129. — Βασ. Ἡλιάδης, Οἱ ἑσπερινοὶ τοῦ Δεκαπενταυγούστου καὶ ἡ ποίησις τῶν Παρακλήσεων πρὸς τὴν ἀειπάρθενον Μαρίαν, σελ. 565.

ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ: Μοναχοῦ Γερ. Μικραγιαννανίτου, Ὑμνοι εἰς τὸν ἐργάτην Ἰησοῦν Χριστόν, σελ. 323. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι εἰς τὸν ὄσιον Νικόδημον τὸν Ἁγιορείτην, σελ. 472. — Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ὑμνος πρὸς τὴν ἀειπάρθενον, σελ. 581. Ἐκ τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἁγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ, σελ. 587. — Ἀρχιμ. Ἰγνατίου Πουλoupάτη, Ἀπὸ τὴν ὕμνολογίαν τῆς ἑορτῆς τῆς ἀποτομῆς τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, σελ. 639.

ΔΙΑΦΟΡΑ: Βασ. Ἡλιάδης, Ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν ἀναγνωρίζει πανηγυρικῶς τὴν σημασίαν τῶν παραδόσεων, σελ. 48. — Ἀρχιμ. Γεροθέου Κυριαζοπούλου, Ἡ ἔννοια τῆς βασκανίας, σελ. 54. Τοῦ αὐτοῦ, Διαπίστωσις τῆς βασκανίας, σελ. 90. Θεραπεία τῆς βασκανίας, σελ. 93. — Βασίλ. Ἡλιάδης, Ἡ ἐκδήλωσις τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος προκαλεῖ τὴν κατάπληξιν καὶ τὸν θαυμασμόν, σελ. 127. Τοῦ αὐτοῦ, Ἐνα προάστειον τῆς Πόλης με ἀτμόφαιρα χριστιανικῆν καὶ με παραδόσεις ἱστορικῆς, σελ. 165. Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ γυρισμὸς τοῦ Διγενῆ ἐχαιρετίσθη ὡς διπλῆ νίκη τοῦ ἥρωος ἀγωνιστοῦ, σελ. 251. Τοῦ αὐτοῦ, Πάσχα μέγα, Πάσχα τὸ τερπνόν. Ἐλεύθερος τὸ ἑορτάζει ὁ λαὸς τῆς Κύπρου, σελ. 331. — Ἀνδρέα Καραντώνη, Οἱ γυναῖκες τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὸ θεῖον δρᾶμα, σελ. 334. — Βασ. Ἡλιάδης, Ἡ ἐπίσκεψις

τοῦ Ἑλληνοσ Πρωθυπουργοῦ εἰς τὸ Φανάρι θὰ θεμελιώσῃ τὴν θέσιν τοῦ Οἴκου. Πατριαρχεῖου, σελ. 369. — Τοῦ αὐτοῦ, Πασχαλινὰ προσκυνήματα ἀνάμεσα στοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς καὶ στὰ μνημεῖα τῆς Πόλης, σελ. 410. — Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ ποιητὴς τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς στάνης ποῦ στάθηκε καὶ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴ θρησκευτικὴ συνειδησι καὶ κατανόησι, σελ. 445. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ φωνὴ ἐνὸς σεβασμίου γέροντος Ἐφημερίου, σελ. 484. — Τοῦ αὐτοῦ, Αἱ ἔορταί τοῦ Ἰουλίου ξαναζωντανεύουν ἓνα κομμάτι τῆς ζωῆς τοῦ παλαιοῦ Βυζαντίου, σελ. 526. — Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ Βυζάντιο δὲν ἔπαυσε νὰ τιμᾷ ὅσο κανένα ἄλλο ὀρθόδοξο Χριστιανικὸ κέντρο τὴν ἀειπάρθενο Θεοτόκο, σελ. 595. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἑλληνικὴ χριστιανικὴ ψυχὴ ἀκλόνητη ἐπάνω εἰς τὰ ἐρείπια τῶν Ἐκκλησιῶν, σελ. 633. — Τοῦ αὐτοῦ, Μία ἐπίσκεψις εἰς τὴν περιοχὴν Κορινθίας καὶ εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, σελ. 687. — Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ ἦρφον ποῦ θὰ ἀνεγερθῇ εἰς τὴν Πίνδον θὰ διαιωνίξῃ τὴν μνήμην καὶ τὸν ἠρωϊσμόν τῆς Ἑλληνίδος γυναίκος, σελ. 761. — Τοῦ αὐτοῦ, Τὰ τρία Μετόχια τοῦ Παναγίου Τάφου εἰς τὸ Φανάρι, τὴν Χάλκην καὶ τὸν Βόσπορον. Τὸ «Κόκκινο Σπίτι», ὅπου ἔμεινε ἡ κυρὰ Βασιλικὴ, σελ. 806. — Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ Συναϊτικὸ Μετόχι καὶ οἱ μεγάλες ὑπηρεσίαι ποῦ προσφέρει. Θεσαυροφυλάκια τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, σελ. 847.

ΙΕΡΑΤΙΚΑΙ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ: Ἄρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Διὰ τὴν ἑλληνοχριστιανικὴν μας παράδοσιν, (ἱερεὺς Γρηγ. Κ. Νάσιος), σελ. 86. — Κωνστ. Κουσουλέ, Ὁ Παπα-Γιώργης († 1959), σελ. 816.

ΙΕΡΑΤΙΚΑΙ ΣΥΝΑΞΕΙΣ: Τὸ Α' Ἱερ. Συνέδριον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας, σελ. 491. — Τὸ Α' Ἱερατικὸν Συνέδριον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Σισανίου καὶ Σιατίστης, σελ. 661. — Τὸ Α' Ἱερατικὸν Συνέδριον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἄρτης, σελ. 773.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ: 147, 384, 544, 745.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ TAKE: 71, 110, 150, 232, 268, 270, 311, 351, 384, 427, 503, 547, 615, 665, 706, 786, 826.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ: 36, 71, 110, 151, 191, 232, 271, 311, 351, 386, 467, 506, 547, 580, 620, 666, 706, 747, 787, 827, 859.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ ἀληθὴς χαρὰ. — Ἀποστολ. Διακονίας, Ἡ ὀργάνωσις τῆς ἐνορίας. — Πρωτοσ. Χρυσόστομου Γιαλοῦρη, Ἡ ἀπεριπέτεια τῆς ἐναρμονίσεως. — Χ., Ἀδελφικὰ Γράμματα. — Βασ. Ἡλιάδης, Ἡ καμπάνα τοῦ μικροῦ μακεδονικοῦ χωριοῦ, ποῦ δὲν ἐσήμανε τὸ μήνυμα τῆς εἰρήνης. — Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, Ὁμιλία στοὺς Μακκαβαίους (μετφρ. Θεοδ. Σπεράντσα). — Ἀνθίμου Θεολογίτη, Στοχασμοί, μιὰ νύχτα χωρὶς φεγγάρι. — Συμεὼν τοῦ νέου Θεολόγου, Λόγος ἐνενηχοστὸς (μετφρ. Φώτη Κόντογλου). — Ἀκύλα, Οἱ δεξιὲς ἀμαρτίαι. — Ἄρχιμ Νικοδήμου Βαλληνδρᾶ, Ἐορτοδρόμιον. — Εἰδήσεις τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. — Ἀλληλογραφία. — Τὰ περιεχόμενα τοῦ Η' τόμου (1959).

*Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἰασιού 1. Τηλ. 70734